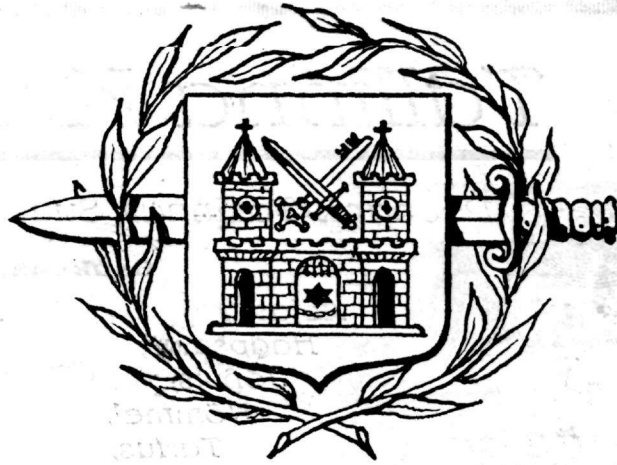


KAITSE KODU!

30. MÄRTSIL
1929



ÜLESTÕUSMISPÜHADE JA
ARIU NAISKODUKAISE
ERINUMMER

N^o 12/13

HIND 50 SENTI

Kolmas Tartu Laenu- ja Hoiu-Uhisus

Tartus, Suurturg nr. 8

Üldine telefon nr. 99.

Juhatuse telefon nr. 11-13.

Avatud igal äripäeval 9-2.

Ühisus on asutatud 1913. a. ja kuulub vanemate Eesti ühistegeeliste rahaasutuste hulka.

Ühisus võtab raha hoiule; annab laene välja; saadab raha igasse kodumaa linna, alevisse ja valda, kus ühistegeelised rahaasutused asuvad; võtab vastu vekslid, veokirju ja tschekke sissenõudmiseks; akkreditiivid ühispiimatilitustele; garantiiid ettevõtete, hangete ja maksude kindlustuseks.

Ühisusel oli 1. jaan. s. a. 3375 liiget ja nende vastastikune vastutussumma ulatus Kr. 992.480.25.

Oma kapitale	Kr.	220.605.52
Laene välja antud	"	2.918.322.49
Hoiusummasid	"	1.909.779.78
Äriseis	"	3.196.125.98
Rahaline läbikäik	"	32.044.514.36

Toimetab kõiki pangaooperatsioone.

Tallinna Krediit Pank

Peapank Tallinnas Suur Karja t. oma majas

Osakonnad:

Abjas,	Antslas,
Haapsalus,	Hiiu-Keinas,
Jõhvis,	Narvas,
Nõmmel,	Tapal,
Tartus,	Türil,
Viljandis,	Dõrus.

Tartu osakond

Suurturg 11

Võtab raha hoiule, annab välja laene, ostab ja müüb välisraha ja tschekke ning toimetab kõiki pangaooperatsioone.

KAITSE KODU!



Tellimishind: aastas 6 krooni,
poolaastas 3 krooni, veerand-
aastas 1 kroon 50 senti, kuus
50 senti.

Üksiknumber 20 senti.

Kuulutuste hinnad $\frac{1}{4}$ lehek.
40 krooni, $\frac{1}{2}$ lehek. 20 krooni,
 $\frac{1}{4}$ lehek. 10 krooni ja $\frac{1}{8}$ lehek.
5 krooni. Esimese kaane sise-
kõlg 50%⁰, tagumise kaane välis-
kõlg 100%⁰ kallim.

Nr. 12/13.

Ilmub üks kord nädalas.

Toimetus ja talitus: Tallinnas, Kaarli tän 8. Kaitseliidu staabis. Tel. 370. Toimetuse kõnetunnid igal äri-
päeval kella $\frac{1}{2}$ 9—10 h. Kaastöö arvatakse ainult siis tasu alla, kui sellele tasunõudmine peale kirjutatud. Tar-
vitamata ja tagasisaatmiseks markeerimata käsikirju alal ei hoita.

Väljaandja: Kaitseliidu peastaap. Vastutav toimetaja: kol.-ltm. J. Maide. Tegev toimetaja: L. Sõerd.

Oma lugejatele, kaastöölisele ja sõpradele soovib „Kaitse Kodu“
häid ja rõõmsaid Kevadepühi!



„Kaitse Kodu!“ ülestõusmispühiks kirjutanud **Jaan Järve.**

Kui muinasjutt lapsepõlve nurmedelt kostab meile üles-
tõusmispühade kõne. Hältiaastate armsamad mälestused tõuse-
vad uduliniku tagant. On möödunud ristiusu nooruse ajad.
Aastasajad on toonud kasvamist, võitlust ja nõudnud südame-
verd. Vana rauk teab jutustada palju minevikku veerenud
päevadest. Nii mõnegi ilusa lootuse on ta pidanud matma pikal eluteel, lahkuma
ilusamaist unistustist. Aga raugal on midagi, millest ta ei taha lahkuda, millest
mõteldes löövad särava silmad. Ta tahaks hüüda tagasi kadunud nooruse, tahaks
kanda rinnus uut kevadet. Ja kui tõuseb üles kevadepäike, kui kaunistab loodus
end pulmaehtis, kui kare põhjala mullapind toob välja enesest kevadeõisi, siis taga-
neb vanadus nooruse eest ja üle maailmade raja heliseb vägev ülestõusmislaul.

Kolmesugune on ülestõusmispühade rõõm: Golgatal tõusis uus elu, elu on tõusmas kevadelooduses, ülestõusmine on olemas ka inimesele. Suur Reede ja ülestõusmispüha seisavad kõrvuti nagu surm ja elu, nagu mure ja rõõm, mis sammuvad elus üksteise kõrval. Surmapäeval nähti ainult risti, ei midagi muud kui hämarasse öösse vajuvat risti. Nähti ainult surma ja kohutavat elu lõppu, nähti lootuste kurvemat kokkuvarisemist. Ülestõusmispüha hommikul sammuvad läbi hõiskava kevadelooduse kolm murest murtud naist. Läbi lillerikka välja viib neid tee, neid saadab kevadlindude laul, kõik nende ümber rõkkab õnnest ja rõõmust. Nende südames on aga valu ja lein. Aegajalt saadavad nad mureliku pilgu Golgata poole, kus õhu virvenduses vaevalt märgatavalt paistsid kolm tühja risti. Ja südamest tõuseb mureohkeid: „Kes veeretab meile kivi haua ukse eest?“ — Sest kivi oli väga suur... Nii küsivad tihti inimlapsed, see on suurem ja tähtsam inimsoo küsimine. Kuid ülestõusmispüha hommikul sai murekivi ülestõusmise ja rõõmu kuulutajaks. Inimesed vaikivad veel, aga kivid kõnelevad... Tumm ülestõusmise kuulutaja tahab leinajatele ütelda lohutussõnu. Need aga ei kuule ega mõista veel seda. Nad ei kuule, kui isegi kivid hüüavad: „Ta elab! Kuidas võib Elu ise surra? Kuidas võib surra Tõde, või kaduda Armastus jäädavalt? Tema oli Elu, Tõde ja Armastus.“ Ja pimedas hauakoopas kostab esimene ülestõusmisjutlus, selles maa-aluses kaljukirikus esimesele kogudusele, mis koosnes kolmest naisest: „Kristus on üles tõusnud!“

Ülestõusmise rõõmu saadavad algava kevade õhus hõljuvad tunded. Kevade meeoleolu õrnad avaldused tahavad just kui lillesidemega kõita inimest igavese ülestõusmise surematu mõttevaniku külge. Algab jälle elu korduva ringkäigu uus tõusu- ja hõiskeaeg — täis kevade rõõmu ja armastust. Nii mõnigi, kelle hinges on sügis, tahab hüüda tagasi kadunud kevadepäevi...

Ülestõusmispühad, mis tulevad tärkava kevade saatel, ühes tuultega, mis sulatavad jääpangad ja lumehanged — need tahavad ütelda meile: Ka sinule, inime, on olemas ülestõusmine! Maa ilma ja inimeste elu valitseb seadus: Mis sa külvad, ei saa elavaks, ilma et ta sureks. Seeme peab kõdunema mullapõues, peab surema, kui temast vilid võib tõusta. Läbi surma viib tee elule, üle haudade viib võidu ja ülestõusmise tee.

Või peame kustutama oma elust sõna „ülestõusmine“? Goethe Faust oli sellel teel. Elu kaotab talle mõtte. Ta uurib läbi kõik teaduse vallad, jõuab oma aja vaimuinimese kõrgeimale astmele. Ta tuleb veendumusele, et kõik on mõttetu ja asjatu. Ta otsustab teha lõpu oma elule. Unetul ööl võitleb ta elu ja surma vahel. Surm on juba pääsmas võidule, sest Faustil on juba kihvitarikas käes. Ta tõstab karika, et seda tühjendada. Kuid... seal kuuleb ta korraga midagi... ta kuulatab... mis kostab seal läbi vaikse öö... See oli ülestõusmispüha varahommik... rõõmukella helinad kuulutasid päeva algust. Midagi tuksatab Fausti rinnus... käsi karikaga langeb alla. Kui õrnad kevadetuuled puhuvad hinge mälestused ilusatest noorusaegadest, kus ta veel võis uskuda. Väljast tungib tuppa läbi akna ülestõusmispüha hommiku tervituslaul: „Kristus on üles tõusnud!“ Uduliniku varjust kerkivad armsad, ammu nähtud pildid. Parema osa temas ärkab kui hauast.

Jää sulab hinges. Pisarsilmil, sügavas hardumuses ta hüüab: Miks otsite te, taeva helid, mind põrmus ülesse? Oo helisege, taeva viisid! Ju pisar kuivab, maa mind jälle leiab!

Nõnda kostku ülestõusmise kustumatud lauluhelid ka meie hinge. Seal, kus hauda on kantud lootusi ja kus raske murekivi kalmuküünkale on veeretatud, sinna helisegu ülestõusmise ja elu julgustav võidulaul, siis lähevad lahti hauad ja veerevad kivid haudade eest.



Munakoore alt tuleb maailma elu . . .

Kevadpühad ja urvapäevad eestlaste ajaloo.

Ülestõusmispühad . . . Kõigis ristiusu maades helisevad kirikukellad ja kõlab hüüe: „Kristus on üles tõusnud!“

Meile on jäänud legendid, vagajutud sellest, mis sündis ligi kakstuhat aastat tagasi. Inimese usutundele kõneleb Suure Õpetaja ülestõusmine hea võitu kurja üle. Tõde ei jäänud vangi, pimedus ei suutnud lämmatada valgust.

Kuid ülestõusmispühad on meile ka kevadpühad. Kalender, ajaarvamine võib muutuda, kuid igavesti püsima jääb loodus. Kristuse ülestõusmine on sümboliks looduse ülestõusmisele, elu uuesti tärkamisele, mida uuesti näeme igal kevadel.

Kevadine looduse ärkamine köitis inimeste tähelepanu juba vanal hallil ajal. Ja ammugi enne ristiusu pühi pühitsetid meie esivanemad kevadpühi. Nagu kesktalvel, praeguste jõulupühade ajal vanad eestlased suure pidulikkusega pühitsetid päeva, mil a jaratas oli ringi täis saanud, ja algasid pikemad päevad, nii pühitseti ka kevadel looduse uuestisüüdi.

Teated meie esivanemate pühadest ja kommetest meil on kasinad, kuid ajalookirjutaja Läti Hindreku ülestähendustest, rahvaluules ja rahva seas püsivad kommetest näeme, et kevadpühad vanade eestlaste juurcs olid õige vähe seotud usuga ja jumalatega, olles rohkem looduspühad, täis elurõõmu, helget meeoleolu ja lõbustusi.

Kevadet tervitati tuledega, mis esimestel soojematel õhtutel süüdati põlema. Kui päike oli meelitanud puudel välja urvad, korraldas noor rahvas urbepäeva. Pajuurvad seoti värviliste paeltega kokku ja kinnitati rinda neudele ja noormeestele. Kellel värvid läksid kokku, neist pidi saama paar. Vähemalt selle päeva veetsid need noored kui pruut ja peigmees, kuigi hiljem südamate teed läksid lahku . . .

Kevadpüha hommikul käis valges riides neiu talust tallu kui valguse sümbol. Kuigi loodus mõni aasta jäi hiljemaks, leidis siiski kõrgendikkudel kuivi kohti, kuhu noormehed püstitasid kiige. Selle ümber kogunes noorrahvas kiikuma ja ringmängu tegema.

Kevadpüha juure kuulusid vanadel eestlastel ka kanamunad. Muna peeti sigivuse ja elu sümboliks. Selle kohta leiame rahvaluuleski palju näiteid, nii lasevad rahvalaulud Salmel kord sündida kanast, kord kanamunast, Lindat tედrest või tedremunast.

Kiige juure viidi mune ja kiige tegijail oli kaasas korv, kuhu koguti kiige ehitamise eest annetatavad munad. Kui kiige juures nii ka kodus löödi munakoorkati, et uus elu võiks sealt välja pääseda.

Jälgi nendest kommetest näeme rahva hulgas praegugi. Kes ei võleks lapsena oodanud, millal ema ülestõusmispüha hommikul keedab munad! Laste ja vanade poolt ühtviisi harrastatav „munade koksimine“ kevadpühade ajal on meile jäänud esivanemate kombest, kevadpühalt lüüa muna katki, et noor elu pääseks vabadasse.

Võõrad töid meie ülestõusmispühade sümbolina kirjude munade kõrvale veel jänese, kuid see on rahva laiematele hulkadele jäänud võõraks ja kevadpühadele kunstlikult külge poogituks.

Kui seitsesada aastat tagasi Eestis tule ja mõõga levitati ristiusku, tulid meie esivanemate kevadpühade asemele Kristuse ülestõusmise pühad. Rahvast sunniti pühitsema kiriklikku püha, kuid ta pühitses ülestõusmispühade ajal ikka oma põlist kevadpüha, võimaluse järele pidades ka endise usu kombeid.

Kuid endiste kevadpühade helge rõõmuni ei saanud vabaduse ja oma usu kaotanud rahvas enam tõusta. Katoliku usu kombes, rongkäigud ülestõusmispühade ajal jne. olid meie rahvale võõrad, kõik see, mis tegid võõrad rõhujad, vihatav. Nii jäi ülestõusmispüha kehvaks traditsiooniliste kommete poolest. Rahvas vaatas kõrvalt pealt, mis tegid katoliku vaimulikud ja rüütliid.

Linnadesse koondunud võõraste, sakslaste j. t. juures oli väline vagadus ja kiriklikkus sel ajal suures moes. Ka ilmalikud rõõmud ja pidustused sel ajal seoti kiriklikkude pühadega.

Tallinna linna arhiivis leiame mõningaid andmeid selle kohta, kuidas lihavõttepühi pühitseti Tallinnas 400—600 aastat tagasi. Gildid korraldasid ülestõusmispühade ajal suuri joominguid, mille juures olid ka oma usulised kombes.

Kuna gildidesse olid koondunud ärimehed, saksa soost peenemad käistöölisid jne., siis nende pidustustest võttis osa ka Innavaalitsus. Selleaegseid olusid iseloomustab üks joominguarve, mis on säilinud 1376. aastast.

Joomingu korraldamiseks pühade ajal on linna kassast määratud 6 marka. Sellest on 4 marka kulutatud veini ostmiseks, ülejäänud 2 marga eest on ostetud kanu, hanesid, üks siga, sibulaid, võid, leiba, mett, juustu, pähklaid, küünlaid ja vaat õlut. Kui kõike seda sai 2 marga eest, siis võib arvata, kui palju osteti veini, et sellele kulutati tervelt 4 marka!

Tallinna linnaisadele oli igal aastal ülestõusmispühade puhul kindlustatud pillerkaaritamine n. n. „Tafelgilde“ aastapeol. Siis korraldati suur bankett gildi ruumides. Üks juhtkiri 1363. aastast korraldab ülestõusmispühade pühitsemist gildides järgmiselt:

„Vennad peavad kokku tulema, et pühitseda meie Issanda püha ülestõusmist, ära jooma ühe vaadi head õlut ja laulma: „Kristus on üles tõusnud . . .““

Kui linnavaalitsuse liikmed võtsid osa ülestõusmispüha joomingutest, siis peeti piimlikult kinni pidulikust tseremooniast. Eeskirjade järele pidid koosolijad pärast söömist üles tõusma ja „rõõmsa näoga ja häälega“ laulma: „Kristus on üles tõusnud, kõigist piinadest vabanenud, seepärast peame olema rõõmsad. Jumal on meie troost, Kyrie eleison“. Selle järele algas joomine.

Nelikümmend päeva enne ülestõusmispühi algas paast, mis sundis natuke vaiksemalt elama. Seda käärikamad olid pühad. Gildikeldrid olid avatud lõunast kuni keskööni ja täidetud jookjatest, muusika män-

gis, lipud olid väljas. Muusikat kõvendati vasktrumidega.

Linna sulased olid valmis, et keldrisse kinni panna neid, kes joobnult läksid oma tegudega liig ülemeelikuks, pruukisid suud teiste vastu ja võtsid tarvitusele sõjariistad.

Igal aastal ülestõusmispühade ajal kogunes keldritesse suur hulk niisuguseid kinnivõetuid. Kui nad olid öö jooksul pea selgeks maganud, lasti nad teise püha hommikul juba vabadusse, kuid linnavalitsuse poolt määrati neile trahv, mida tuli tasuda kas raha või vahaga.

Lärmirikkamaks sündmuseks iga aasta oli piduliste rongkäik tõrvikutega ja küünaldega Pikalt tänavalt

„Mustapeade klubist“ raekojaesisele turuplatsile ja sealt tagasi.

„Mustapeade klubi“ korraldas iga aasta pühade puhul suure daamide balli. 1535. aastal võttis sellest ballist külalisena osa ka krahvinna Margarethe v. d. Hoya, Rootsi kuninga Gustav Wasa õde, kes sel ajal juhtus olema Tallinnas. Härrad ja daamid ballil võtsid kätte tõrvikud ja nii tantsiti Pikka tänavat mööda kuni raekojaani ja sealt jälle tagasi „Mustapeade klubisse“.

Muidugi kogunes seda omapärast vaatepilti vaatama ka palju „alamat rahvast“, kuid need ei tohtinud ise midagi avalikult kaasa teha ja nende pühaderõõmud olid surutud kodu nelja seina vahele.



Hobusekari Ungari puszta.

Ungari ja sugurahvad.

Professor dr. Stefan v. Csekey, Tartu Ungari Teadusliku Instituudi juhataja, Akadeemilise Hõimuklubi esimees.

Elame imelikul vastolude ajajärgul, vaenu ja armastuse ajajärgul. Rahvad sünnivad, rahvused hävinevad. Tekib lööksõnu, mida peetakse alul fantastilisteks ning milliste üle naerdakse. Hiljem, kui nad kristalliseeruvad tõelikkuse selguses, järgitakse neile kinnisilmi. Veel aastasada tagasi pidasid ungari teadlased omavahel türgi-ungari keelesõda ja, olgugi, et ungarluse soome-ugri element on keeleteaduse alal vaevalt märgatav, jäi siiski soome-ugri suguluse toenduse püüe võitjaks. Ja tänapäev, kus Soome, kes oma riiklikkude saavutiste ja kõrge kultuuri poolest võib edukalt võistelda Lääne-Euroopaga, ning Eesti, kes võrratus arenemishoos edusamme teinud, võivad tagasi vaadata oma kümneaastase iseseisvuse peale, on alanud soome-ugri riikide kultuurilise ühenduse uus ajajärk. Nende riikide arv on tõusnud ühes Ungariga kolme peale.

Ungari pole enam „oma tüvipuu vennata oks“. Euroopa avalik arvamine kaldub ikka enam ja enam sinna poole, et germaani, romaani ja slaavi raasside kõrval on olemas veel soome-ugri rahvaste pere, kelle kultuurilised püüed väärivad tõsist arvestamist.

Budapesti Soome-Ugri Kultuurkongressi järelduksena võiks peaaegu rääkida pansoome-ugri püüetest, ilma et tarvitseks mõelda poliitilisele koondumisel, mis sarnaneb vägiväldselle panslavismile, või turanismi lööksõna all aset leidnud tagajärjetuks jäänud kunstlikule raasside liikumisele. Tänapäeva ungarlusele on ainukeseks edasijuhtivaks suunaks kultuuritee, ja sel alal võib ta põhjakaarelt temale ulatatud käe julgelt vastu võtta. Tänapäeva nõrgestatud, väsinud ja hingeliselt tardunud ungarlusele võib värske vere juurevool sirge kuuse ja valge

kase lumega kaetud kodumaalt ainult kosutavalt mõjuda. Ei ole mitte juhus, et põhjamaa vendadele on tundmatu kirjaoskamatus. Ka ei põhjene see lihtsal õnne olukorral, et Soome on olümpiaadide võistlustel peaaegu kõik maakera rahvad kaugelt ületanud. See näitab meile eriti selgesti, et kehalise jõu allikkaksi pole mitte päikesepaisteline, külluses veedetud elu, vaid on hingeline jõud, mis valmib ja karastub alalises võitluses karmi loodusega.

Tänu suurte meeste väsimatule ja ennastsalgavale tööle on möödunud ajad, mil soome-ugri rahvaste vastastikune tundmaõppimine oli ainult professorite eesõiguseks. Vaatamata suurele ruumilisele kaugusele viivad meid tehnika edusammud ja kultuuri kõikevõimsus üksteisele järjest lähemale. Meie kolme riigi pealinnades korraldatud soome-ugri kultuurkongressid ja Eesti valitsuse poolt toimepandud hõimupäevad, millest on laialt informeeritud emamaa ja kaotatud maa-alade ungarlusi, kutsusid esile ettekujutamata vastukaja.

Kuigi poliitika on lähedal seotud minu õigusteaduse alaga, hoidun puudutamast seda, eriti teiste maade poliitilisi päevaküsimusi. Sel Ungari poliitilisel pidupäeval olgu mulle aga erandina lubatud puudutada üht eriti suurt poliitilist küsimust, seda enam, et ta kaotab oma teravuse ka seeläbi, et ta praegu ei seisa reaalpoliitika päevakorras. Mõtlen „soome silda“. See küsimus kerkis tõsisel kujul päevakorrale vabadussõjas Eestile osaks saanud Soome abi esiletõstmisel ja hindamisel kümneaastase juubeli pühitsemise puhul jaanuari keskpaigas sel aastal Soome maaliidu häälekandjas ja hiljuti „Helsingin Sanomates“. Eriti juhti ühes artiklis tähelepanu sellele, et Soome ja Eesti juhtivad poliitikategelased rääkisid soojalt soome sillast ainult seni, kuni mõlemad maad elasid vene valitsuse all. Iseisvaks saamisest peale on tekkinud mõlema riigi vahel märgatav jahe, peaaegu tardunud välispoliitiline vahekord, vaatamata lähemalt keele- ja tõusugulusele, mitmes suhtes ühisele minevikule kui ka sarnanevale geograafilisele asendile, mis nõuaks ühist kaitset idast ähvardava hädaohu vastu. Pideva võimalise silla tarvidusest Soome lahe mõlema kalda vahel ei räägi enam keegi, ei seisa see küsimus ka kummagi riigi mingisuguse poliitilise erakonna kavas. Hoolimata aina akuutsemaks muutuvast keeleküsimusest on Soome liitunud Skandinaavia välispoliitikaga, kuna Eesti katsub õnne rajariikide juures, mis koosnevad nii mitmesugustest elementidest.

Tahaksin siin tähendada, et meil Ungaris nähtaks jõudude koondumist hea meelega. Mõlemad maad on väikesed ja vaesed. Eesti rahvaarv ületab vaevalt Budapesti elanikkude arvu. Sündimiste arvu silmatorkav langemine vihjab viletsaile majanduslikkudele oludele. Pisikese riigi valitsemine on äärmiselt kulukas; meie aja sotsialistlikkude püüete kohaselt nõuab igaüks riigilt toetust ja ülalpidamist. Võib olla, on selles küsimuses võõral, kes sinneid olusid vaatleb teise pilguga, võimalik otsustada erapooletumalt. Et väikesel Eesti riigil alalises võistluses majanduslikult tugevamate suurriikidega on äärmiselt raske

püsida, sellest on juba ammu aru saadud ning on loodud tolliliit Läti naaberriiigiga. Tollilepingu eba-produktiivne läbirääkimiste aastast aastasse venitamine näitab, et kahe võõratõulise rahva vahel on vaevalt teostatav majanduslik koostöö. Samasugune pahe avaldus ka Austria-Ungari tolliküsimuse lahendamisel.

Kuivõrra teistsugune oleks lähem vahekord Soome vennasrahvaga, kes kultuuriliselt seisab kõrgemal, on majanduslikult tugevam ja isegi tervem vaadates rahva siginemisseisukohalt. Ei tarvitse mõelda otsekohehes mõttes ühise riigi peale, olgugi et soomlased ja eestlased keele ja tõu poolest ei ole teineteisest kaugemal kui näiteks tšehid ja slovakiid. Soome-Eesti liit moodustaks tähtsa võimukoonduse ja kultuurühenduse Põhja-Euroopas. Seitsmekümne kilomeetri laiune laht pole enam takistuseks. Helsingist jõuavad mulle kirjad kiiremini Tartu kui mõnikord kohalikud. Mõlema riigi sisemine valitsemine võiks jääda endiseks, parlament ja valitsus võiksid töötada täiesti iseseisvalt, ühine võiks olla ainult välisasjade ajamine, kaitsevõimekorraldus ja rahaasjandus ühes tolliliidu moodustusega. Sel kombel saavutataks tähtsal määral kokkuvõtet. Maksukoorem väheneks.

15. märtsil on meil erisugune tähendus. Kui 1848. a. veebruari revolutsiooni tagajärjel kogu Euroopa absolutistlik süsteem löi kõikuma, kui Austria Viini märtsirevolutsiooni mõjul tekkis parlamentaarne valitsemisüsteem, siis proklameeris Pešti üliõpilaskond Petöfi' ja Jókai' juhatusel trükkivabaduse. Selle läbi viimine möödus verevalamiseta tormilises vaimustuses hoos liberaalse konstitutsiooni-likvidatsiooni harilikul kujul. Viimne seisulik riigipäev Pozsonyis (Pressburgis) võttis vastu Belgia eeskujul väljatöötatud konstitutsiooni, mis siis 11. aprillil samal aastal kuninga poolt kinnitati. Aprilliseadused määravad Ungaris kindlaks parlamentaarset valitsemisvormi, aadli eesõiguste kaotamise ja trüki- ning üldise usuvabaduse.

Kas pole imelik, et mina just märtsi iididel — samuti kui kahekümne aasta eest Ungaris ülikooli noorsoo suust kõlas hüüdlause „Lahti Austriast!“ — septsiten tulevikuplaane Soome ja Eesti liidust. Jah, riikide ja rahvaste poliitika teed on ettenägematud. Kes oleks aimanud, et seitsmekümne aasta pärast Petöfi' kodumaa tema poolt nii ihaldatud vabaduse valesti tõlgitsetud hüüdsõna all kistakse viieks tükiks ning kolm ja pool miljonit puhastverd ungarlast satuvad võõra ikke alla!? Petöfi poolt 15. märtsil 1848. aastal Ungari Rahvusemuseumi trepilt noorsoo hulka paisatud tulised sõnad võiksid vahest ka maksvuse omandada põhjamaa vennasrahvaste tuleviku suhtes, kui nad ühte ei hoia. Need sõnad olid:

Üles, madjar, maa sind hüüab!

Nüüd kui — iial tõusta püüab! —

Nüüd on aeg, üht kahest taba:

Oled ori, isik vaba!?

Madjarite Looja nimel

Vannume,

Vannume, et kaotame

Orjuse!

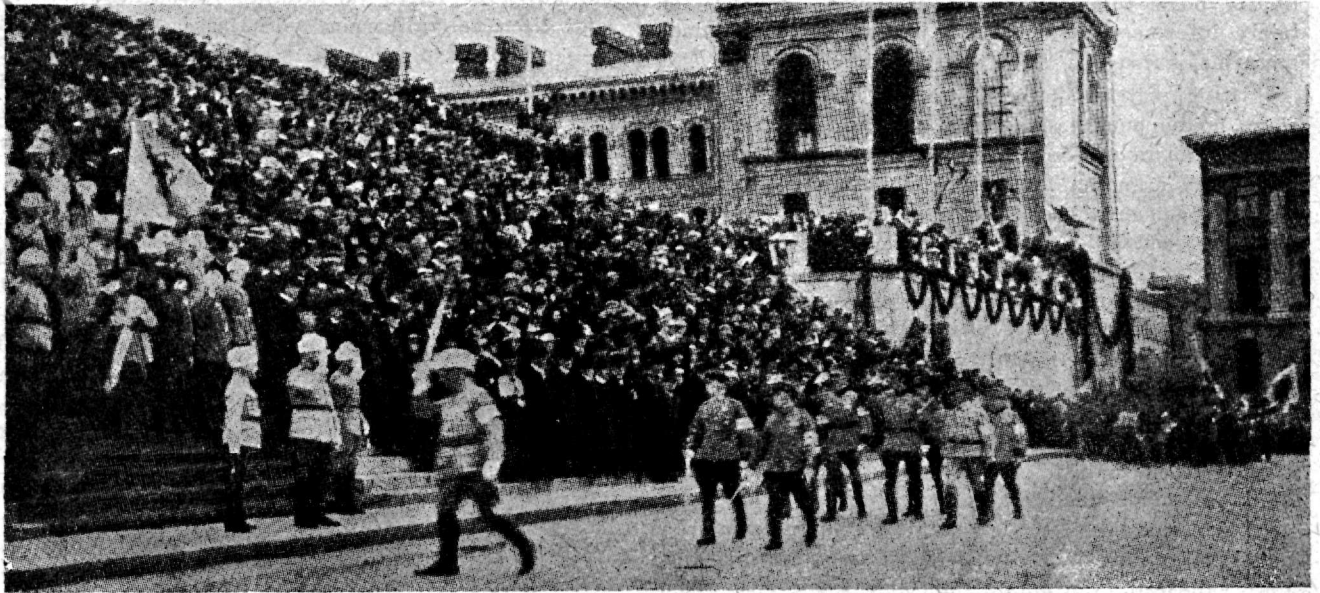
Soome kaitseliidu peastaap kümneaastane.

1918. aasta kevadel võis Soome kaitseliitu kuuluda umbes kakskümmend viis tuhat liiget. Sama aasta septembri lõpul, mil kaitseliit seaduslikult kinnitati, ligi nelikümmendtuhat meest, aasta vahetusel viiskümmend üheksa tuhat, märtsikuu alul üle seitsmekümne tuhande ja 1919. aasta varakevadeks tõusis see arv juba üle sajatuhande.

Need arvud kõnelevad oma kombel neist jõududest ja vooludest, mida ühelt poolt rahva vabaduse ja oma väärtuse tunne ja teiselt poolt endaalhoiutung rahvas oli sünnitanud. Kind-

millele praegusel silmapilgul täies rahu tööta- des palju kergemini võib pöörduda neile vajalist tähelepanu.

1919. aasta veebruari keskpaigani, mil kaitseliiduseadus uuendati, või õigemini märtsi- kuu alguseni, mil peastaap iseseisva asutisena algas oma tegevust, oli kaitseliidu ülemjuhatus tolleaegses sõjaministeeriumis, sõjaministri olles kaitseliitude ülempealikuks. 1919. aasta alul moodustati ministeeriumi sõjaasjanduse- osakonna juures kaitseliidutoimkond. 1. märtsil 1919. algas peastaabi iseseisev peatükk kait-



Soome „pojad“ — kaitseliitlased 1919. a. paraadil.

lasti oli ka välistel asjaoludel mõju sellele kasvamisele: noil ajal, mil vabadussõja esimesi aastapidustusi just hakati veetma isamaalise innustuse tähe all ja millest kaitseliit rohke- arvuliselt osa võttis, saabus Eestist teateid soomlaste uutest kangelastegudest, kuna teada oli, kuidas vennasrahvas raskesti võitles ole- masolu eest. Ei kestnud kaua, kui oli aeg Karjala käes. Teiselt poolt varitses nii sees- mine kui ka väline hädaoht omagi ukse taga, sakslased olid maalt lahkunud. Tuli omal jõul seistes kaitsta end hädaohtude eest. See sundis sõjariistus valmisolekule. Ühes kaitseliidu kasvamise ja arenguga arenes ka ta ülemjuha- tus, sest ainulaadsena korraldusena kogu maa- ilmas oli mujalt eeskuju saamine kaitseliidu tööks täiesti võimatu. Samuti oli aeg niisu- gune, et tuli esimeses joones mõelda just silma- pilgu nõuetele ja nende täitmisele. See oli olu- liselt tähtsam kui suured tuleviku kavatsused,

seliitude juhtimises, mil oberst v. Essenin sai kaitseliidu ülempealikuks. Kõige tähtsamana, mis neil algusaegadel tehti kaitseliidutöö kind- lustamiseks ja korraldamiseks, tuleb nimetada kaitseliiduseadust, mida juba kord uuendati. Sõjariistade ja riiete hankimine ja jagamine moodustas oma tähtsa osa.

Tuleb mainida, et tarvitada oleva raha vä- hehus oli takistuseks nii mõnelegi tähtsale üri- tusele. Samuti tööjõu vähehus ja töö rohkus tegi ülemjuhatusale võimatuks juhtida ja val- vata kaitseliitude tegevust sel määral kui see oleks olnud soovitav. Kuid kaitseliidu ülem- juhatus usk asjasse ja ennastsalgav tegevus ühelt ja kaitseliitude samasugune tegevus tei- selt poolt aitasid võita raskused. Hing oli hea. See korvas esijoones määrused ja juhtnõõrid ja moodustas lähtekoha vabale tegevusele kaitse- liidutöös.

Naise ülesandeid kodukaitses.

Naise ülesanded kodukaitses on märgitud põhjalikumalt „Kodukaitse“ naisühingu ajutistes määrustes ja need on leidnud teostamist juba aastate kestes suuremal või vähemal määral. Ma tahaksin peatuda siin vaid paaril ülesandel, mis oleksid tarvilised kokkukõlastamisel kaitseliidu ja kodukaitse ühisel tegevusel.

Naise tegevus kodukaitses piirub õieti tegevusega praegu olevikus ja nende olukordade loomises, et tulevikus oleks kodumaa kaitstud vääriliselt. Olevikus on üheks tähtsaks ülesandeks kaitseliitlaste eest hoolitsemine ja nende tegevuse toetamine kaitseliidu sihtide teostamisel ja eesmärkide saavutamisel. Tõeliseks kodukaitsjaks jääb ikkagi mees. Kaitseliitlasena tuleb mehel omandada mitmesuguseid teadmisi, kogemusi, harjumusi, et tarbekorral vääriliselt esineda isamaa kaitses.¹⁾ See nõuab harjutusi, manöövreid, koosolekuid. On naine nende suhtes mehega, kes peab käima harjutustel jne. lahkemõttelisel seisukohal, võivad tekkida pahandused, etteheitel, mille mõjul mees võib

¹⁾ Näitena võiks tuua juhtumise vabadussõjast, kus ühele meie roodule saadeti Vastseliinas Pullijärve ääre üks lähedase valla kaitseliidu rühm. See rühm läks oma näidatud seisukohale, paigutus ühe kõrgema mäeseljaku taha ja avas lahingu algusel teise rooduga õieti ilma tarviduseta tule. Kui ülaltähendatud roodu

võõrduda kaitseliidu tegevusest, sest rahu oma kodus on samuti tarviline kui rahu riigiski. Siin peab naine mehe seisukorrast oskama aru saada, peab võima hinnata neid raskusi, mida tuleb näit. kanda kaitseliitlastel, eriti manöövritel, harjutustel jne., et kaitseliitlasel oleks kõige lähedam inimene moraalseks toetajaks või koguni virgutajaks, — siis tehakse tööd kodumaa kaitse süvendamiseks parema meelega ja suurema hooga, mille tagajärjed ei jää avaldumata, kui nende harjutuste tagajärgi nõuab riigi rahu alalhoidmine. Ühine püüe, ühised eesmärgid peaksid olema ka üksikutes kodudes kodukaitse ja kaitseliidu liikmete vahel.

Ma ei taha aga seega öelda, et naine peaks kõige- ga olema rahul, mis tehakse kaitseliidu koosolekute kaitse all. Kui tullakse kaitseliidu koosolekutelt koju liig rõõmsas meeleolus, kui harjutuste lõpuna korraldatakse olenguid, kus alkohol voolab liig suure kiirusega, siis on kohustatud naine sellele ebaseisukorrale pöörama ka üksiku kaitseliitlase, s. o. oma mehe või poja,

side sinna jõudes küsinud, mida nad õieti lasevad, püsiotsad seljaku pinna sihis peaaegu taeva poole, vastanud üks kaitseliitlane: „Kui need kuulid Pullijärve peal ei trehva, küll nad kaugemal külades ikka trehavad.“ Kaitseliitlased lasid oma 135 padrunit välja ja tulid varsti ära, seletades, et neil laskemoon otsas.



Naiskodukaitse Tartu ringkonna juhatus: istuvad pahemalt paremale pr. Saral, pr. Kuperjanov, pr. Silbergleich. Seisavad prl. Sirg, prl. Mihkelson.

tähelepanu ja seletama, et ainult selge pea on isamaa kaitsmisel tegevusvõimeline ja et karsked sõdurid viivad kodukaitsel sõja võidurikka lõpuni. Naine peab oskama siin nii mõju avaldada, et väärnähted üksiku kaitseliitlase juures kas või aegamööda kaoksid ja selle läbi kogu kaitseliit terveneks, vabaneks masendavatest pahedest, tõustes väärihale kõrgusele. Naine peab oskama ka siin eraldada üksikute isikute tahtmisi ja püüdeid kogu kaitseliidu püüetest, eesmärkidest ja sihtidest, ning seisma sel kõrgusel, et ta üksikute isikute kõrvalekaldumisi ei loe kaitseliidu vigadeks ja puudusteks ning seepärast ei asu kaitseliidu vastu eitavale seisukohale.

Kuid meie ei loo oma riiki mitte ainult tänaseks, ei kaitse seda praegu, vaid tahame olla iseseisva rahvana, ennastmäärava riigina ka tulevikus aastasadade kestes. Ei ole aga mingisugust kindlustust, et tulevikus oleks pealetungimine meie riigile mõtetu või isegi selle kartus koguni asjatu. Meie riigi väiksus, selle juures aga võrdlemisi soodus geograafiline asetus lasuvad oletada, et pealetungi kartus, eriti just idast, ühtepuhku meid peab hoidma valvel. Ka tulevikus on meil tarvis kaitsevaelasi, kaitseliitlasi. Ja nende kasvatamisega peab algama naine — ema — juba varakult. Kaitseliitlase hing, kodukaitse tung peab imbuma lastesse juba emapiimaga. Vabadusele püüdev orjastatud rahvas sai emapiimaga tungi saada vabaks ja nüüd, kus oleme jõudnud iseseisvusele, peab emapiimaga antama lastele edasi tahe oma vabadust hoida alal, seda

kaitsta. Ning ses sihis peab toimima lastekasvatus. Kodu armastama peab õpetama ema, kodu ilu peab näitama ema. Sest ilusat armastatakse, ilusat peetakse kalliks. Aga ema peab ise teadma kodumaa ilu, kodumaa kenadust. Külainimene tunneb seda rohkem, sest teda ümbritsevad liilerikkad aasad, lainetavad nurmed, lohkavad viljaväljad. Ja kui tõtatakse vabal silmapilgul, pühapäevadel arudele, kaasikuisse, voolava vee ääre, avarale mäekünkale, siis tähendab see, et minnakse looduse templisse puhkama, peenendama oma igapäevases elus tulpinud tundeid. Külainimene on seepärast ka rohkem kodu küljes kinni, ta suhted maasse on seepärast püsivamad, sügavamad. Linnainimestel puuduvad tihti võimalused liikuda avaras looduses ja kiviseinad jätavad vaid rusuvaid tundeid. Seepärast peaks kodukaitse, eriti just aga linnades, võtma oma üheks ülesandeks näidata, kui ilus on kodumaa, et ühes emaga imbuks see teadmine tulevase kodukaitsjasse. Ühised ekskursioonid vabasse loodusesse, kodumaa kenamatesse kohtadesse peaksid olema kodukaitse eeskavas. Ja küllap leidub ka inimesi, kes oskavad ühel või teisel paigal siduda lõbu kasulikkusega, oskavad juhtida tähelepanu nendele nähetele, nendele joontele, mis kasulik emalegi ja tulus tulevase kaitseliitlase kasvatajale. Külainimesed võivad korraldada ühiseid väljasõite kaugematesse kohtadesse, et võrrelda oma ümbrust naaberkihelkonnaga, kaugema kohaga. Ja niisuguste õppereiside mõju silmaringi laiendamiseks, eriti aga kodumaa tundmiseks, ei ole väike.

Viator.

Kodukaitse toitlusosakondade ülesandeid.

Õige hulgal sõdureil on kustumatuks mälestiseks silmapillgud vabadussõjast, kui oli võimalus kodumaal kuskil talutares lahingu vaheaegadel või rännakuil peatuda ja seal varsti nagu tähelepanematult ilmus lauale palav tee või midagi soojendavat, mis talvel külmetanud sõdureid soojendas ja elustas. Kui aga söögi-joogi järel noorik või neiu puhastas sõdurite lihtsad toidunõud puhtaks, kuivatades neid korralikult ja nagu armastusega, siis süvendas see nagu üldist headmeelt, kinnitas püsivamalt mälestisi lahkest pererahvast, peasajaliselt naisperest. Eesti naine aga näitas selle lihtsa hoolitsemisega ja tähelepanuga, et ta oskab kodumaa kaitsjate raskustest pidada lugu, püüab neid raskusi nii palju kergendada kui tal sel olukorral võimalik. Veel enamgi, ta näitas, et ta tunneb täiesti kaasa oma kodumaad kaitsvatele vägedele ja suudab kõige vähemalt moraalselt toetada neid kodanikke, kes isamaa kaitsmiseks kogu oma elu on pannud hädahoju vaekaussidele. Ja sedasama tõendab ka kingituste, olgugi küll vahest õige väikeste pakikeste, saatmine sõjaväljale pühadeks, pühapäevaks või lihtsalt juhtumiseks, kus rahulikult võidi maitsta

kingitust. Need väikesed asjad aga löid sidemed kodu ja sõjaväe vahel, millel oli soojus ja... mõju.

On loomulik, et kodumaa kaitsmisel mees ja naine jäävad lahutamatu mõtete ja aadete ühtlusele. Ei saa küll naine tungida igalpool mehe kõrval väerinnale, — seks on nii paljugi takistavaid põhjusi, — kuid abiliselt, toetajaks võib ta olla alati. Ühine kõrgem ülesanne, s. o. kodumaa vabaduse kaitsmise püüe, peab aga mõlemal alaliselt seisma silmi ees, kui isamaa on hädahoju.

Kodukaitse on abiks kaitseliidule niihästi oma eesmärkide saavutamisel kui ka kodanikkude julgeoleku kindlustamisel ja teiste ülesannete täitmisel, mis kaitseliidule on kohustavaks. Eriliseks ülesandeks peab aga „Kodukaitse“ naisühingu ajutiste määruste põhjal kodukaitsel olema muuseas kaitseliidu toitlusalade korraldamine ning majandusliku külje kindlustamine. Just viimati nimetatud ülesanded, eriti toitlusalade korraldamine, on kodukaitsel rahuaegse kaitseliidu tegevusel üks olulisemaid ja vajalisemaid, sest teised rühmad, näit. sanitaarrühm, ei puutu kokku mitte just alati tõsisemate tarvidustega, küll vaid harjutustega, aga toitlusrühmal



Kibedaid ettevalmistusi lõunasöögiks.

tuleb just täita samu ülesandeid kaitseliidu manöövreil, laagri-, kaitseliidupäevadel jne. kui sõjaajalgi.

Ülaltoodud tõsiasi nõuab, et toitlusküsimuste korraldamine peab olema kodukaitsele üks hädatarvilisemaist küsimusist, mida tuleb lahendada nii või teisiti. Kuid selle lahendamisel on tarvis teadmisi, oskusi ja kindlat korraldusvõimet, kui asi kergiks vähegi tarvilisele kõrgusele. Õige ju on, et meie perenaised oskavad kuidagi lahendada üksiku kaitseliitlase koduseid tarvitusi, mis nii või teisiti on juba kujunenud teatud kõrgusele. Kui isegi koduse toitmise küsimuse korraldamisel on sagedasti suuri lünke, saadakse neist ikkagi üle, sest selle kõigea on ju harjutud, on jõutud ühisele kokkuleppele. Kuid hulkade toidustamise küsimus on mitmeti keerulisem, väsitavam ja meie oludes seotud mitmegi küsimusega, mis nõuab üksikult liikmeilt enesesalgamist, allaastumist „lumistelt kõrgustelt“. Ja kodukaitse toitlusosakondade ülesandeks on ju hoolitseda kaitseliidu manöövritel, harjutustel ja muil kaitseliidu kogunemistel toitluspunktide korraldamise ja toidu väljaandmise eest, samuti annab ta mobilisatsiooni puhul kaitseliidu korraldusse tarvilise arvu keetjaid ja nende abilisi. Aga just keetjate ja ka nende abiliste andmine ongi kodukaitsele valusamaid küsimusi, nagu seda on tõendanud eelmistel aastatel peetud kaitseliidu laagripäevad ja muud kogunemised, sest hulgaline toimine ning selle korraldamine erineb täiesti igapäevast, kodusest toitmisest, nõudes eriteadmisi ja oskusi.

Ei pea tarviliseks peatuda siin nende reformide juures, mis on võetud ette sõjavägede ja kaitseliitude toitlustamises viimasel ajal, mis suurelt osalt toetuvad

maailmasõjas omandatud kogemustele. Hulk endisi vaateid ses suhtes on ümber hinnatud, mitmed võimsad hääled on nõudnud rahvaste toitluses suuri muudatusi. Kuid kõikide nende käsitlemine viiks eemale otsekohesest ülesandest, nimelt sellest, mis tuleks teha kodukaitse esimeses järjekorras kaitseliidu toitlustamise suhtes.

Kõigepealt tuleb juhtida tähelepanu sellele, et kaitseliidu manöövritel ning harjutusil, kui nad mitme-päevased, on kaitseliitlasele toiduks: 1) oma poolt kaasa toodud toit, 2) kodukaitse toitluspunkti poolt jagatav toit, 3) lähedalt kauplusest või müüjailt ostetud toidud. Punkt 1 ja 3 tähendatud toidutagavarad on seepärast möödapääsematud, et harilik külainimene (ja ka linnainimene) on harjunud tublisti ja palju sööma, ja õhuvahetus, teissugused liigutused suurendavad tublisti söögiisu, miks toidunorm peaks olema võrdlemisi suur, kui kehatarve leiaks rahuldumist ning näljatunne kaoks. Vaevalt aga rahuldavad harilikku kaitseliitlast need toidunormid, mis on praegu tarvitusel kaitseväes, kus kaitsevälased kasarmutes kauemat aega praeguste toidunormidega harjunud. Tahab kodukaitse toitlusosakond kaitseliitlase toidutarvet täiesti rahuldada, peab ta hoolitsema selle eest, et toit oleks maitsev, toitev, küps ja saadaval tarvilisel määral, sest tühja kõhuga on raske teha isegi kõige ideelisemat tööd. Kui toitlusrühm toidu täielise kasutamise suhtes tahab arvestada mingisuguste normidega, siis tuleb tal kõige vähemalt võtta harilik kaitsevälase toidunorm +, kui mitte rohkem, siis ikkagi veerand toidunormi. Suurendada-vähendada võib neid „oma“ norme juba esimese, teise söögi järele. Samuti peaks olema ka toit aastaajale kohane, näit. oleks küll mõttetu palava ajaga kaitseliitlasele anda soolaseid heeringaid või muid ta-

hedaid toite, mis ajaks janunema ja muudaks harjutuste tegemise janu vaevaks, pärast koguni piinaks.

Seni on meie kodukaitse suuremalt osalt ajanud läbi toidu valmistamisel harilikude kateldegaga, mis asetatakse kuhugi auku kividele või muule alusele. See on aga ikka hädaabinõu, mis ei võimalda alati valmistada maitsevat toitu ja muudab toidu valmistamise tuulise ilmaga võrdlemisi raskeks. Kõige vähemalt peab jõudma nii kaugemale, et suuremad kodukaitse ühingud suudaksid endale muretseda või laenata korralliku väljaköögi.¹⁾ See võimaldab toidu valmistamise palju paremail tingimusil, selles seisab toit kauemat aega soe ega tarvita ka toidu valmistamine nii suurt kütteainete kulu. Kuid kõik kodukaitse toitlusosakonna liikmed peavad olema täiesti tuttavad väljaköögi käsitamisega, et ei tuleks asjata rikkeid, sest et väljaköök läheb ju tublisti lahku harilikust perekonna katlast ja pajast. Samuti peaks iga toitlusosakonna liige oskama harilikude kateldegaga laagripitsil ümber käia, et ei oleks kohmetusi, punastusi ja muid saamatuse avaldusi. Isegi käsikatlaste tarvitamine keeduks ei tohiks jääda tähele panemata.

Ka tuleb kogu püüdega valvata selle järele, et toidutagavarad oleksid võrdlemisi hästi hoitud, et ei oleks halvaksminemisi või nähteid, mis laseksid puhtuse juures kahelda. Seepärast peab toitlusrühmal olema oma

¹⁾ Missuguse süsteemilisi väljakööke tuleks muretseda, on juba eriteadlaste küsimus. Rootsi landstormi lotadel on rootsi süsteemilised eeskujulised väljaköögid. Soome lotad kiidavad saksatüübilisi väljakööke (v. Malmberg, E., Muonituslottien käsikirja. Helsinki, 1928, ltk. 8 j. j.). Igatahes võib siin sõjaväe tarvitusel olevatest väljaköökidest saada mõndki võrdlusmaterjali.

veekindel varakast, milles hoitakse siis osa tarvisminevaid toidu- ja maitseaineid, samuti ka tarvilised keedunõud, tööriistad, pesu, kaalud, mõõdud ja kuski ka tarvilised arstirohud. Sellekohane jaotus ja ka pealkirjad ei oleks kergemaks käsituseks üleliigsed. Selle juure kuuluks ka paar kokkukäidavat töölauda ja samasugused istmed.¹⁾

Üht asja tuleb aga eriliselt võtta tähelepanu alla ja korraldada. See oleks toitlusrühma riietus. Ei ole sugugi sünnis liikuda toidukatla ümber kõige uema löikega kleidis, või viimase moe järele lokitud juustega. Toitlusosakonna tegevus kodukaitstes on töö ja iga töö nõuab omakohaseid riideid, — uhkuse ajamist ja meeldida püüdmist ei tohiks olla isamaalisel tööl. Kõige paremad oleksid pealisriidena tumedamast riidest pesukleidid, mis peavad olema niisugused, et nad lubavad kergesti küürutamise, samuti ulatamise, igatahes peavad nad olema niisugused, et nad tööliigutustes ei avaldaks ebaesteetilisi tundeid. Hallid põlled ees toidu valmistamisel, keetmisel, valged põlled söögi jagamisel, samuti ka peas värged rätikud, mis ei lase lahtisi juukseid lennata sinna, kus nad ei maitseks ega neid esile tõstmiseks tarvis ei ole, niisugune peaks olema keetja, korraldaja ülikond, ja see ei laseks tekkida isegi juba ette isesuguseid eelarva-

¹⁾ Küsimus on veel söögiriistadega, missugused muretseda need. Igal kaitseliitlasel peaksid küll oma kõige hädatarvilisemad söögiriistad olema kaasas. Harilikud savikruusid ja -kausid ei kõlba selleks. Kõige praktilisemaks on küll osutunud alumiiniumist riistad. Tartu kodukaitse on tellinud Saksamaalt Soome eeskujul osialgu prooviks 50 komplekti alumiiniumist söögiriistu, mis vormilt kerged transporteerida, samuti ka kerged käsitada.



Sõök on valmis ja meie ootame mehi lõunale.



Tartu naiskodukaitse loterii ettevalmistusel.

musi toidu puhtuse kohta. Kas nüüd tarvis on univorme või mingisuguseid muid eraldavaid märke, selle üle võib olla mitmesuguseid arvamusi, kuna praktilisest seisukohast oleks tööülikonnast küllalt. Jalanõudest ei maksa pikalt kõnelda, sest et siin pehmes maas kõrgkontsalsised jalanõud end varsti tunda annavad ja nad vahetatakse ümber lahedate jala järele ning madal-kontsalsiste vastu.

Peaasi kõiges ses toimingus on korraldus. Meil puudub veel täiesti väljakujunenud kodukord toitlusaakondades. Ja seepärast on möödunud manöövri ja laagripäevadel tehtud vigu, isegi suuri vigu, mis on olnud kõneaineks kodukaitse ühingu ja mujalgi laiemas ringkonnas. Ma puudutaksin siin lühidalt aga Soome lotade korraldust.¹⁾

Soome lotade toitlusrühmas on rühmaülem, perenaine, abilised ja keetjad. Rühmaülemal peab olema käskimisoskust, tema ülesandeks on kogu rühma juhtimine ja korraldamine, selle järele valvamine, et tööpaigal valitseks rahuline meeleolu, mis laseb igähte süveneda oma otsesesse ülesandesse. Viimane

teostub siis palju paremini, kui igäiks, kel rühmas tuleb töötada, teab juba varemalt, mis tal tuleb teha.²⁾

Perenaine on rühmaülema abiline; ta kaalub ja mõõdab tarvilised toiduained ja annab need asjaomastele, peab arveid, hoolitseb kaitseliidu ülemuse laua eest, teatab rühmaülemale, kuidas rühmas töö edeneb, ja annab teateid ülejäänud toidust ja toiduainest.

Abilised valmistavad meesväele võileibu, toimetavad toidu jagamist, puhastavad toidunõud, hoolitsevad tööpaiga puhtuse eest töö ajal ja töö järel, pakivad ja korraldavad toidutagavarad nimekirja järele, pesuvad kuivatusrätid ja pesulapid ja on keetjale toidu ettevalmistamisel (näit. kartulikooremisel, herneste puhastamisel jne.) abiliseks.

²⁾ Just korralduse suhtes on tulnud eelmistel aastatel kaitseliidu manöövri toitlusrühmades mitmesuguseid vastolusid. Toitlusrühmadesse on määratud isikuid, kel on võrdlemisi väikesed teadmised suurematele hulkadele toidu valmistamisest. Loomulik, et selle tagajärjeks on ebasoovitavad nähted. Samuti tahetakse sagedasti tööd valida ja peetakse mõnd harilikku tööd alandavaks (näit. kartulikooremist, nõudepesemist) või tehakse seda nii oskuseta, et tegijal endal on piinlik. Et neist nähetest pääseda, tuleks igal toitlusrühma liikmel pidada meeles: Ükski toimetus toidu valmistusel ei ole alandav; oma peale võetud toimetusi tuleb täita alati võimalikult täpselt.

¹⁾ Vt. Malmgren, Elli, Muonituslottie käsikirja. Helsinki, 1928, lhk. 34—37.

Keetja hoolitseb toidu ettevalmistamise eest, keedab söögi, valmistab kohvi ja tee, tõstab toidu katlast väiksematesse nõudesse, hoolitseb keedunõude ja keedu ajal tarvis olevate tööriistade puhastamise eest ja vaatab tööpaiga ja selle ümbruse puhtuse järele.

Kui palju inimesi on toitlusrühmas tarvis, oleneb mitmeist asjaoludest. Igatahes ei ole sünnis määrata umbes 100 mehe peale 20—30 inimest toitlusrühma, — see teeb kaitseliidule asjata kulu ja toob mitmesuguseid soovimata sekeldusi. Soomes on harilikult ühe väljaköögi kohta 5 inimest: rühmaülem, 1 perenaine, 2 abilist ja 1 keetja. Ja sellest jätkub.

Harilikult lähleb kaitseliidu laagri- ja muil kogunemispäevil söögi hind mehe kohta kallimaks, kui kaitseväs ajateenijail, milleks on mitmeid põhjusi, kuid üleliiga kõrgeks ei tohiks päevarahad tõusta. Keskmise hind võiks olla inimese kohta umbes 1 krooni ümber.

Kasulik on juba varakult üksikud toidusedelid välja töötada, samuti ka arvutada, kui palju toiduaineid tuleb võtta teatud hulga inimeste kohta. Näit. on Soome lotade käsiraamatus toodud toidu retsepte 100 mehe

kohta, mille põhjal on kerge arvestada ka vastav hulk aineid kaitseliidus olevale meestehulgale.

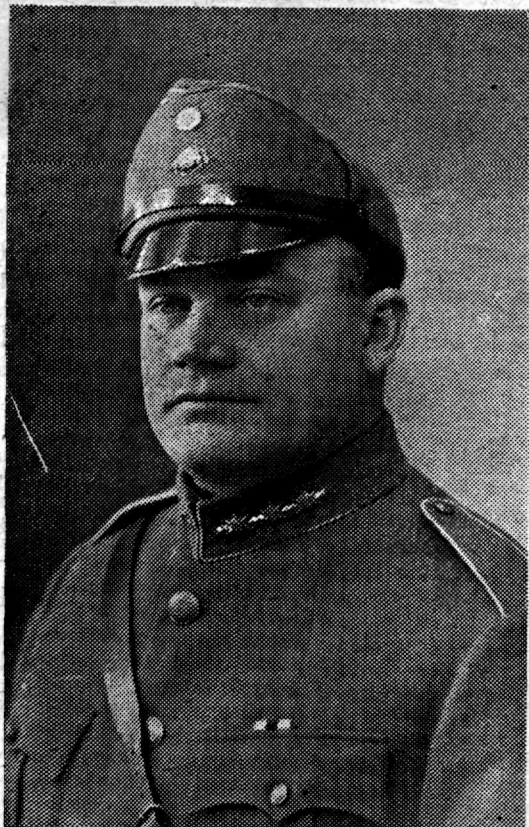
Meil puudub pidevam ühendus üle maa laiali pillutud toitlusosakondade vahel, kuid seda tuleb püüda teostada. Seks tuleb korraldada toitlusosakondadepäevi, kus võib harutada ülesannetesse puutuvaid küsimusi. Oskusi, kogemusi võib koguda mitmesuguste kaitseliidu harjutuste päevadel, kuid teadlikku suhtumist toitlusküsimusesse, seda võiks omandada just nii-sugustel päevadel. Seal võiks töötada välja ka hariliku kodukorra, seal demonstreeritakse mitmesuguseid keetmisabinõusid, näidatakse praktiliselt keetmise võimalusi jne.

Ka oleks väga tarviline instruktorite ettevalmistus, kes korraldaksid kursusi toitlusosakonnasse puutuvate küsimuste kohta, annaksid tarvilisi näpunäiteid, tutvustaksid uemate võtetega ja vooludega toitlusküsimustes.¹⁾ Ei oleks ka liig varane asuda tarvilise käsiraamatu kokkuseadmisele, mille järele on juba praegugi suur tarvidus.

Ellen Vilberg.

¹⁾ Harilikkude keedukursuste korraldamine ei võiks kuuluda toitlusosakonna ülesannetesse.

25 aastat muusikalist tegevust.



19. märtsil s. a. täitus 25 aastat ajast, kui praegune kaitseliidu Kalevi malevkonna orkestri juht Aleksander Haberman algas oma muusikalist tegevust.

Juba 12-aastase poisikesena astus A. H. õppima

Pavlovi junkrukooli orkestrisse, mida tol korral juhtas kuulus Peterburi konservatooriumi flötist professor Stepanov. Viimase eestkostmisel ja soovitusel A. H-le kui hoolsale, andekale ja edasipüüdjale õppijale kavatseti konservatooriumis anda tasuta õpetust, kuid algav maailmasõda purustas selle kavatsuse ja paiskas noore edasiõppija Dünaburi rügemendi orkestrisse. Siiski kuni selle ajani oli prof. Stepanov püüdnud A. H-ga teha nii palju tööd, et viimane võis oma mänguriista — flööti — käsitada iseseisvalt ja laitmatult.

Teenides veel mitmes Vene väe orkestris oli A. H. Eesti vabadussõja algpäeviks jõudnud kodumaale ja astus Tallinnas asuvasse ratsarügementi, kust admiral Pitka viis ta üle mereväkke ja temale ülesandeks tegi vormeerida orkestrit.

Täitnud oma ülesande, oli A. Haberman ühtlasi ka esimene mereväe orkestri juht ja hiljem samas orkestris juhi — R. Kulli — abiks. Kahtlemata on R. Kull ja A. Haberman need mehed, kes tõstsid mereväe orkestri esimeseks orkestriks vabariigis ning viisid Eesti instrumentaalmuusika hea nime Baltimere läänerrannikule.

A. H. on ka tubli organisator. Ta asutas 1923. aastal Saku orkestri ja on ka m.-s. Edu orkestri asutajaid ning viimase seltsi esimene juht ja eluaegne au-liige. Praegu juhib ta Kalevi malevkonna ja Tallinna linnateenijate orkestrit ning töötab ühtlasi ka „Estoonia“ teatri sinfooniaorkestris.

Alati heatahtlik, sõbralik ja tööarmastaja — nii tunnevad juubilarid need, kellel olnud kokkupuutumist temaga.

Kaitseliitlaskond ütleb juubilarile tema tegevuse mälestuspäeval võimsa kolmekordse elagu ning soovib talle jõudu ja edu püsivaks tööks.

V. A.

KODUMAA KEVAD

T. B.

Kaks kaitseliitlast liuglesid suuskadel määnõlvalt alla ja jätkasid rännakut jõe sihis.

Eelsuusataja, tugev laiaõlaline mees, rääkis: „See on vist viimane suusaretk, Henno. Kas sa ei tunne, et lumi takistab suuska: õhus tundub juba kevade hingamist?“

Hennoks nimetatud kaitseliitlane näis näolt tunduvalt nooremana ja kasvult nõrgem. Ta vastas eelkõnelejale: „Lumi vaheldub rohu ja lilledega. Jalarännakud siis sama ilusad. Aga vaata, Karl, siin on künkaid ja kraave, me ei pääse suuskadel enam edasi!“

Nad võtsid suusad õlule ja otsisid soodsamat teed. „Vabadussõja päevil sai siin tehtud pisut plaginat,“ rääkis Karl. „Siin läheduses on metsavahi maja, kuhu saaks pärast punaste taganemist meie staap. Metsavaht Karell on toredamaid metsameeste tüüpe siin ümbruses. Vaata, Henno, seal männiku serval olidki meie seisukohad. Suusatame sinna!“

Õhturahu levis juba männikus, kui mõlemad sõbrad jõudsid kuld kollaste tüvede vahele. Karl mäletas siin iga küngast ja puud. Ta jutustas sõbrale huvitavaid episoodide võitluspäevilt.

Männiku läbistanud, jõudsid suusatajad jõe ääre. Pikaldane pakane oli pigistanud jõesängi sügavale kallaste vahele. Mehed otsisid paraja koha ülesuusatamiseks ja laskusid varsti suure hooga kaldalt alla.

Samal hetkel ilmus vastaspoolelt kaldalt üksik naisuusataja, kes vuhises meestest mööda õhetavalt palgeil ja naeratus suus.

„Milline kena tütarlaps!“ kiitsid mehed nagu ühest suust ja Karl lisas: „See oli nagu kauge kevade ter vitus.“

Nad vaatasid tagasi ja nägid, kuidas naisuusataja valge spordimüts kadus puude vahele.

„Ta näis pärit olevat linnast,“ tegi Karl juttu, „aga kummaline küll, kuid selline metsaneid sattus siia nii järsku.“

„Ta võib ju ajutiselt elada siin kuski aleviümbruses,“ arvas Henno. Samal ajal kuulsid nad koera haukumist.

„Ah-haa! Vaata, Henno, seal ongi metsavahi maja!“ hüüatas Karl kepiga osutades uuepoolsele hoonelale, mis tuli nähtavale määndide vahelt. „Lähme hetkeks vanale Karellile külla!“



Lähenesid majale, kuna metsavaht ilmus õue vaigistama käravat koera. Oli mees kõrgekasvuline nagu puud siin metsas, valged vurrud ees justkui männioksale peatuma jäänud tuisklumi. Astugu aga mehed sisse. Küllap tema mäletab Karlit. „Õpetasite mind käsitama veel vintpüssi. Olid ikka need sõjaajad küll... Männik aiva mürtsus. Käin praegu veel mööda murdunud tüvedest, mis tunnistavad tookordset kahurikuumide löikust.“

Nii rääkides viis metsavaht suusatajad tuppa, kus talitas ta virk perenaine. Puhtust ja korda võis näha kõikjal.

„Kuhu küll pidi kaduma see Elvi, just nüüd, mil saabusid külalised?“ rääkis vana Karell. Ta eluselt siline vastas: „Eks tüdruk samuti sudi suuskadel. Viimne lumi, mis nüüd noortel inimestel muud kui lõmerdavav laanes ja legendikul.“

„Meist möödus linnutiivul tundmatu metsaneid, nagu nüüd teie jutust järeldan, on ta pärit siit majast?“ küsis Karl.

„Eks ta ole mu eide õetütar linnast,“ seletas metsavaht. „Peab olema teisel teenistusvaheag või nii, teeb nüüd siin suusasporti.“

Räägiti juhuslikel teemidel üht ja teist, kuni ukse taga kuuldu samme. Perenaine teatas:

„Juba tuleb tüdruk! Viskas suusad kolinal nurka.“

Minut hiljem astuski metsaneid tuppa. Jutt arenes nüüd palju hoogsamalt. Aeg kadus ja õhtune hämarus levis metsamaja akna taga.

Tuli teha minekut. Pererahvas ja neiu Elvi nii lahked, et tuletavad meele mitmel puhul, kui aga tuleval pühapäeval jätkub veel lund, ehk siis suusad sihistuvad jälle kord metsamajja.

Noormehed tänasid lahkuse eest ja lubasid kasutada kutses.

„Seda metsalille maksab tõesti tulla vaatama,“ konstateeris Karl, kui nad metsamajast eemaldusid. „Mis sina arvad, Henno?“

Hennogi pidi tunnistama metsavahi Elvi ilusaks ja armastusväärseks tütarlapsesks.

Nädal hiljem puhus juba pehme tuul üle maa. Pakase jõud rauges lõplikult. Katuseräästailt ja puudeoksiltpudenes hõbeselgeid veetilku, päike saatis sooje kiiri inimestele esimeseks kevadtervituseks.

Henno telefoneeris Karlile.

„Kuidas on, sõber, kas teeme pisikese suusaretke?“

„Suusaretke!“ naeris sõber vastu, „lumi ju sula nagu soolasegane rasv. Ei nüüd enam suusatata. Nüüd võiks metsamajja pääseda vaid aeroplaanil.“

Edasi seletas Karl, et tal poleks täna aegagi. Äris, kus töötab, tehakse inventuuri, peab seal viibima.

Hennole saabus igav pühapäev. Meeles seisis metsamaja ja punapõseline neiu. Nädala keskel oli Elvi käinud alevis, kus kohtasid juhuslikult Hennoga. Linnast saabunud rändteatri trupp andis parajasti alevis etendust. Käisid seal ja tutvusid lähemalt. Karlile Henno oma kohtamisest metsaneinguga midagi ei rääkinud. Oli küll rumal sõbra ees varjata seda ilmsüütut asja, aga nagu mõni salavõim köitis Henno keele.

Esimesest pilgust peale oli too tütarlaps asunud ta südame lähedusse. Henno elas üle unistuste ja igatsuse tormiaegu.

Lõunapaiku võttis ta ikkagi suusad ja ruttas alevist välja. Vastutulijad pilkasid, et noormees, kinnitage nendele laastudele rattad alla, ei muidu edasi saa.

Osutus tõesti raskeks pääseda edasi. Suusad liitusid märja lumega, siin-seal lärtsatas lobjakas üle põia.

Henno võttis suusad kaenla ja rändas jala. Ega see jalarännakki kevadises õhus pole paha.

Äkki märkab metsatee läheduses tuttavaid jälgi. Siin on keegi teinegi superdanud suuskadel ja teinud pikki samme metsamaja sihis.

„Pagana pihta, sõber Karl, sa oled mind petnud! Sa luiskasid mul telefoni kaudu kõrvad täis, see on alatu sinust,“ räägib Henno.

Ta hinges hakkab midagi pakitsema, näppima. Sõber jõudis tast ette. Küllap ta juba mitu tundi mõnuleb metsamajas ja vaatab Elvi sinisilmade sügavusse.

Henno istus kännul, kuni päikese-kuninga purpurmantel vajus metsade taha. Karlit polnud ikkagi veel näha. Kahvatas noormehe nägu ja vihaviirg läbistas rimna. Ruttas alevisse tagasi ja mõruidaid mõtteid mõlgutades veetis unetu öö.

Kummaline lugu, kuis nad mõlemad armusid ühte ja samasse neidu. Malevas on nad Karliga spordi- ja laskevõistluses esimesed mehed. Läänud aastal oli Karl paari silma võrra ees, tänavu Henno. Nüüd tuleb võistlust hakata pidama metsaneiu pärast. Ega Henno nii kergesti alistu! Ärgu Karl seda lootku...

Hommikul jälle telefonikõne.

„Kuidas on, Karl, inventuuriga? Sa said vist pühapäevasel päeval mehe moodi tööd rappid?“

„Ära parem küsigi! Praegu veel roidumus kehas.“

„Vaene mees, kuidas sa küll selle töö ja teenistuse küljes ripud. Hale meel kohe su pärast, hahaa.“

„Miks sa naerad nii, Henno? Su toon on nii võõras. Mida sa öieti tahtsid ütelda?“

„Ei midagi erilist. Soovin sulle vaid edaspidisteks „inventuurideks“ edu ja õnne, hahaa.“

Henno katkestas kõne ja kadus kodunt terveks päevaks. Las Karl otsib teda, kui tahab!

Selle telefonikõnega katkesid esimesed sõprusniidid noormeeste vahel. Senine hea läbisaamine muutus avalikuks vaenuks.

Lihavõtte ööl ei maga alevis paljud inimesed. Oodatakse päikesemängu.

Helisesid kirikukellad. Käidi lippudega ja tõrvikutega ümber kiriku ning kuulutati selle sünni, kes tallas maha oma surmaga surma.

Koidukuma kaunistas juba idataeva serva, kui inimesed valmistusid kirikuminekkuks. Kesköö-tunnil oli Karl kohanud inimurrus Elvit. Sai hetkeks suruda ta sõbra kätt ja susistada neidu kõrva. „Ma vandan, teid hommikul koju, eks?“

Siis oli neiu vastanud:

„Mul on väga kahju, et ma teie lahkete pakkumist ei saa vastu võtta, mul on juba saatja.“

Pärast seda viis rahvavool metsaneiu kaugele ja Karl jäi kohmetunult seisma sinna, kus purunes ta lootus kevadpüha säravast hommikust.

Ta lonkis alevi ainsal tänaval ja sepiitses plaane, kuidas jätkata võitlust metsaneiu südme vallutamiseks. Oli oma mõtetega niivõrra tegevuses, et ei pannud tähele mööduvaid inimesi. Siis alles, kui kuulis tuttavaid häält, virgus ta.

Haa! seal lähebki metsaneid Henno käekõrval... Ja kuidas nad rõõmsalt lõkutatavad. No tolle poisikese narmu võtab Karl veel täna tõsiselt käsile.

Käed surutud tasku, müts kõvasti tiritud pähe, nii hakkas Karl armastajale pikkamisi järele sammuma.

Jões mustendasid juba vallatud vood ja viisid jäälahmakaid puusilla taha. Siit olid Henno ja Elvi mõne minuti eest läinud üle. Karl jäi varitsemale kaldale puude varju. Ta ootas Henno tagasitulekut. Jões ragises ja kees. Üks silla kandetulp raksatas valjusti. Metsamaja õues pistis koer haukuma. Ilmusid inimesedki.

„Rutta!“ hüüdis Elvi Hennole. „Jää purustab silla, sa ei pääse enam üle.“

Kuis sa ruttad ikka nii kergesti. Vaja vaadata ometi mõni hetkki neiuile silmi, vaja hoida ta käekesi. Kes teab, mil järele saabub juhus üksteist näha.

Uus raksatus. Sild vabiseb ränga rõhumise all. Nüüd jookseb Henno ja hüppab üle palkide, mis lagunevad juba jäärahnude pealesurumisel.

Keskeltki kipub silla pind kaduma. Ja siitpoolt kalda äärest rebib jääpank palke nagu pilpaid.

Elvi hüüab midagi kaldalt ja murrab ahastades käsi. Henno näib olevat kadunud. Sügavus avaneb tal ees ja taga, jääpangad ähvardavad teda ühes silla jäänustega paisata allavett.

Karl peab rasket võitlust. Kui nüüd poiss upuks, siis poleks tal enam võistlejat. Ta jõuaks kord sihile. Aga kas kõlbab mehel seista puu taga, kui kaaskodanik viibib hädaohus? Karl tegi otsustava liigutuse.

„Ei. Nii ei toimi kaitseliitlane. Olgugi ta mu vihamees, ma päästan ta.“

Haaras maas vedeleva ridva ja joostes jääpankadele ulatas selle uppujale, Hennole, kes juba oli vajumas sügavusse ja pääsis viimasel hetkel.

„Sina, Karl!“ hüüatab noormees, kui näeb, kes ta päästja.

„Mina ise jah. Kavatsesin su vastu kurja, andesta. Anna käsi ja lepime.“

Käed ühtivad kõvasti. Teiselt poolt kaldalt viipab Elvi rätiga ja käsib noormehi rutata. Nad võivad külmata märgade rõivastega.

Karl ja Henno teevadki minekut.

Jõesäng, vabanenud ummistusest, saadab metsadest

ja mägedest voolanud vee võimsa mürinaga mere poole. Männikus mühiseb uue päeva hommiku tuul.

Ja järsku lööb tüvide sammastikus lõkendama punane päikesetuli. Kiirte pursk värvib maailma.

„See on kodumaa kevad,“ räägib Karl. „Küllap ta toob ilu ja õnne kõigile. Sulle ja mulle. Kadugu kaheks ja 'kurjah mõtteid. Jääme endiselt sõpradeks, Henno?“

Uus käepigistus ja sõnatu tõotus. Siis kõnnivad noormehed kindlal sammul talvevõimu alt vabanenud kodumaa pinnal ja maailma elustaja päikese kullas.

Kevadpühad saabusid. Ei nüüd ole enam vihavaenu. Kodumaa kevad kutsub kõiki. Ühendab ja lepitab.

Iseseisvus ja meie.

(Tartu vabastamispäeval, 14. I 1929, „Vanemuise“ piduõhtul peetud kõne kokkuvõte.)

1.

Meie vabadusvõitluse tähtpäevil elustuvad meis kõigepealt mälestused: tuletame meele oma elamusi, kannatusi, oma häda ja raskusi. Veel rohkem: just neil päevil mõtleme austusega nendele, kes täitsid oma kibedat kohust, et päästa seda, mis võimalik, seisatame tõsisel harduses nende mälestuse ees, kes andes elu maa ja rahva tuleviku eest ei saanud ise näha võitluse õnnelikku lõppu. Edasi mälestame neidki, kes oma elu pidid jätma noil raskeil ajal — kuid mitte võitluses, vaid jäleda mõrtsukatöö ohvritena — pimedates keldrites või valmiskaevatud haudade serval. Nii kerkivad jälle elavalt silmade ette need, kes ühel või teisel viisil on kannatanud Eesti vabaduse eest. Ja südames liigub soojem soov ning tõotus:

Nende mure muljutused,
Nende piina pigistused —
Kostku meile kustumata!

2.

Seda kõike meele tuletades saame teadlikuks oma seisundist: oleme nagu pärijad, kes võtnud vastu suure varanduse. Eks ole see suur varandus ning väärt, et temast rõõmu tuntakse: oleme ise peremehed oma kodus, otsustame ise, kuidas oma elu kõige paremini korraldada; meie riik on korraldatud, elu ja varanduse kaitse on kindlustatud võimaluse piires, vaimuhariduse allikad — koolid, seltid — töötavad takistamata ning üldsuse kandel ja toetusel nõnda, nagu ise seda tõsise vaimuhariduse huvides peame kõige paremaks, usuvabadus on teostatud, jumalateenistuse pidamine on täiesti võimaldatud. üldiselt võib igal pool avalduda rõõmus tegevus majandusliku järje tõstmiseks, võivad teostuda ilusamad

püüded valguse ja paremuse poole. Nii võime samm-sammult astuda ligemale vanadele kultuurirahvastele, ehitades edasi eelmiste põlvete töö ja armastuse läbi pandud alustel. Ei suuda mõtelda ega kujutledagi, mis oleks praegu järel meie endisestki majanduslikust seisukorrast ja meie kultuurist, kui vabadusvõitlustes toodud ohvid oleksid osutunud ilmaagseks!

3.

Iga pärandus kohustab. Ja mida suurem on pärandus, seda suuremad kohustused on pärijail. Ei taha praegu kõnelda kohustusest haarata jälle kätte relvad, kui peaks tulema tarvidus kaitsta kättevõidetud vara nende vastu, kes käe sirutavad välja selle järele; tahaksin aga küll tuletada meele seda, et ajalugu ei sünni mitte ainult heroilistel hetketel ning rahva saatust ei otsustata mitte ainult võitlusväljadel, vaid igal ajal ja igas kohas, millal ja kus rahva liikmed täidavad oma kohuseid rahva elunõuete ja tuleviku vastu. Just rahuaegadel luuakse kõigi rahvaliikmete ustava töö ja kohusetäitmise kaudu see rahva jõutagavara, mis võimaldab otsustaval silmapilgul kõike heita kaalule ning kätt sirutada välja kaunima võidupärja järele. Seepärast heidame tähtpäeval loomulikult pilgu tulevikku, et tähendada oma osale Eesti rahva edaspidise saatuse kujunemisel.

4.

Eeskujuna seisku meil täna silma ees sõjamees. Mida õpime temalt?

Sõjamees ei lähe sõtta mitte selleks, et surra meeletult, mõtlematult ja et elu enesest heita ära nagu mõnd kõlbmatut asja. Ei sügugi mitte. Ka sõjamehele on elu kallis. Ta võitleb selleks, et võiks elada ise, et võiks id



*Kõige vanem Tartu naiskodukaitse liige
Miina Hermann.*

elada omaksed, et võiks elada rahvas. Alles siis, kui see peab olema kõrgema eesmärgi ja kallima väärtuse pärast, annab ta oma elu. Seesugune elu andmine on ohver, millist nähes meid valdab sügav aukartuse tunne.

Ja nüüd küsime: kas tohiks leiduda rahuajal ja iseseisvuse põlves neid, kes nõrkevad ja elu heidavad ära elutüdimusest?! On ilus surra noorena isamaa eest, kuid ikkagi ainult siis, kui ei saa enam teisiti. Ei ole vähematki ilu surmal, mida otsitakse kergel käel vähemate või suuremate isiklikkude kaotuste või raskuste puhul. Ilus, kahtlemata ilus on elada, kui oled veel noor. Ilus, võrratu ilus on elada oma kohustele, oma rahvale, töötada kaasa rahva tuleviku kujundamisel. Siis peavad taganema kõik isiklikud mured ja vaevad.

Edasi näeme: sõjamehe voorus on enese ärasalgamine, iseenest lahtisaamine. Ta annab kõik, mis tal on, ja lepib ise kõige vähemaga. Kas on seda nähes õigustatud rahuajal mõtteviis, mis ikka ainult nõuab: kodumaa ja rahvas peab ikka ja ikka ainult andma.

Ta peab andma vara ja võimu, au ja kõike head. Ja peab kuulma halvaks panevat etteheidet: Eesti on vaene — mis suudab ta mulle pakuda, millised võimalused avab ta minule edasijõudmiseks, tõusmiseks? Tahaks küsida igalt seesuguselt kaebajalt ja hädaldajalt: mis andsid ja mis annad sina Eestile, kodumaale, rahvale? Ja tahaksime küsida iseenestelt: kas ei ole meie liig nõudlikud, ilma et meil selleks oleks õigust?

Ning veel tahaksime küsida: kas ei ole see meie keskel ennast laiutav elumaitamine, mis viib kuni enesepõletamiseni, nende mälestuse halvaks panemine, kes on iseennast ära salates kannatanud teiste pärast ja ohvriks toonud oma parema vara — tervise, elu! Kas ei ole enesehävitamine alkoholiorjuses ja kõlblises lodevuses otse kuritegu rahva tuleviku vastu!?

On selge, et siin võib teostuda muutus alles siis, kui paranemine algab ülalt, nende ringidest, kelle mõtte- ja eluviisid on eeskujuna mõõduandvad rahva laiematelegi ringkondadele. Ja tohiks olla kindel: kui siin pööret ei tule, siis — teeme tühja tööd ja ehitame oma tulevikku liivasele alusele.

Viimaks tuletame meele, et sõjamees sõjas täidab oma otsekoheseid ülesandeid, mis harilikult on kohalikku laadi, kuid need ülesanded seisavad ikkagi ühenduses kaugema ja üldise eesmärgiga. Viimane määrab üksikute mõtte ja ulatuse. Nii rahuajalgi: igauks seisab omal kohal, täidab oma ülesandeid — kuid seejuures pidagem silmas ühist sihti, mis juhib kaugemale ja kõrgemale üksiku isiku olemisest. Heitku meie kõikide igapäevasele tööle ja kohusetäitmisele õilsat helki kodumaa ja rahva parem, ilusam tulevik.

5.

On põhjust rahuldusega tunnustada, et palju on tehtud iseseisvuse esimese aastakümne jooksul, on õigus sellest uhkusega kõnelda omavahel ja võõrastele. Kuid on ka põhjust iseendale tunnustada, et puudub veel paljugi selleks, et kõik kodumaa elanikud võiksid olla õnnelikud. Kindel on ja olgu aga siht silmade ees: meie kodumaa peab ikka rohkem saama maaks, kus igauks tunneb ennast seisvat kindlamal ja armsamal pinnal, nii et südamest võiksid tulla sõnad: Ei leia mina iial tääl see suure laia ilma pääl, mis mull' nii armas oleks ka, kui sa, mu isamaa. Mida rohkem ta seda on, seda kindlamal alusel seisab tema tulevik.

J. Kõpp.



Kuidas olla abiks kaitseliitlaste vormi muretsemisel.

Ebba Saral.

Kaitseliidu riietusküsimus on seda väärt, et selle peale pöörataks enam tähelepanu, kui sellele küsimusele seni avalikku arvustust osaks on saanud. Paljudele kaitseliitlastele on vormiriide nõutamise ja ühenduses seisvaid kulud teinud ülepääsematu raskusi. Teiselt poolt teame meie, et paljud asutused ja tööperemehed on enda teenistuses seisvaid kaitseliitlasi oma kulul riietanud vormi, missugune algatus väärib järeletegemist. Olemasolevate andmete järele on alluvaid ametnikke tasuta rõivastanud Eesti Pank ühes oma osakondadega, Sindi kalevivabrik, vennad Tofferid, Georg Tofer ja rida teisi, kelle ilus algatus peaks andma ka teistele eeskuju. Siinjuures ei saa meie aga jätta nõudmata, et sarnase riietamise juures pandaks maksma nõudmine, et riietatud, kaitseliidust lahkumisel, kaotaks omaniku õigused asutise poolt temale ostetud vormi peale ja et see langeks vastava malevkonna omaks.

Alljärgnevas artiklis valgustab asjatundja S. kaitseliitlaste riietusküsimust praktilisest seisukohast.

Et malevlaste tööd ja edukat osavõttu õppustest takistab vastava riietuse puudus, on teada. Iseäranis on see ilmsiks tulnud linna malevais, millede koosseisu moodustavad linnaelanikud, kelle riietus enamjaolt kerge ja mitte soodus, liiati kui inimesel on ainus ülikond või palitu, millega ta käib ametis ja peab liikuma seltskonnas. Kaitseliidu ülesannete juures aga, kus õppustel sageli riide võib saada rikutud, rebitud, ei saa igakord riidet hoida, kui veel pidada silmas seda, et meie ilmastik alati ei ole päikesepaisteline, kui kohused kutsuvad.

Selgub, et kaitseliidu vormi — tööriide — muretsemine on ühtlasi kokkuhoidmine — et töö juures kanda vastavat praktilist ülikonda, mis vastupidav, ja seega hariliku riide rikkumist ära hoida.

Edasi on küllalt mitmel korral kaitseliidu juhtivate tegelaste poolt tähendatud, kui tarviline ja tähtis on kõigi malevlaste ühesugune riietus esinemiste korradel, et saada ühtlaselt mõjuvat tervikilmet kogu kaitseliidu koondisest hulgalistel kogunemistel kui ka üksikesinemistel, kui oma organisatsiooni tahetakse tuua mõjule.

On aga arusaadav, et majanduslikkul põhjustel kõik kaitseliidupere liikmed ei suuda muretseda iseendale esijoones vormi. Sama selge on, et malevad ise ei suuda seda küsimust rahuldavalt lahendada — ja ei või seda nõudagi.

Siin tuleks leida teid ja luua võimalusi, kuidas sel-

lest valusast küsimusest saada üle, et töö ei kannataks selle puuduse all ja et meeskond neil põhjusil ei tarvitseks millalgi puududa kas õppustest või paraadilt. Usun, et siin võib naiskodukaitse heade tagajärgedega tulla abiks, sest naised on tihti praktilisemad ja nõbdamad õiendama mõndki tülitavat käiku. — Juba kodudes võib oma pere kaitseliitlastele olla abiks ja nõuks riide muretsemisel — kui on kontakt riiete tellimise korralduskomiteega jne.

Organisatsioonis eneses, naiskodukaitse ringkondades või jaoskondades peaks avaldatama üleskuteid meeskonnale riiete tellimiseks. Tuleks registreerida tellijad ja kui juba on 10—20 kindlat vormi tahtjat, siis selles ulatuses tellida riide ühes tükis vabrikust, oma valve all, oma ruumides malevlaste i siklikkude mõõtude järele rätsepal lasta juure lõigata ja siis tükitööna anda välja õmmelda. See korraldus, korraga varustada suuremal arvul malevlasi, toob kokkuhoiu tagajärgi — esiteks riide rohkuse suhtes, kui ühiselt suuremal arvul juure lõigatakse, ja teiseks — suuremal arvul tööandmise korral on töö märksa odavam, tähendamata seda, et juba riide ise sel korral on odav. Meestel endil on vähem tüli, ja naiskodukaitse ilusam ülesanne on hoolitseda oma meeskonna eest. — Seega on neile riided võimaldatud odavamalt kui üksik-tellimisel. Veel soovitam on aga, kui kohalik naiskodukaitse kassa seisukord seda lubab, et meeskonnal võimaldatakse — kas või malev-



Naisliitlaste jaoskond suusatamas.

kondade kassa summadega koos, — järeelmak-
suga riide muretsemist. Vormi tellijad näiteks mak-
saksid tellimise andmisel ühe osa, kättesaamisel teise
osa, ja teatava aja jooksul lõpposa summast. Ideaalsem
oleks veel, et naiskodukaitse varustusosakonnad ring-
kondade juures, näiteks linnades, saavad nii kaugele,
nagu meie Soome suguõed — et meil seisaks ja oleks
korras kümme-kond sineleid, mütsi ja saapaidki esiteks,
kui ei suudeta muretseda täit varustust ja et neid
antakse tarviduse korral meeskonnale tarvitada, sel-
lega paljudele abiks olles. Kui see oleks võimalik,
siis on meeskond juba enam kohustatud ilmuma õppus-
tele ja ei ole seda kurba vabandust riietuse pärast.

Ülearune ei oleks ka, kui naiskodukaitse pööraks
vastavate asutiste, äride, omavalitsuste

kas ise kududes või ka vabrikuriide ostmise korral
kombineeriksid ühise suuremas tükis riide muretsemise,
mis tuleb alati odavam.

Kudumistehnika on mõlemal riidel — sineli- kui ka
ülikonnariidel, toimine, neljaniidega. Sineliriide kudu-
miseks tarvitatagu 2-kordist ja ülikonnariide kudu-
miseks ühekordist villast lõnga. Et riidele antakse lõn-
gas värv, siis peab kõik lõng olema kedratud lõime-
lõngaks — et ta värvimisel liialt ei laguneks. Lõnga
algvärv on alati hall. Selleks segatagu $\frac{1}{4}$ (üks nel-
jandik) mustavärvilisi villu $\frac{3}{4}$ (kolme neljandiku) val-
gete villadega, et hall toon lõngal heledam — mitte
väga tume — ei oleks, mis siis oliivipruuni
juure lisades proovi järele võrreldes vähe oliivirohelist
villase värvi. Iga 1 naela lõnga kohta 1 pakk oliivi-



Petseri naiskodukaitse liikmed käsilöökursusel.

ja linnavalitsuste poole palvega, et nad
oma asutises olevaile teenijaile, kes kaitseliitlased,
vormi muretsemisel oleksid abiks. Peaks juhitama ül-
diselt tähelepanu, kuivõrra tähtis see on asutise enese
seisukohast, kui ta ametnikud on malevlased
ja tegevad malevlased. Riietuse muretsemise korral-
duse enda kätte võttes tuleksid esitada vastavad el-
arved ja saadud summadega tegutseda. Eesti pank
näiteks on oma ametnikkudele muretsenud vormi ja
selle hea eeskuju peaksid ka mõned teised meie asuti-
sed võtma omaks ja muretsema kui mitte terve vormi,
siis vähemalt selleks andma osalist toetust ametnik-
kudele.

Maal on vormi muretsemine võtmas juba suure-
mat hoogu tänu perenaiste oskusele ja praktilistele
arusaamistele. Kui koetakse riiet — koetakse ka
khaki värviline, mis igapidi sünnis ja vastuvõetav.

Et kodukoetud vormiks määratud riie saaks enam-
vähem ühesugune värvilt ja koelt, nagu ametli-
kult ette nähtud kaitsevärvi vormiriie,
selleks siin mõned praktilised juhatused. Enne aga,
kui see läbiviidav, soovitaksin veel, et ka maal naised

pruuni värvi, — umbes nootsa täis, rohelist lisades.
Valmis kaitsevärvi segatud halli villase lõnga värvi
on saada Tartus Güntheri rohukaupluses, Kaubahoov
nr. 26. Valmisriiet ise kodusel teel värvida on raske
ja kui värvikojas lasta värvida — peab riie olema hall,
et saada õige värvi. — Värvimisel on üldse soovitav
enne lõngaotsaga kruusi sees segatud värvis teha
proovi, sest tihti tarvitab üks vill rohkem pruuni, teine
rohelist tooni, — oleneb sellest, kui sinikad või
pruunikad on olnud lõnga mustad villad. Riide laius
tuleb arvestada praktiliselt juurelõikuseks, et ääre-
ribasid maha ei kuku, 28 pasmast, see on 90 sm. laias,
soas. Suga on paras keskmises jämeduses lõngale,
millel on 8 pinnu vahet ühe sm. laiusel ja 2 lõnga
pinnu vahele. Korrutatud lõngad sineliriides käärida
1 lõng pinnu vahele ja 17 pasmast lai. Ülikonnariidele
tuleb kerge vanutus, sineliriidele täis vanutus ja
säärida. Labane kude ei ole soovitav juba vastu-
pidavuse mõttes ja labane riie kortsus kergesti, mis
tagajärjel kaotab kogu ülikond oma vormi. Et üldiselt
olla teadlik, missugune riie oleks soovitav muretseda
oma headuselt ja vastavalt hinnalt, siis on toimetusel

olnud võimalus saada vastavad riideproovid vabrikust, kust riidet võib tellida suuremal arvul ja mille proovide järele isekudujad võivad võrrelda värvi ja kirja.

Suveriituseks võib tarvitada ka puuvillast toimist khakivärvi riidet, mis igal pool riidekauplustes on tuttav skandibluusiriidena.

Ühe vormi umbkaudne eelarve, kui valmistada hulgaliselt juure antud proovides näidatud materjalist.

Kuub ja püksid	kr. 45
Sinel ja müts	„ 45
Saapad	„ 25

Kokku kr. 115

Ülikonnariide proov, Narva kalevivabrik, kr. 9,50 mtr. Esindus Tallinnas Jaani tän. 11.

Sinelliide proov, „Sinu kalevivabriku ühisus,“ kr. 10,32 mtr. Esindus Tallinnas S. Karja tän. 13.

„Aizsargs“ Eesti naiskodukaitsest.

Läti seimi liige G. Milbergs toob Läti kaitseliidu häälekandjas „Aizsargsis“ veebruarinumbri pikema kirjutise Eesti naiskaitseliidu organisatsiooni üle. Artiklis käsitatakse organiseerimist ja ülesandeid. Muu seas autor ütleb:

„Seniseid tulemusi on kahtlemata saavutatud ainult tänu rahva suurele tööarmastusele ja poolehoidule, mida sellele organisatsioonile on näidatud üles eriti maal.“

„Nagu näha, Eesti naiskaitseliitlased erinevad teatud määral Läti omadest nii ülesannete kui ka organisatsioonilise ehituse poolest. Meie naiskaitseliitlastel on lähedam koostöö kaitseliitlastega, seevastu Eesti naiskaitseliidule — vastavalt ta põhikirjale — on antud laialdane autonoomia, kuigi on side kaitseliitlastega siiski olemas.“

Edasi seletatakse alluvuse küsimust ja seismist organisatsiooni ja siis:

„Kuna valitseb niisugune kord, ei ole tulnud ilmsiks ühtki ebakõla ega muid soovimata nähteid naiskaitseliidu ja kaitseliidu vahel. See pärast on arvata, et niisugune kord jääb maksvusele ka edaspidi, kuna see olukord annab laialisemaid võimalusi naistele — naiskaitseliitlastele — täita oma erilisi ülesandeid kaitseliitlaste ja ühes seega kogu rahva kasuks.“

Eestis on naiskaitseliitlaste ridadesse astunud peaaegu kõik tähtsamad seltskondlikud naistegelased, mida kahjuks Läti kohta veel ei või öelda.“ Teisel kohal siiski räägitakse, et sotsiaaldemokraadid ei võta osa naiskaitseliidu organisatsioonist.

Lõppeks on öeldud: „Mitteametlikult Eesti naiskaitseliitlased on pöörnud meie Riia nais-

kaitseliidu osakonna poole kutsega tulla Eestisse selle aasta juunis, kus on kavatsatud ühised nais- ja meeskaitseliidu pidustused, et lähemalt tutvuda ja luua ühendusi võimalikuks edaspidiseks koostööks.“

Kirjutist kaunistavad pildid Eesti naiskaitseliidu juhust pr. Raamotist ja Tallinnas korraldatud naiskaitseliidu ringkondade juhtide kursustelt.

Läti kaitseliit propagandat korraldamas.

Tuleproov seltskonnale.

Läti kaitseliidu ülem kolonel T o n e on avaldanud päevakäsu Läti kaitseliidu 10. aastapäeva pidustuste kohta kaitseliidunädalal 30. märtsist kuni 6. aprillini. Võimalikult igal pool üle maa kästakse korraldada loenguid, mis oleks kaitseliidu asjale propaganda tegemiseks. Kui ei leidu parajaid lektoreid, siis kaitseliitlased katsugu ise kanda ette midagi ajakohast või vähemalt tuldagu kokku, et üheskoos tuletada meele kaitseliidu möödunud tegevusaega ja ülesannete täitmist.

Aimelise toetuse saavutamiseks on kavatsatud panna toime asjade loterii, 30.000 lati suuruses. Et rohkem oleks sissetulekut, palutakse naiskaitseliitlasi iga osakonna kohta valmistada vähemalt 5 käsitööd loterii jaoks.

Kaitseliidu osakondi kästakse käia korjamas oma kohalikkude ärimeeste ja ühistegeliste ettevõtete juures. Kästakse käia läbi kõik, ka need, kes ei tunne kaasa kaitseliidule. Seda olevat tarvis, et siis teaks vähemalt, kui palju seltskond selle aja jooksul on õppinud tundma kaitseliidu tähtsust riigi ja enese julgeoleku suhtes.

Petseri maleva 5. aastapäev.

Käesoleval aastal pühitseb Petseri malev oma 5. aastapäeva, mil puhul ei ole üleliigne heita pilku maleva möödunud tegevusse.

Kaitseliidu tekkimine Petserimaal ulatub 1919. aastasse, mil Petserimaal toleaege maakonna komandandi, praeguse maleva pealiku kapten H. Ploomipuu juhtimisel asutati neli kaitseliidu jaoskonda: Petseris, Pankjavitšas, Värskas ja Vana-Irboskas. Kuid maksva korralduse järele võis kaitseliidu tegevus tol ajal vähendada väga tagasihoidlikult ja kandis rohkem vormilist ilmet. See ei rahuldanud kaitseliidu idee pooldajaid ja oli tõukeks selle tegevuse seltskondlikule alusele viimiseks. Tulemuseks oli maakonna kaitseliidu kütisalgaga ellukutsumine, mille juhtimisele juhatuse esimehena asus kapten Ploomipuu.

Maakonna kaitseliidu kütisalk koosnes viiest rühmast ja selle liikmete arv tõusis 400. Kütisalgaga tegevus ei piirdunud ainult jahipidamise ja jahipidamise viiside arendamisega, vaid suuremat rõhku pandi laskeharjutustele nii sõjaväe- kui jahipüssidest.

Salga liikmete tegevuse õhutamiseks ja ergutuseks korraldati igal aastal maakondlikke laskevõistlusi, kus parimaile laskureile anneti auhindu ja diplomeid.

Nõnda kestis see 1924. a. sügiseni, mil 2. diviisi ülema poolt saadud juhtnõrde järele kohaliku rahvaväe ülema major K. Soo eestvõttel asuti aktiivsema omakaitse organiseerimisele.

Alul organiseeriti Petseri linna rühm ja hiljem kutsuti ellu väiksemad üksused ka maakonnas. milledest kujunes välja praegune malev.

Tagasi vaadates maleva tegevusele tuleb rahuldustundega tähendada, et see, vaatamata eriti rasketele kohalikkudele oludele, on annud häid tagajärgi. Organiseerimistöö on viidud lõpule ja asutud järjekindlale malevlaste väljaõppele.

Maleva tegevus on aastaastalt kasvanud. Möödunud aastal on otsekoheste õppetöö kõrval, mis alaliselt kestis maleva allüksustes, malev võtnud osa Pärnus ärapeetud kaitseliidupäevast, Lõuna-Eesti malevate vahelistest võistlustest Võrus ja üleriiklikkudest suusamisvõistlustest Rakveres.

Laskeharjutuste edukamaks läbiviimiseks on rajatud 36 lasketiiru ja laskerada ja viidud läbi laskeradade juhatajate ettevalmistamise kursusi. 10 kohas on korraldatud lendkoole. Kuigi vihmane suvi mõjus takistavalt suuremate õppuste korraldamisele, on suuremaid taktikalisi õppusi korraldatud 4. Eriti suurt rõhku on pandud laskeasjandusele. Sel on olnud ka tagajärgi, mille paremaks tõendiseks on see, et malev laskevõistlustel omandas teiskordselt II diviisi rändauhinna.

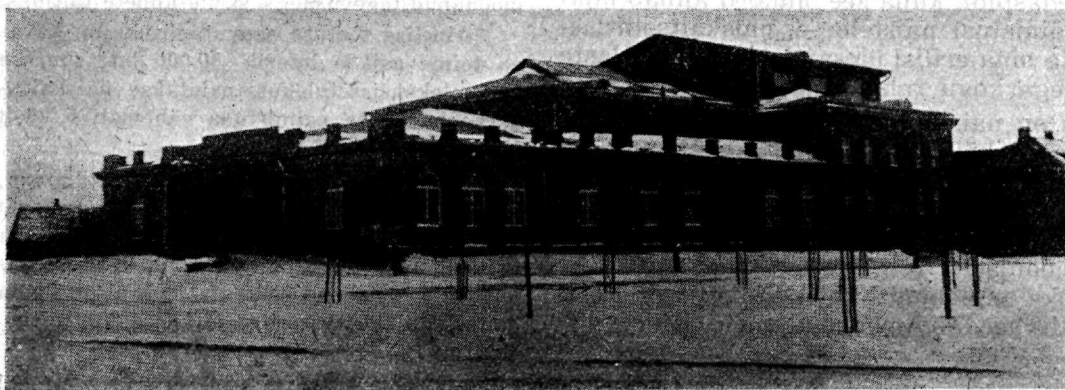
Maleva tegevuses on olnud suureks abiks naiskodukaitse jaoskonnad. Nendesse koondunud kodukaitse liikmed on korraldanud rea kursusi, pannud toime pidusid ja koosviibimisi ning andumusega tegutsenud toitlustamise alal suurematel taktikalistel õppustel.

Maleva juhtivas koosseisus on olnud möödunud aasta jooksul suuri muudatusi. Maleva pealiku kohalt lahkus kaitseväge tagasimineku puhul energiline maleva pealik major Asmus ja uueks maleva pealikuks tuli Petseri kaitseliidu asutaja ja kauaaegne tegelane kapten Ploomipuu.

Elukoha muutmise tõttu lahkus ka maleva pealiku abi dir. J. Raja, kelle asemele määrati senine Petseri malevkonna pealiku abi N. Grünthal.

Suuremaks sündmuseks maleva kui ka kogu Petseri seltskonna elus oli maleva maja valmimine, mille pidulikkude pühitsemist toimetatakse palmipuudepäeval, 24. märtsil. Samal päeval on otsustatud pidada ka maleva aastapäeva ja Petseri linna vabastamise 10. aastapäeva.

Kaitseliidu edenemise ja loomuliku arenemise suuremaks takistajaks oli just ulualuse puudus, sest Petseris puudus ruum, kus mõnikümme inimest oleks võinud koguneda. Selle puuduse tundis ära Petseri maleva toleaeagne juhatus. Et luua kindlat sidet seltskonna ja kaitseliidu vahel ja viia omakaitse mõte igasse rahvakihti, asus kaitseliidu (Petseri maleva juhatus seisukohale, et Petseris on hädatarviline ehitada suurem seltsimaja, mis oleks ühtlasi maleva koduks ja kohalikkude seltside kogunemispaigaks ja millel peale selle oleks veel suur tähtsus maleva ja Petseri seltside edas-



Petseri maleva uus kodu.

pidises arenemiskäigus. Juba 1925. aasta jaanuaris algas maleva juhatus selle mõtte teostamist, pöördes üleskutsega asutiste ja seltskondlike organisatsioonide poole ainelise toetuse saamiseks ja hiljem ülemaakondlikku korjandust toime pannes.

Petseri linnavolikogu annetas tasuta linna maa-alast 1925. a. üle 800 ruutsüllase platsi ja täiendas seda uue kingitusega 1926. a. nõnda, et käesoleval ajal maleva kodu plats moodustab üle 1000-ruutsüllase maa-ala. Maleva juhatuse üleskutse, jõudumööda aidata kaasa Petseris ajakohase seltsimaja ehitamisel, leidis sooja poolehoidu kõikide kodanikkude keskel, sest põlnud ju Petseris ühtki kohast seltskondlikku ruumi, kuna siin seltskondlike ruumide olemasolu oli eriliselt tarvis, et mahajäänud Petserimaa võiks sisemaale jõuda järele kultuurilises ja seltskondlikus elus. Petseri maleva juhatuse poolt seltsimaja ehituseks Petseris alanud karbikorjandusest ja kohalikkude seltside rahalisest toetusest ei jatkunud, mispärast maleva juhatus oli sunnitud toetuse saamiseks uue seltsimaja ehitamisel Petseris pöörma kaitseliidu peastaabi, haridusministeeriumi ja härra riigivanema poole, kust lahket vastutulekut üles näidati. Seni oli maja ehituseks saadud:

Härra riigivanema käsutada olevatest summadest	Kr. 29.500.—
Kaitseliidu peastaabilt	„ 50.000.—
Haridusministeeriumilt	„ 10.000.—
Petseri Haridusseltsilt	„ 1.384.05

Kõiku Kr. 90.883.05

Suure töö ja vaevaga jõuti nii kaugele, et 18. II. 1926. a. ehituspeavalitsus kinnitas kunstnik-arhitekt Krümmeri poolt valmistatud maleva kodu-teatrimaja plaani. Märtsikuu lõpuks on maleva juhatuse poolt kuulutatud välja vähempakkumine maleva kodu ehitustööde peale. Aprillikuu keskpaigas asuti maja ehitamisele, mille nurgakivi panemine sündis pidulikult 2. juunil. Eelpool nimetatud summadega viidi 1926. a. sügisel maleva kodu hoone, mis läks maksma Kr. 104.583.—, katuse alla.

Rahapuudusel seisis ehitustöö kogu 1927. a. Möödunud aasta kevadel jätkati kaitseliidu keskjuhatus summadega ehitustöid, mis läks maksma üle Kr. 70.000.—, ja 1. novembriks oli maleva kodu hoone valmis.

Novembris oli maja lõplik vastuvõtmine ehitajalt ja peale vastuvõtmist asuti sisse elama.

Praegu leiavad maleva hoones ulualust — maleva staap, kaitsevääringkonna asutis, Eesti rahvahariduse selts, garnisoni ohvitseride ja allohvitseride õpperuumid, kuna teatrisaal on kino-ettevõtjale välja üüritud tingimustega, et teatrisaali tarbekorral võib maleva juhatus ise kasutada või teistele soovijaile seda etenduste andmiseks või muudeks otstarveteks välja anda. Petseri seltside poolt ammu oodatud seltsimaja valmisaamisel tuli maleva juhatusel muretseda hädatarviline sissesead, nagu näitelava, teatrisaali, jalutusruumi, vestibüüli ja riidehoiuruumi valgustus, mööbel jne., milleta teatrisaali kasutamine oleks olnud võimatu. Ni-

Kuidas keegi kujutab endale ette ülestõusmist.



Vstava! podõmaissja, rabočij narod . . .

metatud sisseseade muretsemine tõi malevale võlgu kaela umbes Kr. 6.000.—, kuna toetust selleks saadi ainult Kr. 1.000.—.

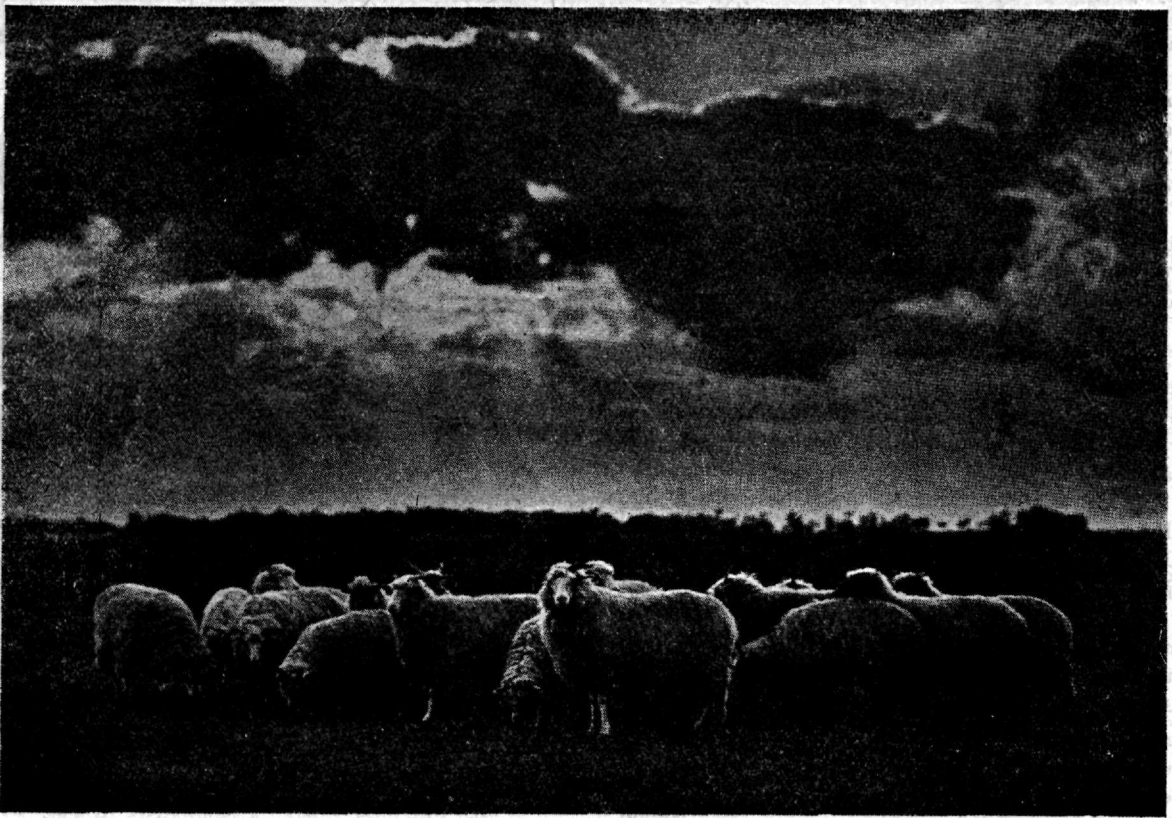
Nende sisseseadete muretsemiseks on malev kulutanud ka oma erasummad, mis maleva elu korraldamiseks olid ette nähtud, mis küll ei ole soovitatav, kuid ilma sisseseadeta aga poleks võimalik seltsimaja kasutada ja ta ei täidaks Petseri maleva ja seltside poolt tema peale pandud lootusi.

Vaatamata kõigile raskustele maja ehitamisel ja sisseseade muretsemisel on siiski jõutud nii kaugele, et maja piduliku õnnistamise aktus võidakse läbi viia 24. märtsil käesoleval aastal.

Petseri maleva juhatus loodab, et keskasutised, kes aitasid kaasa maja püstitamisele, võttes arvesse Petseri eriolukorda kui ka seda suurt riiklikku ja kultuurilist tähtsust, mis on maleva majal, ei keeldu andmast abi maleva juhatusel hädatarvilise sisseseade muretsemiseks tehtud võlgade tasumisel kui ka veel tarviline sisseseade muretsemisel, et oma vastutulekuga aidata Petseri maleval ja seltskonnal teha tööd rahva kultuuri tõstmiseks Petserimaal.

Meie peame setudele pakkuma paremat kui seda seni võraste poolt on tehtud, ainult sel teel tohime loota Petseri eestlaste kiiret arenemist ja võraste vaimust loobumist, millel ka suur riiklik tähtsus.

Nüüd on maja valmis ja on asutud tema kasutamisele, täitku see maja neid suuri ülesandeid, mis tema peale pandud, ja kandku see seeme, mis külitud selle maja kaudu ja kaasabil, tuhatkordset vilja.



Lambakari looduslikult kaunis Ungaris.

Ungari vabaduspüüded.

Ungari vabaduspüha, 15. märtsi, puhul kirjutanud „Kaitse Kodu!“ V. Neggo.

Kui möödunud sajandi keskpaigas kogu Euroopas lainetas revolutsioonivoog, et purustada rahvaste vabadust köitvaid kütkeid, siis avaldus see vabaduspüüe puhtamal kujul just Ungaris, kes tahtis võita oma rahvale tagasi endise iseseisvuse ja rippumatuse.

See võitlus lõppis ungarlastele tol korral (1848. a.) küll õnnetult, kuid ta andis siiski tõuke paremuse poole ja äratas rahva iseteadvuse, mis nüüd Ungari on viinud välja rippumatuseni, iseseisva riigini, kuigi on veel palju ülekohtu, mis tuleb lunastada selle meie hõimurahva saatuse suhtes.

Kui Ungari kuningas Arpád, juhitud imetuvist, asus rohkem kui tuhande aasta eest oma suguharuga praegusesse Ungari, siis löi ta siin iseseisva ja rippumatu Ungari riigi.

See Ungari riik omandas peagi väga tähtsa paiga Kesk-Euroopas, muutudes Euroopa läänekultuurile kilbiks idast pealetungivate Aasia kultuuride vastu.

Kui arenenud oli see rahvas, näitab asjaolu, et juba 1222. aastal kuninga Andreas II poolt antud kuulsa „kuldbullaga“ luuakse Ungarisse parlament ja valitus tehakse vastutavaks parlamendi ees.

See „kuldbulla“ oli vaid seitse aastat noorem inglase sama kuulsast vabastuskirjast „Magna Charta“; seega on siis Ungari parlament teine kõige vanem kogu maailmas.

Ungari maa, rahvas ja riiklik elu edeneb ja areneb siitpeale loomulikku rada. Õnnetuseks oli vaid asjaolu, et 1301. aastal sureb viimane kuningas Arpáide soost ja maa valitsejaiks saavad kord ühest, kord teisest rahvusest pärit olevad isikud. Ungari sattus selle tagajärjel nõnda-öelda tolleaegse maailma poliitika keskpunkti, sest võõrast rahvusest valitsejad püüdsid iga hinna eest viia Ungarisse oma kodumaa kultuuri ja kunstnikke, käsitöölisi ja tööstureid.

Sattudes nõnda ühest kultuurist teise ei suutnud Ungari end tarviliselt kindlustada Arpáide soost valitsejate poolt loodud aluspinnal.

Juba XIV sajangust alates hakkavad türklased ikka ägedamalt tungima peale Ungarile. Kuningas Ludvig Suurel ja ta järeltulijail läheb küll esialgu korda seda pealetungi lüüa tagasi ja hoida vaos, kuid pealetung muutub ikka vägevamaks ja sisemised võitlused Ungaris nõrgestavad ta jõudu, ta vannub viimaks alla.

Mohács'i lahinguväljal Ungari 26. augustil 1526. aastal variseb kokku. Lahingus langevad noor kuningas Ludvig II, peaaegu kõik piiskopid, kes relvaga käes võtsid osa sellest usu ristisõjast türklaste vastu, langesid väejuhid ja aristokraadid, suri noorus niisutades oma verrega oma kodumaa pinda.

Maa jaguneb nüüd kolmeks. Pozsony, Buda ja

Gyulafehervaz on pealinnadeks kolmele tüksteisele vae-
nulisele võimule: Austria ülemvalitsust tunnustavate,
türklaste ja Ungari kuningale ustavaks jäänud ungar-
laste, kolmele ühe ja sama maa sõdapidavale parteile.

Kui 1686. aastal viimaks murti türklaste võim ja
nad maalt aeti välja, siis oli Ungari rahvas aastasadu
kestnud võitluste ja häda tagajärjel seevõrra nõrgene-
nud ja jõuetu, et ta ei püüdnudki endale nõuda endist
poliitilist iseseisvust ja rippumatust, vaid ainult igat-
ses rahu. Ja seepärast võttiski ta tõrkumata vastu
Habsburgide valitsejatesoo nõudmise, et Habsburgide
valitsusvõim tunnistatakse pärandatavaks.

Alul ei kannatanud Ungari selle Habsburgide va-
litsejatesoo võimu tunnustamise all mitte just väga.
Isegi praegu veel mälestab rahvas teatud hardumus-
tundega südames Maria Theresia ja ta poja Joosep II
nimesid.

Alles pärast Prantsuse revolutsiooni ja Napoleoni
sõdu, kui Austriat selle peaministrina hakkas valitsema
Metternich, see Euroopa reaktiooni juht, sai Ungari
alles tõsiselt tunda, mis tähendab olla võõrale võimule
alluv rahvas.

Metternich'ile oli elusihiks ja püüdeks Ungari
muuta Austria maakonnaks, luua Suur-Austria, missu-
guse mõtte teostamisele pidi toodama ohvriks nii ungar-
lasi kui ka slaavlasti ja lõunaslaavlasti.

Ent aktsioonile järgneb reaktsioon. Ungari selts-
konna rahvusliku tegevusega lääne mõjust vabaneva ja
oma rahva poole pöörva aristokraatia juhtimisel algab
too uuenduste ja reformide läbiviimise töö, mis maad
ühe hoobiga nii majanduslikul, vaimlisel kui ka poliit-
tilisel alal tahab aratada uuele elule ja avatleda uutele
tegedele.

Krahv Stepan Szkécchenyi, keda ta kaas-
maalased nimetavad „suurimaks madjariks“,
ja Ludvig Kossuth, tuhandeaastase Ungari aja-
loo kütkestavam kõneleja, pärast aga
Franz Deák'si, „rahvatarga“, tegevus aseta-
vad poliitika üldsuse huvide esiplaanile ja valmistavad
ette 1848. revolutsioonista suurte tulemuste võidule.
25-aastane Aleksander Petöfi, Ungari suu-
rim liüririk, vaimustab oma tuliste valmidega, eriti aga
oma: „talpa magyar! iga“ (Tõuse, madjar!),
tsensuuri kütkeist vabanenud ajakirjanduse esimese
tootega, vabaduseihast joobunud rahva, kes mõne tunni
jooksul verest roojastamata revolutsiooniga loob mood-
sa Ungari aluspinna ja lõpetab jäädvalt tolle seis-
korra, milles seni oli vaevelnud Ungari rahvas.

See sündis 15. märtsil 1848. a. Samal 15. märtsil
1848. a. kuulutab määratu rahvahulk, kaasa kistud
Petöfi suggestioonist, vabaks pärisorjad, proklameerib
sõnavabaduse ja nõuab seaduspärase rahvaesinduse sis-
seseadmist.

Astub kokku revolutsiooniline parlament ja paneb
maksma rea seadusi, mis peavad vastama aja moodsale
vaimule ja millest mõned veel tänapäev pole kaotanud
oma maksvust; mõned neist töötati alles hiljuti ümber
utele olukordadele vastavalt.

Sel demonstratsioonil oli ka oma tagajärg. Viini
õukond tunnustas mõni nädal hiljem kõik Ungari rahva



Sandor Petöfi.

nõudmised ja nimetas krahv Ludvig Batthyá-
ny isiku näol esimese Ungari ministerpresidendi.

Ent ei kestnud kaua Ungari rahva rõõm, sest
reaktsionäärne Austria valitsus püüdis peagi jälle muu-
ta vastloodud riigikorda. Et saavutada oma eesmärke,
ässitas ta Ungaris elutsevad rahvused ungarlaste vas-
tu, mispeale Ungari rahvakoosolek tõukas dünastia
troonilt ja kuulutas välja vabariigi, kelle esimeseks ja
ainukeseks presidendiks sai Kossuth.

Vastloodud vabariigil algasid rasked päevad.
Austria väed tungisid Ungari. Kuid Austria,
kes pidi pidama sõda Itaalia mässavate maa-
kondadega ja Ungariga, oli liig nõrk ungarlaste
voitmiseks. Nüüd kutsuti appi „Euroopa sandarm“
Nikolai I oma Venemaaga. Võitluses ülevõimu vastu,
võideldes oma vaimustatud, kuid halvasti ettevalmista-
tud ja varustatud revolutsioonilise sõjaväega Austria
ja Vene vägede vastu, jäi Ungari alla.

Võitlustes langes ka Ungari rahvuskangelane
Petöfi. Ta laip jäi leidmata. Ta puhkab oma kodumaa
mullas tundmatus hauas. Vaid vinge sügistuul tunneb
selle asupaika ja külvab kolletanud lehti ta hauakün-
kale. Vaid noor kevad teab, kus ta puhkab, ja istu-
tab õrnu lilli ja haljast muru ta kalmukünkale. Ta
haud on küll leidmata, kuid seda sügavamalt on raiu-
tud ta nimi ajaloo kivitahvlitele ja Ungari rahva sü-
dameisse. Ta nimi ühenduses 15. märtsi 1848. a. sünd-
mustega jäävad Ungari rasketel päevadel ikka elava-
teks tähisteks ja on alati võimelised Ungari rahva üles-
äratamiseks hädaohu korral.

Võitluse lõppedes pidas Austria hirmsat ja enne-
kuulmatut tasumise kohut. Kõik ungarlaste juhid, kes
langesid nende kätte, pidid jätma oma elu. Poodi
kindraleid, aristokraate, vaimulikke ja teadusemehi,
kunstnikke ja lihtkodanikke — kes aga juhtus ette.
Kossuth'il läks õnneks põgeneda. Tema päästmi-
seks saadeti Ameerika Ühisriikidest kohale sõjalaev,

mis ta viis teisele poole ookeani, kus teda suurte a-
avaldustega vastu võeti ja kus ta kaua veel sule ja
sõnaga võitles Ungari rahva õiguste eest.

Kuid sel XIX sajangu viiekümnendates aastates
järgneval tumedal ajajärgul ei suutnud lühidanägeli-
ne Austria poliitika siiski jõuda oma sihile ja sulatada
Ungarit asumaana kavatsetud Suur-Austriasse, sest
mida tugevamaks ja raskemaks muutus väline surve,
seda tuluslikumaks arenes rahva seesmine jõud.

Kokkulepe Austriaga, Ungari leppimine oma va-
litsejaga oli Franz Deáks'i suure töö tulemuseks, ning
alates 8. juun. 1867. a., mil Franz Joosep I ja Elisabeth
von Wittelsbach, Austria keiser ja keisrinna, lasksid
endid kroonida ka Ungari kuningaks ja kuningannaks,
astub maa vägevate sammudega edasi oma edenemis-
teel. See oli üks väsimatu edasirühkimine ja toimi-
mine. Võitluse abil oli kord tähtsusetu Ungari sugu-
haru esile kerkinud oma tundmatusest ja võitluse abil
oli ta nüüd teritatud vägevaks teguriks Euroopa elus.

Kuigi Ungari pärast 1867. aastat oli tunnustatud
üheõiguslikuks Austriaga ühises Austria-Ungari mon-
arkias, oli see temale siiski saatuslikuks, et ta ei ol-
nud täiel määral rippumatu, polnud päriselt oma pere-
mees. Sest kuigi Ungari tolleaegne peaminister krahv
T i s z a raius kõigest jõust Austria ultimaatumid saat-
mise vastu Serbiale ja veel viimasel hetkel asjatult
püüdis vähemalt pehmedada selle sisu, kisti Ungari
ühes Austriaga maailmasõja keerisesse, mis teatavasti
Euroopa keskriikidele lõppis nii masendavalt ja nuk-
ralt.

Saatuse sunnil juba kord määratud maailmasõjast
osavõtmisele võitlesid Ungari hõnvedid säärase vap-
rusega, et nad tahtmatult kutsusid esile ka vastase lu-
gupidamise ja austuse. Aga ka see asjaolu ei mõju-
nud Ungari tulevasele saatusele kuigi hästi, sest rahu-
lepingute sõlmimisel tarvitati võitjate juhust ja püüti
lõplikult hävitada Ungari sõjalist jõudu. Ungarile su-
ruti peale säärane rahu, millega praegune Ungari rah-
vas ei saa kuidagi leppida. Kaks kolmandikku ta maa-
alast, kolm viiendikku ta rahvaarvust, üks kolmandik
puhastverd ungarlasi liideti teiste riikide külge, seati
võõra ülemvalitsuse alla.

See oli Ungari õnnetus, et maailmasõja lõppemisel
tal puudus õige ja kindel valitsus. Budapestis oli puh-
kenud revolutsioon. Revolutsiooni juhid tahtsid luua
Austriast ärarippumatut rahvuslikku Ungari kuning-
riiki kroonitud kuninga Kaarliga eesotsas. Kuid ku-
ningas põgenes Budapestist. See avaldas ääretult halba
mõju ja muutis olukorra sääraseks, et revolutsiooni
peaminister, krahv Mihael Károlyi, keda täie õigusega
nimetatakse ka „Ungari Kerenskiks“, 16. novembril
1919. aastal valiti esimeseks ja ainukeseks Ungari
rahvavabariigi presidendiks. Rõõm sõja ja vere-
voolamise lõpetamise ja uuesti võidetud Ungari iseseis-
vuse üle andis aga peagi aset kibedale kainenemisele.
Vabariigi president, krahv Károlyi, osutus rahvale suu-
reks ja kibedaks pettumuseks. Sõja ajal oli ta olnud
ainuke poliitikamees, kes ikka ja ikka jälle oli julge-
nud astuda välja rahutegemise eest. Aga nüüd, kus ta
ise oli tõusnud juhtivale kohale, ei suutnud ta enam



Ungari riigipea Horthy.

teha lõppu sõja lõpu tagajärjel tekkinud ja ikka laie-
male kasvavale anarkiale.

Ning peagi annab krahv Károlyi oma võimu üle
Ungari proletariaadile, kelle etteotsa astub Lenini koo-
list Venemaalt sõjavangist tulnud endine provintsi-
linna ajakirjanik juut B é l a K u n. 133 päeva möllab
Ungaris kommunistlik terror. Béla Kuni kaastööline,
jõledaim koletis, mida on nähtud Ungaris, Tibor
S z a m u e l y, samuti endine provintsilinna ajakirjanik,
külvab kogu maa üle oma võllastega. Peaaegu ükski
küla Ungaris ei jäänud puutumata ta verejanust.

Seda segast olukorda kasutasid ungarlaste naabrid
ja Ungari maa terroristid päästmise ettekäändel oFupee-
risid nad peaaegu kogu Ungari maa-ala. Rumeenlased
tungisid isegi kuni Budapestini ja vallutasid selle.

Kuigi nad pärast lahkusid sealt ja andsid ta üle
Ungari valgele armeele, siiski ei annud nad Ungarile
tagasi kõiki ta maa-alasid, vaid liitsid suure osa Un-
garist ühes üle miljoni puhastverd ungarlasega Ru-
meenia külge. Samuti talitasid ka teised naabrid, lõu-
naslaavlased, tšehhoslovakid, poolakad ja isegi auster-
lased.

Ja võidurikkad liitlased, kelle sihiks oli peamiselt
nõrgestada maailmasõjast osavõtnud Kesk-Euroopa
riike ja rahvaid, nende hulgas muidugi ka ungarlasi,
võtsid lahkesti kuulda Ungari rahva vaenlaste sõnu ja
jagasiid avakäel neile ohtrasti Ungari maid ja rahvast.

Vahepeal uuesti kuningriigiks kuulutatud Ungari
asevalitseja admiral Nikolai Horthy oli oma
jõuetuses sunnitud kirjutama alla sellele Ungari suhtes
nii ülekohtusele rahulepingule, mis sõlmiti 1920. a. su-
vel Trianonis liitlaste ja Ungari valitsuse vahel.

Ainukeseks ungarlaste lohutuseks on, et selles ra-
hulepingus, mis oma õiglusetusega näib peaaegu kätte-
maksuaktina, leidub paragraaf, mis lubab seda vaja-

duse korral võtta revideerimisele. Ungarlastel on kindel usk ja lootus, et nad selle paragraafi najal saavad tagasi vähemalt need maad ja selle osa oma rahvast, mis on puhtungarlik.

Mida ägedam on surve, seda rohkem äratub see vasturvet. See on vana looduseseadus. Nõnda on ka rahvastega. Ungari, kes võib vaadata tagasi üle tuhandeaastasele kuulsusrikkale ajaloolisele minevikule, ei suuda unustada seda talle tehtud ülekohut. Surve alla painutades tõstab ungarlus ikka jõudsamalt pead, rahva iseteadvus ja vabaturg kasvab päevast päeva, piiri taha jäänud ungarlaste hingedes helisevad ikka võimsamalt Petöfi võimsad valmid:

„Üles! Kodu kutsub! Pojad,
Päästke, päästke reostatud kojad!
Aeg ju käes kord vastus anda:
Olla prii või kütkeid kanda.
Taeva nimel töötagem kindlasti,
Et ei saa meist orjahingi iialgi!“

Meie, eestlased, kes oleme pidanud kaua kandma oma turjal võõrast iket, meie hing on sama vastuvõtlik neile helidele nagu meie hõimurahva ungarlaste oma. Ja me mõistame neid, me tahaksime üheskoos nendega palvetada Taevase Isa poole, et ta annaks neile tagasi, mis neile on kõige kallim — vabaduse. Oleme ju ise alles vaid kümne aasta eest võidelnud oma vabaduse eest, tunneme ju meie nüüd, kus oleme vabad, kahekordse jõuga, missugune kalliskivi on ta. Eks ole ka meie töötus sama, mis selle praegu õnnetu rahva oma:

„Kaunim mõök kui orjaahel!
Parem surm kui kahevahel!
Ei meid enam kõhkklus rõhu:
Sähva, mõök, ja kütkeid lõhu!
Taeva nimel töötagem kindlasti,
Et ei saa meist orjahingi iialgi.“

Kus meist valgund vereojad,
Sosistavad vaanelt pojad,
Mälestades minevikku,
Tänapalvet pühalikku.

Taeva nimel töötagem kindlasti,
Et ei saa meist orjahingi iialgi.“

Ning olgu need meie hõimuvõlled meile eeskujuks, kuidas ka kõige raskematel aegadel ei tohi kaotada lootust ja usku oma paremasse tulevikku. Meil ohtakse nii kergesti. Kuid meie peame saama iseteadva maiks, peame muutuma mehisteks meesteks ja tegu võimsateks naisteks, kes maast madalast istutaksid oma laste hinge selle kindla usu ja lootuse, mille leiame Ungari rahva südameis.

Ja see usk ja lootus võib kord kindlasti. Ungari saab kord kindlasti tagasi oma piiri taha jäänud vennad. Rusudest, milledeks on paisatud praegune Ungari, kergib kord uus ja vägev Ungari, mis ühendab endas jälle kogu rahva. Õiglus peab jääma võitjaks. Ülekohus peab lunastatama.

Ning selle uue Ungari, selle terviku sisse tahame uskuda ka meie, nagu usume oma maa ja rahva helgemasse tulevikku.

PAHANDUNUD.

Géza Gardnyi kogust (Az in falum — Minu küla.)

Soome k. Jalo Kalima.

Meie külakeses juhtub vahest mõndki, millist on kombeks nimetada romaaniks. Meie romaanid pole vaid nii keerulised ja ilusad kui raamatuis kirjutatud. Meie romaanides on tihti vaid algus ja keskosa. Lõpp neis kõigis on ühetaoline: sügavale mulda pistetud puuristike romaanikangelase pea kohal.

Mõnekümne aasta eest tabas János Paizsit karm saatuselööök: ta võeti sõjaväkke. Kuuldus olevat nägus, sirge noormees. Küla lõpuni teda saatsid ema ja keegi tütarlaps — nuttes saatsid muidugi. Nüüdki märkame ju vahest sõjaväkke minejaid saatmas vana ema ja noore tüdruku nuttes keset laulvaid ja hõiskavaid noorte rühmi.

János Paizs süleles ja suudles külapiiril mõlemat saatjat. Vanakesele ütles ta hellasti:

— Oo, ema, armas emakene!“

Ning tüdrukele:

— Lidi, Lidi, oma armas kullakene!“

Riimis ja kurbade lausetega kõnelevad ju vaid näitelaval jumalagajätvad sõdurid....

Seitsme aasta möödudes János ilmub ootamatult

kodukülla. Ei teda või peaaegu enam tundagi. kuna tal on ilusad, tihedad vurrud. Ja tõi küll — ka kolmetäheline veltveebli (!?) kuub annab talle hoopis teise ilme. Vankril istub tumedasilmaline naine ja poisike.

— Aga seal see naine? — küsib ema.

— Seal on mu naine ja lapsuke.

Vanake süleleb õrnasti vankris olijaid.

— Tere tulemast, armas minia pojapoja-kene poleks uneski võinud aimata

— Kõnele neile, jah, — hüüab János naerdes — ei nad taipu Ungari keelest sõnakestki.

Ja ta pöördub naise poole, ütleb talle midagi Itaalia keeles, mille järele proua suudleb ema kätt. Kummaline keel tõesti neil itaallastel — ei saa aru ühestki sõnast.

— Aga Lidi? — küsib vanake kiiresti.

— Lidi??

— Lidi.

János Paizs vaatab imestunult emale.

— Kas ta polegi abielus? —

— Ta on oodanud sind, János.

János Paizs raputab peäd nagu unest ärgates. Kehitab õlgu. Ning võtab siis ühe käega oma noorel itaallasel-naisel ümbert kinni, teise käe kõrvale võtab väikese poisi, juhib nad tuppä.

Kuidas käis käsi noorel itaallannal? — Sellestki olen kuulnud. Ta õppis peagi Ungari keele, kuid itaallaste rahvariideist ei loobunud ta iialgi. Teda ei pilgatud seepärast — oli ta ju János Paizsi naine. Ei pilgata vist kedagi, kelle mees on veetnud seitse aastat sõjaliinil.

Ja Lidi?

János silitas oma vurrusid esimesel pühapäeval tavalisest hoolikamini. Kuuehõlmale kinnitatud kolm aumarki pimestasid külarahva silmi. Nii auvärselt ta kõndis jumalateenistusele, et oleks puilgi tulnud kumarduda talle tervituseks.

Rahvas seisis nagu alati kiriku ees, oodates kella-helinat tornist, seekord küll mitte vähem Jánost.

— Juba tuleb, — hõiskasid poisikesed värvavalt.

— Ja ta tuligi. Miks tuli ta ükski? Kindlasti oleks ta pidanud naisegi tooma kirikusse. Ehk tulevat nad õhtuteenistusele. Vast on välismaal nii kombeks!

János teretas vasemale ja paremale, kus silmas tuttavaid. Siis pöördus ta otse tüdrukute parve suunas. Lähenedes ta sammud muutusid kindlusetuks. Kellegi nägu tüdrukuist oli kahvatum kirikuseinast. See oli Lidi.

— Lidi, — ütles János talle kätt pakkudes, — tunnend mind veel? —

Tüdruk jättis selle vastamata. Ta heitis mehele kiire pilgu.

— Kõnni enese rajal, sirgemalt senisest.

Hiljem János ja ta naine kuski ei näinud Lidit ega Lidi neid. Kui vahest juhtumisi nad möödusid üksteisest küllateed, jäid nad siiski vastastikku nägematuks. Vaid Jánose emaga oli Lidi endiselt sõber. Kuid neilgi harva oli võimalus kõnelda pikalt — kuna vanake ei osanud rääkida millestki muust kui pojast. —

On pühapäev heinakuu lõpul. Kirikus vaid lühike, poolvaikne palvetamine. Õpetaja on juba altaris, orellilt kajab vaikne koraal.

Kirikulisi võib leida nüüd väljas küla kõikidelt aasadelt. Kõik tunnevad lõbu ilusaist päevist.

Kirikusse sammuvad ainult kaks vanakest, küüruvajanud eideke ja tudisev taadike. Üks algas kirikutee küllaveerelt kella esimese löögi kajades, teine teiselt veerelt samal ajal. Ja kui eideke komberdab kirikutrepil, paistab taadigi pea tänavalt.

Eide kortsuline nägu on kahvatu ja haruldaset rahulik. Ei peegeldu seal kunagi pahameel, sama vähe kui ta naerab. Pole kõik vanad naised nii head kui see, vaid üksi tema. Ning tema, vaeneke, polegi lesknaine. Ta on tüdruk, seitsmekümneaastane tüdruk — ühe noormehe pärast. See mees oli viiekümne aasta eest János Paizs, see hall, tudisev vanake, kes istub tühjate pingiridade keskel. Habe ripub tal rinnal ning paar halli juuksetutti ehivad ta kukalt.

Eideke komberdab kolmanda pingi kohale. Seal ta seisatab, painutab pea rinnale ja palvetab. Istub siis naistepoolsele pingile. Kaenlast võtab suure, kulunud palveraamatu.

Muid inimesi ei tule jumalateenistusele. Kajab taas igivana, püha koraali algus. Tundub, et pühikute pildidki seintel kuulutavad vana, kuid alati uue koraali vastalatu meloodiat. Nii üksik, harras ja püha on see hetk.

Milline eriline võlu on kirikul neil päikeselil suvepäevil! Altari tagaseinal sädelevast kullatud raamist vaatab Maarja imetledes haruldast hardust ja rahu. Vahaküünla leek näib sulavat päikesesse, mis kõrgeist aknaist laskub kirikusse.

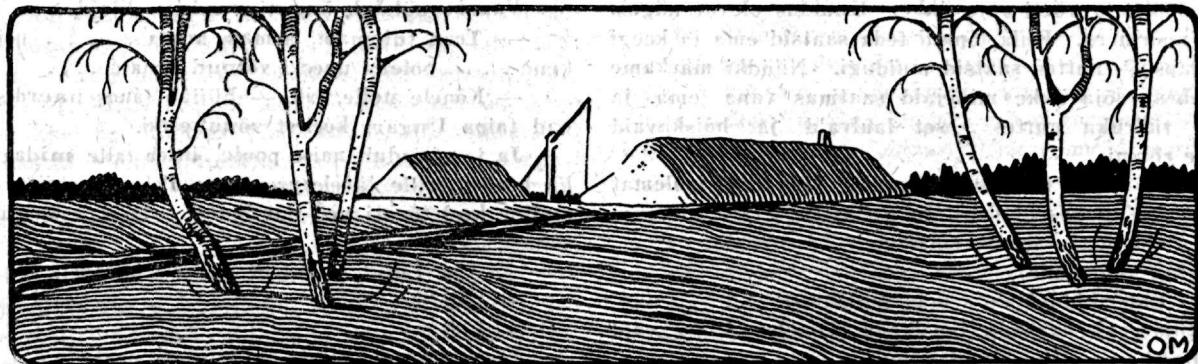
Oreli vaikides kuuldu õpetaja palve andestada suurimale vaenlaselegi, nii nagu Kristus seda on õpetanud.

Mesilane sumiseb kuski, pörkab aknaklaasi vastu, keerleb päikese heledamas lõõmas ja kaob siis avatud uksest värskesse heinalõhna.

Kumbki vanakestest istub vaikselt pingil. Vana Jánose vaade vilksatab vahest eidekese mõttesse vajunud näole. Siis ta peake tudiseb ja roosikrantsi pärlid ei liigu ta käes. Teine muidugi ei märka teda...

Jumalateenistuse lõppedes naine suudleb raamatu esilehte ja suleb selle siis.

Nii lahkuvad mõlemad kõrvuti, kuid nagu kunagi võõrad — teretamata. Üks komberdab küla algusesse, teine tudiseb lõppu.



Inter arma caritas!

Dr. M. Jürisson-Kleitsman.

Ei ole kustunud mälestused vabadussõja päevilt, mil haavatute keskele tulid seltskonna naised, et olla abiks väsinud, tööga ülekoormatud õdedele, et valvata ja aidata haigeid. On palju juhtumeid olnud kuulda neist ajast, kuulda vanade mälestuste ärkamist, ja kuigi sest on möödunud juba kümme aastat, säravad jutustajate silmad ja laugele kerkib ehk pisargi. Neid aegu olen ka kuulnud nimetatavat ilusaimaiks kogu elus. Ja meie kangelased, kui nende silmist mööduvad valurikkad päevad, nende ilme ei muutu karmiks, vaid ümberpöörduvalt — pehmeks, mis väljendab südame soojust.

Kuid ärgem unustagem — tulid naised, kes ei olnud haigete hoolitsemises saanud ettevalmistust, tulid ka need, kes ehk esimest korda nägid haavatuid, ja valvasid — ning, ime küll — nad andsid siiski s u u r t abi ja töid haigeile kiiremat paranemist. Mis jõuga, küsitakse, mis imevõimuga? Armastusega, halastusega, valmisolekuga abiks — halastusega, mis kiirgas heledamini relvadest, paistis üle relvade — inter arma caritas, mille on võtnud endale hüüdsõnaks rahvusvaheline Punane Rist. Nad suurendasid haigete t a h e t saada terveks, mis sageli on tähtsam paremast arstirohust. Igaüks teab, kui palju tähendab meis tunne, et meie ei ole mahajäetud ja et meid vajatakse, — et kodumaa meid vajab. Aitajad käed, soojad süda-

med, valvajad suudavad äratada vaibunud jõudu ja tahet, mis uuesti pannakse isamaa teenistusse.

Mõtlemine nüüd aga sellele, et meie paljucannatanud kodumaal need häda ja koleduse, ühtlasi kangelaslikud ajad võivad korduda. Mõtlen ja usun kindlasti, et ei ole ainult unistuseks kultuurirahvaste keskest ülivõimu- ja survetahte kadumine enda ja relvade poolest nõrgemate suhtes, sest kuni see igatsetud aeg pole saabunud, on see, mida mõistame uhkekõlalise sõna „kultuuri“ all, ikkagi ainult mingisuguseks vördjaks, moonutuseks, ehk meie ei vääri seda, et teda võtaksime suhu, veel enam nii sageli, nagu teeme seda praegu. Kuid sellise olukorra tekkimine saab esialgu võimalikuks ainult valmisolekuga, kaitseks valmis olekuga. Kuidas asuvad siis meie naised oma kohuste täitmisele — relvade keskele halastuse viimisele?

Ei enam juhuslikult, ei enam kartlikult, ettevalmistamatult, vaid kindlalt, organiseeritult, kõigi tarviliste teadmistega varustatult — meie naiskodukaitse read. Neid on palju, nad tulevad kokku üle maa, moodustades tihedad read, — ja nendega käib kaasas halastus — inter arma caritas, — ning nende eel uus võit, mis annab meie vabadusele päikese ea.

Meie lõppsaavutused valmisolekuks pole



Sanitaarkursuste praktilised harjutused Tartus 1928.



Sanitaarkursuste praktilised harjutused Tartus 1928.

käes, nad on veel kaugel, kuid töö on hoogsalt käimas. Et veel nii palju teha, nii palju veel korraldada, lubatagu mõningaid märkusi selle töö, ja nimelt naiskodukaitse sanitaarrühma praktilistest sihtjoontest. Abiandmine, mis on ülesandeks naiskodukaitse sanitaarrühmale, vajab abiandmise vahendeid, vajab varustust. Nagu oma töö ja aeg antakse ettevalmistuseks vabatahtlikult, tasuta, nii tuleb ka varustust muretseda oma jõul, seltskonna kaasabil. Ei ole varallikaid, kust võiksime ammutada vajalist. Seepärast vaadake järele, kas on kodumaakaitsete rühm, kuhu teie kuulute, varustatud sidematerjaliga, esimese abi andmise riistadega, lahastega jne.; kas on olemas esimese abi apteek ühes nõuetavate arstitega; kas on sanitaarkonvanker haavatute transporteerimiseks jne. Ühe sõnaga kõike, mille vajadusest saate teateid malevkonna arstelt. Kui ei ole, siis muretsgege kõike. Nii mõnigi naiskodukaitse rühm on selles sihis teinud nimetamisväärset algatust, ja varustust on kasutatud isegi möödunud ülemaalistel kaitseliidupäevil, kus üksikud väiksemad õnnetused on möödapääsmatud. Olles omandanud vastava varustuse, tuleb asuda tema kasutamise õppimisele korraldatavate sanitaarkursuste abil. On iseenesest mõistetav, et iga naiskodukaitse sanitaarrühma liige teeb läbi vastava kursuse põhjalikult. Isegi kordamisi tuleb aeg-ajalt võtta ette, kuna kõik kiiresti vajub unustusse. Tuleb pooldada naiskodukaitse arsti-instruktori ametisse seadmist, kes süveneks asjasse, sest need kursused lähevad arusaadavalt küll lahku tavalistest esimese abi kur-

sustest, mida korraldavad teised organisatsioonid. On töötatud välja kava, mille ulatuses tuleb anda õpetust. Silmates teda näeme, et ta on vägagi mitmekesine ja laiaulatuslik, millega ei saa valmis ainult mõne päevaga, vaid mis nõuab hoolikat tähelepanu ja vastutustunde erkust veidi pikemaks ajaks. Puutub kavas silma: üldtervishoid, nakkushaigused ja nende vastu võitlemine, tähtsal kohal on aga esimese abi andmine õnnetuste korral ja haavade ravi. Isegi ei puudu naise ja lapse tervishoid. Kuid sellegi pika kava juures, kuigi teda põhjalikult ja hästi töötada läbi, on võimalik pettumustunde tekkimine. Isiklike kogemuste põhjal võin ütelda, et siiski nagu veel rohkemat oodatakse — ja oodatakse, kuigi seda naljaga nimetada — kogu arstiteaduse saladustesse tungimise võtit, et tunduksid käegakatsutavad võimalused tegetseada arsti asemel. Seda aga sanitaarkursus ei saa anda, ei tohigi anda ja tähtsamaks jääb ikkagi ainult esimese abi andmine enne arsti kohalejõudmist, mis seab aga kitsad piirid. Teha seda, mis õnnetu seisukorda kergendab, halvimal juhul endiseks jätab, aga hoidku meid meie suur tarkus astumast sammu, mis seisukorda raskendab, mis nii kergesti võimalik, kui neist kitsaist piirest suurte toimetustega minnakse kaugele. Seepärast mõistkem olukorda ja võtkem rõõmuga ning teadlikkusega vastu pakutavat, selle vähesega just suudetaksegi saada oma tööst suuri tulemusi. Nagu juba tähendasin, on tähtsale kohale asetatud tähendatud kavas haavaravi. Ja kui tõesti kunagi sõjavanker üle kodumaa nurmede juhtuks veerema,

on arusaadav, et just seda tuleb osata, sest just seda nõuab halastus relvade keskel. Kuid nii kurb kui see ka ei ole, on haava eest hoolitsemise, haavatule esimese abi andmise isegi antud piires õppimine, omandamine neil sanitaarkursustel tervete peal, nii ütelda tervel materjalil, vägagi puudulik, liig vähe püsivaid teadmisi ja kogemusi andev. On ka arusaadav, et ikkagi sootuks midagi muud on tõeline haavasidumine ja selle eest hoolitsemine kui ettekujutatava oma. Just piinlik puhtus, steriilsuse, asepsise küsimus põrkab vastu äraveeretamatuid raskusi, sest jällegi on midagi muud tõelise steriilsuse läbiviimine kui sõnadega ja ettekujutustega. Seepärast, kui seda küsimust pikemalt käsitletaks, on see enamuses mahavisatud jõukulutus, ja mul on kahju, et maeti maha mõne aasta eest üleskerkinud mõte — korraldada linnades ja maakohis, kus haigemajad, põhjalikumad sanitaarkursused haigete materjaliga. Nad olid kavatsetud ühe sõjaväehaigemaja juures.

Ma ei tahaks siin isegi seda soovitada, mis asja kui mitte võimatuks teeks, siis väga raskesti, et kursused kohe praktiliselt hakkaksid tegutsema. Kuid et nad vähemalt näeksid, kuidas toimatakse haava hoolitsemisel pislavastalt — steriilselt, et natuke areneks see steriilsuse tunne, mõiste, mis on põhjaneva tähtsusega haava paranemises. Kas ei oleks võimalik äratada uuesti seda mõtet ja selles sihis võimaluste piires ka hakata teotsema?

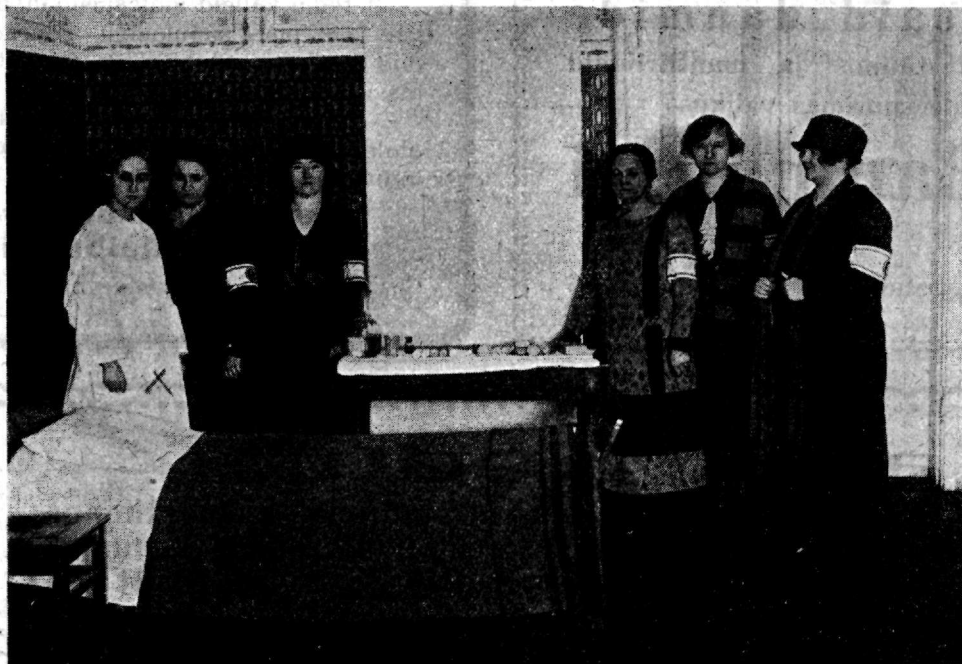
Lisaks kavale tuleks õppida sanitaarrühma naistel ka gaasimaskide tarvitamist.

Eriti tuleks mõelda ka teadmiste, mis on vajalised abiandmiseks ja hoolitsemiseks ülipingutuste juhtumitel, sportlike harjutuste, võistluste tagajärjel. On ju meie iga-aastased kaitseliidupäevad ühenduses mitmesuguste võistlustega.

Lõppeks, kui avaneksid soodsamad kursuste korraldamise, üldse naiste ettevalmistuse võimalused, siis puudub tänini ikka veel midagi, milleta töö ei saada soovitavaid tulemusi — puudub k ä s i r a a m a t. Ei ole meil ühtki raamatut, mis käsitaks vastavas ulatuses, üldsuusele arusaadavas keeles vajalisi teadmisi.

Tõsi, meil on olemas kaks esimese abi raamatut, mis meile ka headeks abilitseks võivad olla, kuid suurt osa tarvilisist teadmistest ei leia meie neist. Tuleks kiirelt hakata tegutsema, et puudust kõrvaldada, ja olgu selle raamatu koostamine ja kirjastamine meie lähema tuleviku ülesandeks. Selle ülesande teostamine nõuab palju pingutust, kuna ta nõuab palju majanduslikku jõudu — raha. Ja jällegi ei ole kustki seda küsida, nõutada, endal tuleb muretseda, anda. —

Kui ometi sõjajumal Euroopa rahvastele pööraks selja, kui ta jäädavalt pööraks selja meie kodumaale, siis ehk kerkiks küsimus — kas oli vaja neid pingutusi, neid jõukulutusi. Kas ei oleks võinud selle ajaga ja selle jõuga luua jäädavamaid väärtusi, teha midagi paremat, suuremat. Vastus sellele küsimusele on valmis: seda kõike oli vaja, see töö loob jäädavaid väärtusi, seda tööd teeme edasi innuga ja



Esimene Tartu naiskodukaitse sanitaargrupp häire puhul. × Sanitaarosakonna juhataja dr. M. Kleitman.

armastusega. Mispärast? Ammu juba, naiskodukaitse alguspäevil, tuldi äratundmisele, veendumusele, et mitte ainult välise vaenlase vastu kaitseks ei tule olla valmis, vaid et kõigi kohus on oma kodu kaitsta igasuguse seesmise vaenlase eest, iga nähte eest, mis on hädaohtlik meie riigile, meie kultuurile, ühiskonnale, meie rahva elujõule ja tervisele. Selleks tööks, selle eesmärgi taotlemiseks annab piiramatud võimalused ka ettevalmistus, mida tahetakse naiskodukaitse sanitaarrühmale anda. Esimene abi, kas peame esimest abi andma ainult lahinguväljal? — Kaugeltki mitte, seda vajavad töötajad rahuaegsetel tööpõldudel, seda vajavad kõik meie ühiskonna liikmed. Vaadakem ajakirjandust — see kubiseb teadetest õnnetuste üle, õnnetute surmajuhtumite üle — haavad, uppumine jne. — neid õnnetusjuhtumeid on kohutavalt palju. Neid on seepärast veel enam, et puudub õnnetuse kohal tihtipeale abiandja. Arsti peab sageli tooma kaugelt, ja õnnetu on vahepeal pidanud jätma elu. Veel üht tuletagem siinkohal meele — kui tihti esineb õnnetuse põhjusena alkohol. Mitte ainult õnnetuste puhul, vaid kõikjal, kus ta leiab tarvitamist, esineb ta rahva tervise ja elujõu nõrgendajana ja hävitajana. Kunas hävitame selle suurima seesmise vaenlase?

Iga päev kuuleme kurbi teateid surevuse ülekaalust, igapäev kuulutatakse soo kadu meile, meie rahvale, kelle suhtes luuletaja on palunud, et päike siis enam ei tõuseks, kui kaob

Eesti keele kõla, kui kaob Eesti rahvas. Ei tohi veel anda alla. Kõigi kohus on kaitsta oma kodu. Vaadeldes surma põhjusi paistab silma nakkushaiguste rohkus, nende võidukäik — tuberkuloos üksi niidab aastas ligi kolmtuhat elu, enamuses paremais aastais. Veel mõtleme suguhaigusile, mis meie perekondadeski juba on igapäevane küllaline, mis teeb noorelt varemeiks meie elujõulised naised ja mehed, võttes neilt eluandmise võime ehk halvendades järeltulevat põlve. Ometi kõik see kurbloolus, milles elame, ei ole määratud saatuse paratamatust võimust. Kõik oleneb enestest, kas tahetakse raputada maha ahelad, mis rahvast hävitavad, või tahetakse nende poolt seotuna minna vastu kaduvusele. Palju oleneb teadlikkusest, teadmistest võitlusabinõude suhtes, oleneb kohustus- ja vastutustunnetest. ütlesin juba, et kõik naiskodukaitse sanitaarrühma liikmed peavad omandama teadmised nakkushaiguste vastu võitlemisest ja loomulikult neid enese ja ümbriuse suhtes viima ellu, panema maksma.

Ja nüüd mõtelgem, kujutlegem, et nad tõesti need teadmised on omandanud, omandanud ka kohustus- ja vastutustunded, omandanud naiskodukaitsele vastava vaimu, kas ei löö osalt juba sellega, ütlen teadlikult „osalt“, laulisa Kreutzwaldi sõnade järele halval pinnal võrsuv „metsalill“ — Eesti rahvas — uhkesti õitsema, kas ei asetata osalt juba sellega tema juured viljakandvamasse pinda?

Seda usume, loodame, seda tahame.

Moodsaid daamide

kleidi-, kostüümi- ja mantliriideid
saate suurimas valikus

H. Baumann'i

äris

Tartus, Kaubahoov nr. 1. Telefon 6-76

Palju kalleid mälestusi läheb kaduma, kui Teie oma sugulaselt, sõpradelt saadud pildid ja postkaardid hoiate kuski karbis või laua sahlis.

Sellepärast soovime Teile nende alalhoidmiseks **A/S. H. Tõnisson & Ko** ladust

päevapildi-, amatöör- ja postkaardialbumeid.

Kaup on kõik oma vabriku töö.

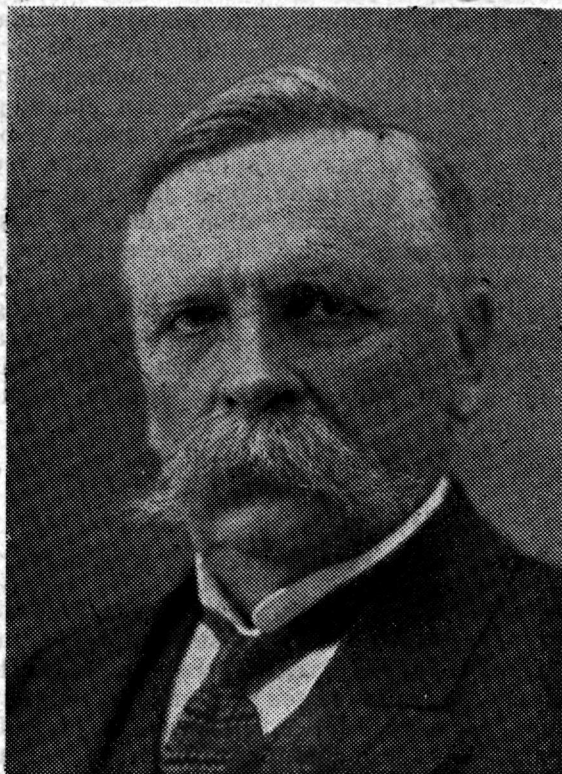
„Kaitse Kodu!“

on kogu Eesti rahvuslikult mõtleja kodanikkonna häälekandja. Igaüks, kes peab kalliks meie kodumaa head käekäiku, loeb, tellib ja aitab levitada

„Kaitse Kodu!“

Anton Jürgenstein.

50 aastat tööd rahva parema tuleviku heaks.



Anton Jürgenstein, meie vanem ajakirjanik ja silmapaistvam seltskonnategelane, võis 17. skp. tagasi vaadata oma 50-aastase viljarikka elutöö peale. Meie päevil, kus inimesed nii ruttu väsisivad, tähendab 50-aastane tööjuubel palju. Ja ei ole ka see töö, mida Anton Jürgenstein teinud, mitte kerge olnud. Olles tegutsenud mitmel alal ja rasketes oludes, on ta igal pool tööst sõna otsekohesest mõttes otse sarvist kinni võtnud, andudes talle täielikult ja viies oma ülesande lõpuni, töötades oma parema äratundmise järele.

Viiks pikale siin praegu hakata loendama üksikasjaliselt Anton Jürgensteini vaheldusrikast elukäiku. Aitab ehk, kui piirdume tähtsamate eluetaapide äratäheandamisega.

Anton Jürgenstein on sündinud 1. nov. 1861. aastal Vana-Vändras talurentniku pojana. On seega pärit meie maa ilmekamast maanurgast, ärkamisaja hällist, kus kasvas meie rahva omapärasem tõug, sitke, tugev ja uhke. Rahvatõug, kes ei mõista elu ette kujutada ilma huumorita. Anton Jürgenstein on tõsine „vändrik“, sitke, tugev, sirgejooneline, täis sädelevat huumorit, mis üle aitab igast eluraskusest ja aitab kergelt lahendada keerulisemagi elu keerdsõlme. Omandades alghariduse

külakoolis, kihelkonnakoolis Kodaveres vanema venna juhatusel, astus A. J. 1878. a. Valga Zimse seminari, et ennast ette valmistada kooliõpetaja kutsele. Peale seminari lõpetamist oli kooliõpetajaks Kärus ja Orajõel ning 1885. a. kuni 1905. a. Vändra kihelkonnakooli õpetajaks ja juhatajaks. 1906. aastal lahkus A. J. jäädavalt koolitööst ja asus Tartusse „Postimehe“ toimetusse, ennast täielikult pühendades ajakirjandusele, millele truuks jäänud tänapäevani.

Kuid töötades niihästi kooliõpetajana kui ka ajakirjanikuna ei ole A. J. piirdunud nende kutsealadega. Ühiskond kõigi oma elu avaldustega on teda alati kaasa tõmmanud ja ka siin on ta pakkunud oma paremat. Juba kooliõpilase põlves seminaristina hakkas ta oma võimeid avaldama kirjanduse põllul, avaldades nii mõndagi, mille väärtus püsib üle tänapäeva. Peaaegu samal ajal aga tõmmati ta huvi ka teisale, avaliku elu, poliitika võitlusväljale. Noore kooliõpetajana avaldas ta anonüümse brošüüri pealkirja all „Erapooletumad mõtted“. Selle brošüüri avaldamise viis ja mõtteavaldused on iseloomustavad A. Jürgensteini kohta. Brošüür ilmus ilma autori nimetuseta — Jürgenstein ei ole iial tahtnud silma paista, küünarnukkidega endale teed rajada; brošüüris avaldatud mõtted äratasid tähelepanu: tol ajal möllas äge poliitiline võitlus mitmes leeris, C. R. Jakobsoni nime ümber. „Erapooletumad mõtted“ tahtsid kainestada ja lepitada võitlejaid. Lepitaja ja kainestaja on A. Jürgenstein alati olnud ja selleks jäänud tänapäevani. Ja nii mõnigi kord on ta tagajärgi saavutanud. Nii mõnigi suur poliitiline tüli on jäänud laiaks paisumata just A. Jürgensteini lepitava vaheleastumise tõttu. Kuid selle juures on A. Jürgenstein jäänud ikka endale truuks, käies seda rada, mida õigeks pidanud.

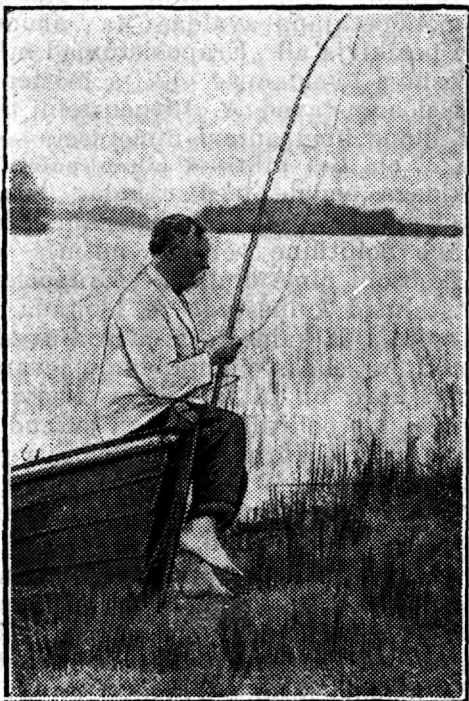
Seltskond on alati vääriliselt hinnanud A. Jürgensteini tööd ja isikut. Lugematu on nende asutuste, seltside ja ettevõtete arv, kus A. Jürgenstein on pandud juhtivatele kohtadele.

Juba kooliõpetajana Vändras on ta olnud juhtivaid jõude kohalikes seltses. Tartusse üle kolides muutus see osavõtmine veelgi suuremaks ja laialdasemaks. „Vanemuine“, Eesti Kirjanduse Selts, Tartu põllumeeste selts ja lugematu hulk teisi seltsi ja organisatsioone on aastakümneid näinud A. Jürgensteini oma juhtide hulgas.

Asudes tegutsema tegeliku ajakirjanikuna „Postimehe“ juures ei saanud A. Jürgenstein kõrvale hoiduda ka tegelikust poliitikast. Aja-

kirjanikuna on tal lugematuid kordi oma sulge tulnud tööle rakendada meie ühiskondlikkude ja poliitiliste küsimuste käsitamiseks. Palju vähem ei ole tal tulnud üles astuda oma töökspidamiste eest ka elava sõnaga, kõnemehega. Kuid nii sulg kui sõna on alati Eesti ühiskonnas väärilist vastukaja leidnud. Ja see viis, kuidas Jürgenstein oma neid mõlemaid võitlusvalmeid relvi tarvitab, on talle alati sõpru kogunud ja koguni vastastes lugupidamist enese isiku vastu äratanud. Selle isikulise omadusega on ka seletatav, et Anton Jürgenstein valiti 1907. aastal Vene II riigivolikogusse Liivimaa saadikuna. Iseseisva Eesti tegelikust poliitikast ja seadusandlisest tööst on A. Jürgenstein osa võtnud I ja II riigikogus Eesti rahvaerakonna esinajana.

Nüüd läheb A. Jürgenstein ära puhkusele. Peale 50-aastast tööd. „Kaitse Kodu!“ on palju põhjust hinnata seda tugevat töömeest, kes oma paremad eluaastad on pühendanud meie rahva enesetunde äratamisele, rahva kasvatamisele ja rahvuslise ühistöö väsimata õhutsusele.



Anton Jürgenstein Pühajärvel õngitsemas.

Anton Jürgenstein läheb puhkusele. Õnn kaasa. Soovime, et ta leiab teenitud tasu vajalike puhkuse näol oma tööst. Soovime, et loodus, see Anton Jürgensteini parim sõber, talle lohutust ja lõbu pakub oma rikkalikust varaidast, et lind ja mets, karvakandja ja laas, kala ja vesi temaga veel kaua talle nii arusaadavat juttu võiksid vesta. Ja loodame ühtlasi, et mets ja vesi oma lugemata elanikega Anton Jürgensteini siiski lõplikult endale ei päri, vaid et ta, kui tarvis, jälle meie hulka teed leiab lepitama, lohutama, oma jumaliku huumoriga pragusid katma, mida meie ise oma hoolimata sõgeduses üksteise vahele raiume.

Loodame, et vana ajakirjaniku veri ei luba Anton Jürgensteinil jääda kõrvale ja käega heita avaliku elu vigurite peale, kui ta terav silm neid kustki üles leiab. Kui leiab, küllap siis annab ennast ikkagi kuulda, olgugi et on puhkusel.

L. K.

* * *

Sõna on juubilaril endal.

Kaitseliidu keskjuhatusele ja peastaabile olen sõbraliku meeletuletuse eest minu 50-aastase ajakirjandusliku tegevuse puhul väga tänulik, seda enam, et see au mulle teenimatu tundub. Ehk ma küll oma südamega ja mõtetega alati kaitseliidu ennastohverdavat isamaalist tegevust olen jälginud ja selle peale uhke olnud, ei ole minu vanad aastad ja tervis mulle mitte võimaldanud püssiga, mis mulle mitte võõras riistapuu ei ole, tema tegevusest tegelikult osa võtta, vaid ainult sulega ja suuga. Selle eest aga on minu perekonna nooremad võsud niihästi mees- kui naisliidus juba koolieas elavalt tegevad olnud. Ja ma soovin, et kaitseliidu juhatusel korda lähleks seda nii elulist riigikaitse asutist piinlikus erapooletuses hoida kõigist sisepoliitilistest, poliitilistest parteihõõrumistest ja sellega tema tunnustamist, poolehoidu ja osavõttu ühetasa laiendada terve kodumaa rahva peale, vahet tegemata seisuste ja rahvuste suhtes, nagu see nii rõõmustavalt ilmsiks tuli isamaa eest võitlemise otsustavatel silmapilkudel lähemas minevikus.

Tartus, 17. märtsil, 1929. a.

A. Jürgenstein.





Ühe naise kangelaslugu.

Soome-Rootsi luuletaja J. L. Runeberg on loonud poeemi „Lipnik Stooli jutustused“. Selles poemis jutustatakse väga elavalt kangelaslikust Soome naisest — Lotta Svärdist —, kelle nimele ta kangelastegude pärast on rajatud kogu Soome naiskodukaitseliit. Naisena-sõdurina ja samariitlasena Soomemaa sõjaväes on Lotta Svärd oma luulekujutuses jäänud kogu Soome naiskodukaitsjaspere õilsaks ideaaliks. Olla nii nagu oli Lotta Svärd, selle eest lubaks nii mõnigi Soome naine minna kas või läbi tule ja vee.

Veel enne kui Soomemaal sõditi, sai mõrsjaks ta sõduri ja Svärd, kui võitlusse kutsuti, kaasa viis oma Lottagi.

Nii, jutustab Runeberg, sattus Lotta Svärd elama sõdurielu, et koos oma mehega, kaaslas- tega rind-rinna kõrval minna sõtta vaenlase vastu. Ja kuigi Svärd pidi sõjas surema, jäi Lotta veel paljudeks-paljudeks aastateks sinna, kuhu oli jätnud ta mees oma elu.

Raske on sõdurielu, seda tundis Lotta väga hästi ja seepärast oli ta esimeseks püüdeks mu- retseda vapratele sõduritele meelelahutust:

— Ja telgi ta nõnda ülesse löi, et käia võis rüüpamas iga mees, kes võitluses väsis või kellel haav liialt valutas.

Kuid ei kõik väärinud ta lahkust ega tä- helepanu, sest Lotta Svärd õnnitles oma keele- kastega ainult neid, kes selle tõesti ära olid tee- ninud.

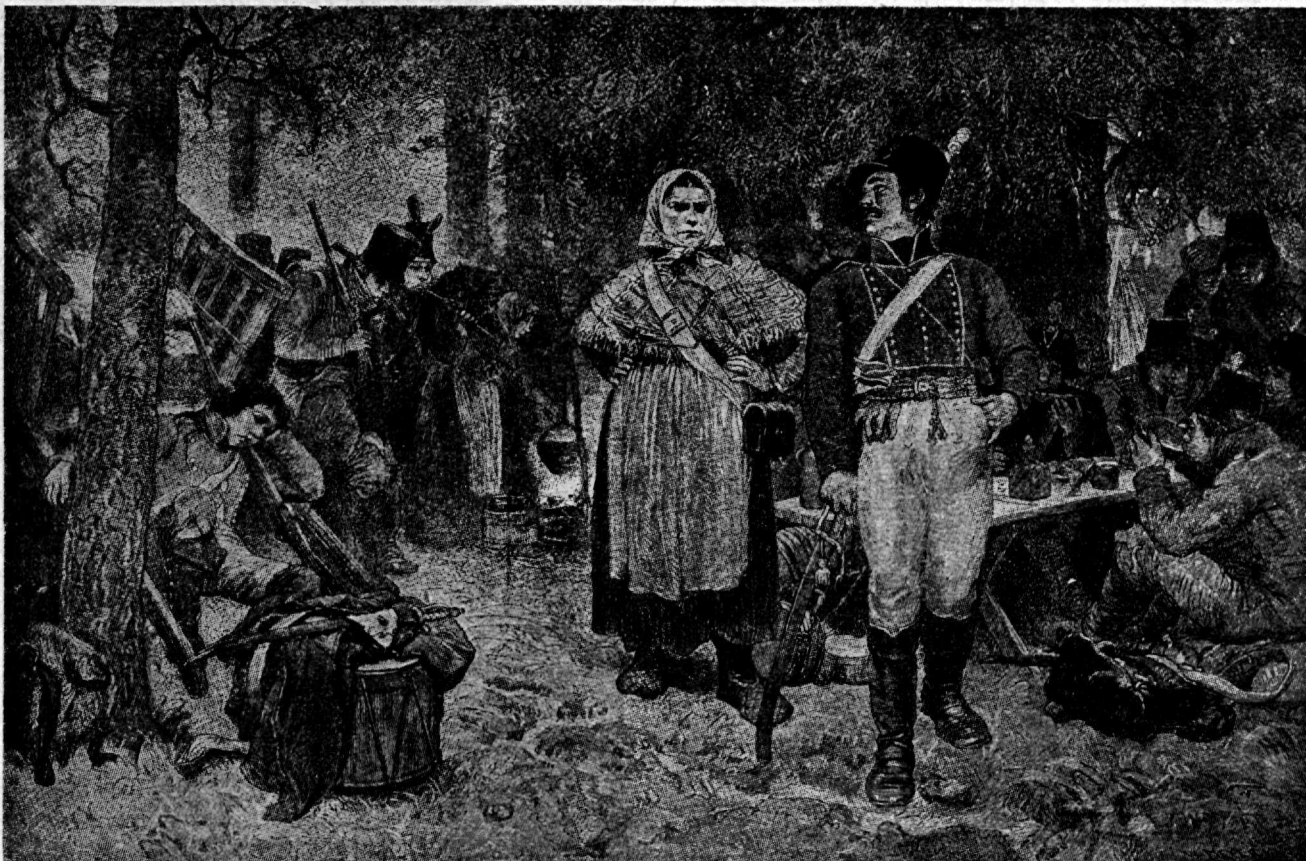
Seda näeme ka alltoodud ridadest:

Ja sellel pilgul sealt mööda lä'eb noor, upsakas ratsamees; see keerutab vurrusid, eite näeb ja käsutab hoobeldes:

„Hoi, viina! Eit! Eks sa näe! Noh, too! Mul poisil on tukateid! Kas kuuled, kui kõliseb kukrus too? Ja sa tahad saada neid!“

Kuid Lotta viskab nüüd vihaga: „Sind, vägimees, tunnen ma. Olid pandud sa emakest kaitsema, kuid kus olid täna sa?“





Kas kuuled, kuis kuld kõliseb mul kukrus . . .

Ära ütle, et ema sul surnud, et ta
Sinu abi ei tarvita.
Sinu emaks on praegu see kaitsetu maa,
seda maad oled petnud sa.

Olgu kott sul ääreni kuldnaid täis,
nad voolaku merena.
Ei, jumala eest, viina sihuke raisk
minu letilt küll ei saa.“

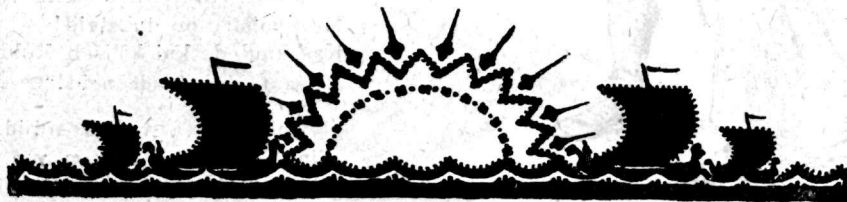
Kuid vähe eemal, — tee veerule
noor sõdur on istunud.
Lotta pilk nagu paitav täheke
aina sinna on suunatud.

Istub püssile toetudes üksinda,
veri riietes kuivanud;
näha on, et viimase rammuga
ta jõuku on jälginud.

Ja ainult Lotta ta poole kaeb,
— ainult ema nii poega kaeks;
ta iga tilga, mis teistele säeb,
just nagu temale säeks.

Kuid kui juba kurvale unele
on vaibumas istuja,
ei eit enam malda ja pojale
hüüiab õrnema häälega.

„Tule,“ kutsub murduvi hääli, „joo,
veel leidub vast tilgake;
eks rüübe see sullegi lohutust too.
Tule, sinule kuulub see.



Meie neljajalgne sõber.

Koerte ülesandeid riigikaltes ja sõjateenistuses.



Looduses oma olemasolu eest võitleval inimesel on vähe sõpru, kuid nende väheste hulgast hindab inimene koera kui sõpra kõige rohkem. Ühegi teise looma juures ei avaldu niisugust kiindumust ja truudust inimese vastu kui koera juures, kes juba hallist minevikust, ürgajast alates on olnud inimese lahutamatu saatja. Olgu see polaarmaade jää- ja lumeväljadel või troopika kõrvetava päikese all — kõikjal on koer inimese asendamatu sõber ja abiline.

Kord veoloomana, kord jahikaaslasena, elupäästjana ja varanduse valvurina on koer inimese kõrvale kindlustanud endale koha. Polaarreid on võimalikud olnud ainult koerte kui veoloomade abiga. Moodne aeg on rakendanud koerad piirivalve ja kriminaalpolitsei teenistusse kui abilised valvepidamises ja jälgimises. Politseikoerte kasvatuseasutus Haapsalus varustab meie kriminaalpolitseid ja piirivalvet neljajalgsete abilistega, kellel oma ülesanneteks vajalised omadused, peaaesjaliselt peen haistmine ja jälgede otsimine, on välja arendatud pikaajalise dressuuriga.

Et koerad on suurt osa mänginud ka sõdades ja et nende tähtsus sellel alal ei ole ka praegugi kadu-

nud, see on meie laiemaile ringkonnile teadmata. Meele tuletades meie igapäevaseid neljajalgseid sõpru ei oleks huvituseta puudutada ka nende teeneid sõdades.

Sõjakoerad olid tuntud juba ammugi enne Kristuse sündimist. Lahingus Vercellae juures (a. 110) võitsid roomlased germaanlaste väe, kuid neile valmistas suurt vaeva saada jagu germaanlaste sõjakoertest, kes roomlastele ägedalt kallale tungisid. Albaania, Kaspia ja Ibeeria mitmesugused rahvused pidasid oma sõjavägedes suure hulga sõjakoeri, kes trompeetide hääle järele marssisid kaasa ja võitlesid truuult oma isandate kõrval. Langes sõjamees ja tema koer lahingus, siis maeti nad mõlemad kõrvuti ühte hauda.

Aeliani teate järele teame vanast ajast, kuidas ühe Atheena sõjamehe koer kuulsas Marathoni lahingus (490. a. enne Kr.) vahvalt võitles oma isanda kõrval. Polygloti kuulsas maalil Marathoni lahingust, mis asub praegu Ateenas, on jäädvustatud ka see koer.

Atheenlaste vanades sõjahaudades leitakse suurel arvul koerte luukeresid, samuti ka Etrurias. Kappadocias moodustati erilised koertepataljonid, kes täitsid eelväe ülesandeid.

Saramantide, ühe Nomaadi rahvuse, kuningal, kes elas Sahara kõrve keskel oasides ja võttis ette laastavaid kallaletunge Roomale kuuluva Nuubia vastu, oli kogu armee sõjakoeri. Neid usaldas ta rohkem kui oma ihukaitsevaelasi: 30 kuni 40 niisugust koera ümbritsesid kuningat alati.

Huvitav näide sõjakoerte teenetest on järgmine: kui Korintust ähvardas vaenlane, pandi valvepostid välja kaugele linna ette, et hoida ära ootamatult kallaletungi. Ühe tähtsama valveposti juures oli ka 50 sõjakoera, „Canis molossus“.

Lootes sellele valvsale kaitsevæle sõdurid hakkasid jooma viina ja vaenlane tungis neile ootamatult kallale. Joobnud sõdurid tapeti viimseni. Kuid koerad tormasid vaenlasele kallale ja kiskusid paljud nende hulgast puruks. 49 koera langes vaenlaste mõõgahoopide all ja ainult ühel õnnestus põgeneda Korintusse, kus verise koera ilmumine garnisoni tegi tähelepanelikuks ja sundis võtma tarvitusele ettevaatusabinõusid kallaletungi vastu.

Keldid töid enestele sõjakoeri Inglismaalt. Need olid „alaunid“, praeguste bulldogide esiisad, kes juba oma hirmsa välimusega ajasid vaenlasele hirmu peale.

Ka jälgimis- ja luureteenistust pidasid koerad vana ajal. Makedoonia kuningas Philipp saatis oma sõjakoerad järele vaenlasele, kes oli põgenenud ürgmet-sa, ja koerad otsisid vaenlase välja. Samal kombel talitas Rooma konsul Pomponius Matho a. 231: ta lasi sandiinlased nende ligipääsmatutest redupaikadest kihutada välja suurte ja kurjade sõjakoerte abil.

Sõjakoerte teeneid on roomlased vääriiselt hinnanud. Marcus Aureliuse sambal on raiutud sisse koerte

kujud. Herkulaanumis väljakaevatud sammastel ja reljeefidel on sõjakoerte kujutused, kes kaitsavad linna ja on varustatud soomusrüüga ja pikkade, teravate okastega kaelarihmaga.

Sõjatehnika muutumisega jäi koer kui otsekohene võitleja tagaplaanile. Tulid uued, kaugeletapvad relvad ja käsitsivõitlus jäi harvaks nähteks. Seega ka koer ei saanud enam võidelda kaasa. Kuid ka nüüd ei jäänud koer maha oma peremehest, kui see läks sõtta.

Ajaloolise kuulsuse omandasid kuningate Karl Julge, Philipp Viienda ja Friedrich Suure koerad. Suure Napoleoni armsam koer „Moustache“ tegi kaasa kõik sõjakäigud ja lahingud. Ansterlitz lahingus võttis see tark loom tagasi ühe lipu, mis langes austerlaste kätte. Selle eest määrati koerale sealsamas lahinguväljal aumärk ja ta ehiti päästetud lipuga.

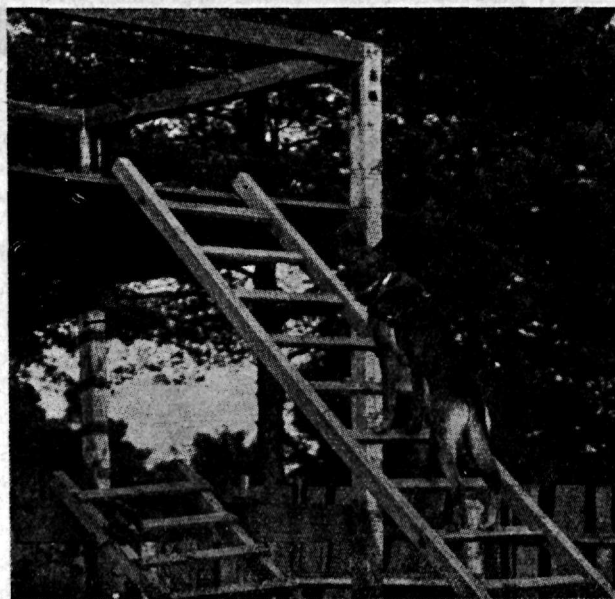
Saksamaal seati mälestussammas 2. Westfaalia jalaväerügemendi koera „Milo“ hauale, kuna see koer tegi kaasa kõik rügemendi lahingud 1864.—66, ja 1870.—71. a.

Et ka moodsal ajal koeri võib kasutada sõjalisteks ülesanneteks, sellele ei mõeldud enne maailmasõda. Saksamaal lõpetas riigipäev 1906. aastal sõjakoerte pidamise Saksa sõjaväes, teistes riikides olid sõjakoerad kadunud juba varem.

Alles suur maailmasõda sundis koertele pühendamata suuremat tähelepanu. Esimestena töid suurema hulga koeri sõjaliinile prantslased, nende järgnesid sakslased ja inglased.

Kõigepealt pidid koerad sõjaliinil enda peale võtma samariitlase ülesande — viia abi haavatutele ja otsida üles neid, keda sanitaride pilk ei leia. Varustatud sidemetepakikesega ja veepudeligaga, need koerad otsisid üles ja päästsid mõnegi ära koristamata jäänud haavatu elu.

Prantsusmaal, Inglismaal ja Saksamaal asutati koolid sõjakoerte väljaõpetamiseks. Kõige paremaid



Redelit mööda käib ta sama julgelt kui inimene.

tagajärgi andsid lambakoerad, dobermanid ja airedale-terrierid. Kuna sõjaajal enam võimalik ei olnud neid koeri sõjaväe jaoks kasvatada, seati riikides tööle koerte kogumispunktid, mis kogusid koeri elanikkudelt ja saatsid neid dressuuriasutestesse.

Varsti hakati koeri õige palju kasutama sidetööstuses. Koer aitas pidada sidet kas kahe kindla või ühe kindla ja teise liikuva punkti vahel, nagu eesliini ja staabi, vaenlase tulega omadest ärälõigatud eelposti ja väeliini vahel.

Kui vaenlase tulega ärälõigatud eelpostil hakkas lõppema laskemoon ja selle järeletoimetamine inimesel oli võimatu, siis oli koer see, kes seisukorra päästis, joostes tule alt läbi lahingumoonna raske koor-maga.

Kõige tähtsamaks osutus koera abi sõjas aga sideme loomisel. Oli telefoniühendus katkenud või oli seda tarvis luua vaenlase hävitava tule all, täitis koer seda, mis inimesel oleks olnud võimatu täita. Traadirull kinnitati koerale selga ja kiirel jooksul määratud suunas rullus traat lahti. Saksa armees maailmasõja ajal tarvitas üks doberman 1200 meetri pikkuse telefoniühenduse loomiseks, s. o. traadi viimiseks, ainult ühe ja veerand minutit, mida peetakse koerte kõigi aegade hiilgavamaks teeneks. Inimesele oleks see olnud täiesti võimatu. Kui pidada meeles, et kiire ühenduse loomine tihti võib otsustada kogu väeosa saatuse, näeme koerte abi suurt tähtsust. Mürkgaaside tarvitusele võtmisel maailmasõjas päästis üks koer oma kiire teatega 500 sõduri elu Saksa-Prantsuse väerinnal, tuues teate gaasipilve lähenemisest väeosadele, kellel side teistega oli katkenud.

Ka meie vabadussõjalased mäletavad suurtest



Ükski tõke ei ole tal takistuseks.

võitluspäevadest väeosade koeri, kes tulid kompaniiga kaasa, muutusid meeskonna lemmikuiks ja elasid ühes väeosaga kõik head ja halvad päevad.

Siis ei olnud meil kogemusi koerte kasutamiseks praktiliste abilistena sõjategevuses. Kuid see on küsimus, millele tuleb pöörata tähelepanu eriti meil, kus inimesi on vähe ja iga abiline on teretunud. Ühe meie tehnilise väeosa juures on asutatud kompanii, kus „meeskonnaks“ on tuvid ja koerad. Mõlemaid saab

kasutada sideme pidamiseks sõjaajal. Mõnikümmend koera, kes saavad õpetuse oma kompaniis, on meie sõjakoerte kaadriks.

Koer, meie neljajalgne sõber ja aitaja rahulikus elus, aitab meid ka riigi kaitsemisel. Ajad muutuvad, relvad ja meetodid muutuvad, kuid endiselt saab kasutada sõprust ja truudust. Ja seda on koertel, meie neljajalgsetel sõpradel, inimeste vastu sama palju kui aastatuhandete eest.

Kuldnokk.

Kogu öö oli sadanud pehmet ja unelevat vihma kuni vara hommikuni. Nüüd hiilgas niiskus hõbedaselt puude okstel ja noores lehestikus.

Noor naine oli lasknud avada akna. Oma padjust vaatas ta välja, igatsevalt, nagu vaatavad vaid haiged, kes on needitud voodi külge. Päris noor saarepuu akna all oli küündinud okstega selleni ja ta haljad lehed, mis end häbelikult koorisid välja pungest, olid päris lähedal.

Kevad, võrratu habras, peaaegu murdub oli ta oma noores haljenduses, kui ainus hingeõhk õõtsus ta üle saledate, painduvate pajuokste, kui loor üle kuuskede. Meeli valdavad olid kõik need lehekesed mitmekordseis voldes, paindunud ja keerus, ülipehmeis värves. Ent kõik see õrnus ei tundunud nõrkusena — temas oli pigemini lapse õrnust ja abitust, milles peitub siiski nii palju rohkem jõudu ja elutahet kui meis, täiskasvanuis. Lapsed. —

Noor naine sulges hetkeks silmad, silmalauge põletasid kuumad pisarad, suu tõmbus valusasti. Väljast ent kajas kuldnoka tume vile — magusalt, kevadiselt.

Hiljem tuli põetaja, kohendas patju, tilgutas rohtu lusikasse ja ulatas haigele, aetas lilli süngi ette. Oli seal anemoone, milliste valget ilu on raske säilitada klaasis, oli kollaseid karikakraid, vastupidavaid, ja suur kirju koiduüllikute kimp, mis täitis sinise kausi. Noor naine võttis nad oma kõhnadesse kättesse ja hingas endasse kirjusilmaliste lillede peent lõhna. Siis lamas ta jälle väsinult ja vaatas välja värisevasse rohelusse, mis õõtsus sädelevas päikeses kerge uduna.

Ah, kõndida vabas õhus, valudeta, rõõmsana! Ja tugevana! Vara hommikul läbi kastehõbeda, ilusail päikeseküllaseil keskpäeva tundidel või õhtul suurepärasel, lõhnust raskel — vaid aias, juba see oleks õnn! Tervitada kõiki lilli kuni vanu tuttavaid. Ta silmad loitsid tumedalt nagu metsloomel, kes raudyõrede taga mõtlevad mõõtmata kaugele kodumaale.

Kõrvaltoast kostis äkki noore linnu hele karjatus. Ta saatis sinna põetaja, kes teatas tagasi tülles, et teenija leidnud pesumajas läbimärja, eksinud linnupoja.

„Tooge ta sisse.“

Tüdruk, ärevil äsjasest juhtumusest, tõi tuppa pruuni, rabeleva linnu. Haige tõusis istukile ja põisile ilmus kerge puna.

„Noor kuldnokk,“ sõnas ta, „ja nii ilus suur. Ent kui laseme ta õue, sööb ta kass. Tooge tühi puur pöönigult ja veidi toitu. Kasvatame üles selle väikese.“

Ta hoidis nüüd ise käes lindu ja tundis selle südant peksvat aralt läbi sulestiku. Väikesed varbad võrusid kramplikult ta sõrmi. Ta hellitas lindu kui last ja silitas ta pead. Ning peagi istus see toidetuna puurivõrel, näol noore linnu häbematu koomiline ilme, saba-sulgede tüükad laiali kui väike lehvik.

Noor naine ei jälginud enam aknast kevadet, kevad oli tulnud tema juure tuppa abitu kuldnoka näol.

Arst tegi oma igapäevseid külastusi, imetles küllalist ja kõneles temast varsti rohkem kui noore patsiendi haigusest. Hilisel pärastlõunal ilmus tuppa abikaas, vestles naisega hajameelselt, naeratas heatahtlikult kuldnokale ja lahkus.

„Kas ta jääb küll elama?“ küsis noor naine. „On raske kasvatada üles nii noort lindu, pealegi oli ta läbimärg, vaesekene!“

Õhtu eel kaeti puur kinni. Lamp põles hääbuvalt haigetoas. Haige kaebas tasa omaette. Ühetooniliselt libises huulilt oige ja haihtus ruumis, kuni põetaja võttis väikese hõbepritsi.

Kevad naeratas jälle hommiknoorelt tuppa. Liblik lendas mööda aknast kui kevade tervitus. Kuldnokk istus puuris ja piiksus võimsalt. Noor naine püüdis täita väikese näljase kollast nokka, kuid käed värise-



Lõbustusi Vapramäe laagris.



Vapramäe laagris võrkpallimängul.

sid liiaks. Tüdruk võttis temalt väikese sulepalli ja toitis teda. Siis istus kuldnokapoeg jälle vaiksena ja arana puuris. Kadunud oli häbematus, mis peitus ta ilmes päev varem. Kui tuli uus toitmisajaeg, ahmis ta haliseses õhku.

„Ta on nii väsinud,“ sõnas tüdruk ja asetas linnupoja haige kätele. See ei löönud enam tiibadega, vaid lebas päris vaikselt. Silmad avanesid ja sulgusid vahelduša. Ta näis äkki murduvam kui anemoonid vaasis. Varbad ei haaranud enam haige sõrmi, nagu eile, vaid vajasid väsinult kokku. Äkki langes ka peakene vaikselt õlale, nõrgalt kui lill. Ei olnud tunda enam väikese südame tukset läbi sulgede.

Veel hetke hoidis naine käes surnud lindu, asetas ta siis puuri ja riputas liiva talle peale.

„Kui hilju ja vaikselt sureb sarnane väike linnupoeg,“ sõnas ta pärast põetajale, „kuna meie, inimlapseed, peame vaevlema nii!“

„Teie ei tohi mõelda sarnaseid mõtteid, saate ju terveks,“ vastas põetaja varmalt.

Haige tuksatus. „Sellele ma ei mõelnud,“ kõneles ta tasa.

Kuldnokk hüüatas läbi aia.

„See on vast ema?“ sosistas noor naine. Siis uinus ta.

Virgudes oli ta toas päris üksik. Tahtis helistada põetajale, kuid kuulis teda kõnelevat teises toas tüdrukuga, kes küsitles oma terve, elurõõmsa häälega ta terve üle. Pingutatult kuulatas ta ja kuulis põetaja sumbutatud häälele öeldud sõnu: „Meie ei suuda päästa teda!“

Piiritu hirm valdas teda äkki, siida tagus tugevasti ja hirmunult. See ei võinud olla ometi tõsi — aralt kaalus ta paranemistunnuseid, milliseid oli vähele pannud viimasel ajal — ent peagi loobus ta sellisest enesepetttest. Haigus läks halvemaks ja halvemaks — lõpp lähenes.

Lõpp, ja ei olnud jõudnud veel alata õieti. Surra, ilma et oleksid elanud. Ta mõtiskles lapsepõlvest — neipõlve päevist — mõrsjaajast. Mõtles pulmele arvu tu hulga lilledega ja rõõmudega — ja nüüd oli äkki kõigel lõpp! Ta tihkus nuttu tasa ja abitult. Põetaja

tuppa astudes teeskles ta magamist. Ta ei suutnud kõnelda ühegi inimesega praegu, ei suutnud vaadata kellelegi otsa!

Mõtles sõpradele, kes olid terved ja õnnelikud. Need elasid, elasid kõik, ja tema pidi surema. Saatuse väikese tuju pärast. Millega väärnis ta seda?! Ta ei olnud teinud kellelegi kurja ja tahtis nii väga elada! Miks oli siis Jumal nii karm? Või ei olnudki teda? Olid inimesed tõesti täiesti üksik ja mahajäetud, ei olnud kedagi, kes halastaks? Surema peame kõik, ühegi eest ei jää varjule see ebanääraruss. Ent surra noorelt on nii kibe.

Äkki meelestus talle jälle kuldnokk. Kui alistuvalt oli vajunud longu selle pea — ta oli surnud ka noorelt, päris noorelt. Ah, võib-olla oli kogu elu vaid armuand ja pidi ta andma tagasi, kui nõuti, tänuga ja vaikselt. Igasugu väikesi elamusi meelestus: jõulurõõm ja jõuluoot vanemate kodus. Esimene retk mägedesse. Ball, milleks oli saanud ilusaimad roosid, ja kaastantsija, kes oli suudelnud ta kätt — esimene käesuudlus. Hiljem — paadisõidud, eined rohelistes reisid, jumalikud suvepäevad täis päikest ja lillelõhna. Ja ta täpiline koer, keda oli armastanud pööraselt, kes hommikul vara kraapis ust, kui ta oli uinunud liig kaua. Ka oma mehest mõtles, samuti noore armastuse alguspäevist, ent meelsamini rändasid mõtted veel varemajast ajast. Ja mitmel korral naeratas ta endamisi meeletulustusis.

Mees tuli nagu harilikult igapäev ja esitas küsimuse terve kohta. Naise vastusele „mitte parem“ reageeris ta etteheitvalt, kärsitult, nagu oleks olnud naise enda võimuses tuua paranemist haigusele. See kordus küll nii igapäev, kuid eriti täna torkas see talle silma. Ja teda läbistas mõte, kui võõras peab olema tervele haigus, kui vähe suudab see tunda kui haige.

Ta naeratas kannatlikult ja nukralt. Tundis südames kui pistet, kuid mõtles, et sarnane on iga inimlapse saatust ja raske pidi olema ta mehelgi omada haiget naist.

Naad vestlesid veel veidi ja ta tundis, kuis ta elulaev, haaratud kohutavsuurest lainest, tõugati eemale mehe omast, ikka kaugemale, kaugemale.



Vapramäe laagris einetamas.

Kuldnokk vilistas aias õhtulaulu.

„Minu väikene on surnud,“ ütles ta äkki mehele.

„Seda mõtlesin ma kohe,“ vastas see. „Loodetavasti ei erutanud see sind.“

„Ei,“ vastas naine tasa ja jatkas: „Ta suri sama vaikselt kui lilled. — Usud sa, on meil, inimlapsil, õigust eluks, teatud ajakski?“

„Oo siiski,“ vastas mees kärmelt, „ent kõik õigused lasevad endale vaielda vastu. Mulle näib, sa tahad täna hakata mõttetargaks,“ lisas ta juure heatahtliku ironiaga.

„Ah ei, — ent pean ainult küsima veel midagi, siis võid kohe minna. Jumala ees ei ole ju olemas aega, eks ole?“

„Seda küll mitte, kuid mis ei küsi sa kõik täna, väike naine!“

„Siis võib ainus ilus päev olla tema ees üks terve ilus elu?“

„Aga mis on sinuga!“

„Oo, ei midagi.“ Naine sulges silmad. Teades mehe olevat uksele, vaatas ta talle veel kord järele. Ta oli ju nii armas talle, ent juba viis igavik ta temast kaugele, ja väike, nõrkade tiibadega kuldnokk lendas ta ees. Näitas ta sihti?

Noor naine lamas öö vaikselt ja hoidis silmad suletuina, kuigi ei maganud. Lamas vaid päris vaikselt ja mõtles sellele, et pidi andma tagasi oma elu, nõudmata õigust, andma ta tagasi Jumalale, alistudes ja vaikselt.

Ah, on raske surra noorena ja muretuna. On nii



Vapramäe laagripäevilt.



Vapramäe laagris einetamas.

raske viia enesega hauda terve ilusa tulevikku. Miks ei sure inimlapsed siis, kui on täis nende päevad? Kuid kes teab, et need, olgu noorel või vanal, ei olegi loetud juba?

Halb on, et inimlaps ei taipa, et kõik on vaid suur, suur küsimus. Kui tuleb lõpp, ei ole ta teissugune kui väike teadmata lind, kes alistuvalt langetas pea. Ja vast oli see suurem tarkus kui inimeste oma?

Öö möödudes aegapidi muutus ka südamel kergemaks, kadus kõik raske. Linnud laulsid endiselt, alul üksikud, siis enam ja enam. Kuulatas neid ja naeratus ilmus näole. Seal väljas laulis elu, laulis ilm. Kõik haljendas, juubeldas, ajas õisi ja levitas tiibu — rändas neledapilveliselt taeva, oli taevas ja maa. Sai ta kaduda selles suures kooskõlas, selles suures ühenduses? Ta langetas ju pea vaid unele, millise unelmaid ja virgumist ei tunnud. Läks vaid ühest valdkonnast teise.

Kutsuti arst, sest tuiksoon nõrgenes. See tuli, kutsus kõrvale mehe, kes istus haige sängi veerel, ja valmistas teda ette lõpule. Valust uimastatuna lähenes mees talle uuesti ja kummardus üle voodi. Naine naeratas. Kas ei olnud ta vaid õieleht, mille tuul murdis oksalt ja langetas maha? Kas ta ei olnud väike lind looja kätes, lind, kes alistudes painutas pea?

Abikaasa hoidis ta kätt. Nõrgalt langes naise pea õlale. Jõuetult lebas ta käsi mehe omis. Põetaja hakkas palvetama.

Siis alles taipas mees, mis oli juhtunud.

Saksa keelest M. K.

«Kaitse Kodu!» käesoleva kaksiknumbriga on lisana kaasas käesoleva aasta kaitseliidupäeva võisfluste määrused.

Järgmine «Kaitse Kodu!» ilmub peale püüfi 6. aprillil s. a.



A/S. „ROTERMANNI tehased”

endine Cõr. Rotermann, asut. 1829. a.

Tallinnas, Jaama nr. 1, kõnefr. nr. nr. 34-01 kuni 34-05
(oma keskjaam)

Telegr. aadr.: „ROTERMANN – TALLINN”.

Osakonnad ja esindused:

Tartus, Narvas, Viljandis, Rakveres, Tapal, Türil,
Paides, Keilas, Pärnus, Mustvees, Valgas.

Nisupüüli-

rukkipüüli-

rukkijaõu-

langu- ja

kruubiveskid

kõige suuremad ja moodsamad Eestis.

Soovitame oma tehaste saadusi võislemata headuses ja ajakohaste
hindadega.

Või-eksportiosakond

ostab piiramata arvul eksport-võid. Oma külmutusmaja.



Mõnd väikekalibrilise püssi laskespordist.

I. Saksa väikekalibrilise püssi liidu laskemärk.

Saksa väikekalibrilise püssi laskurite liidu valitus annetas liidu laskemärgid parematele laskuritele, kes avalikul laskmisel sellekohase kindlaksmääratud kontrolli all ja ettenähtud korra järele kindlaksmääratud arvu silmi välja lasevad. Laskemärke on kaht liiki: 1) väike laskemärk ja 2) suur laskemärk. Laskmisest väikese laskemärgi peale võivad võtta osa kõik need laskurid, kes täitnud kõik „B“ klassi kohustus- (klassi-) harjutused, laskmisest suure laskemärgi peale need, kes täitnud „C“ klassi kohustusharjutused („Kaitseliidu väikekalibrilise püssi laskemääruste“ kohaselt vastab sakslaste „B“ klass meie I klassile ja „C“ klass — esiklassile).

Kummaski liigis antakse välja pronks-, hõbe- ja kuldlaskemärgid.

Laskmine sünnib 50 m kauguselt 12-ringilise märklaua pihta, millel ringide vahe 1 sm., lamades käelt, põlvelt ja püsti käelt igast asendist 5 lasku. Iga lasu peale antakse aega 1 minut.

Laskemärgi saamiseks on tarvis täita järgmised normid, kusjuures silmade summad on arvestatud ümber meie kümneringilise väikekalibrilise püssi märklaua kohaselt:

Väike laskemärk pronksist: 100 silma või 66 % võimal.
 „ „ hõbedane: 106 „ „ 70,6% „
 „ „ kuldne: 112,5 „ „ 75 % „
 kusjuures ükski lask ei tohi olla alla 4 (täpselt 4,2) silma.

Suur laskemärk pronksist: 121 silma või 80,6% võimal.
 „ „ hõbedane: 127 „ „ 84,6% „
 „ „ kuldne: 133 „ „ 88,6% „
 kusjuures ükski lask ei tohi olla alla 6 silma (täpselt 5,6 silma).

Väikekalibrilise püssi laskesportlaste eesmärgiks võiks olla esikätt 90% või 135 silma väljalöömine. See on, nagu nimetasime, esialgne ülesanne, sest on võimalik veel kõrgema saavutamine. Korralik väikekalibriline püss võimaldab 50 m pealt 10-lasulise seeria paigutamise ringi, mille läbimõõt 2—2,5 sm, s. o. teiste sõnadega: kõik kuulid asetada kümnesilmalisse ringi.

Ei ole huvitusetu siinkohal heita pilku ka meie väikekalibrilise püssi meisterlaskurite saavutistele. Läänud aasta meistervõistlustel näitas parimaid tagajärgi rühmapealik Hugo Kruustükk (Valga malevast), lüües välja 119 silma või 79,3%. Kaitseliidu meister jaopealik Alfred Lillep (Tallinna malevast) saavutas 118 silma või 78,7%.

Mõlematele Saksa väike laskemärki — vähe, suurt märki aga — palju.

Neljastteistkümnest maleva meistrist löövad üle 100 silma välja ainult 9 meest. Viimane meister saavutab ainult 87 silma või 58% võimalikust!

Varblastel ja varestel on Eestis veel hea põli.

II. Väikekalibrilise püssi laskemoon.

Väikekalibrilise püssi laskespordi harrastamisel kasutatakse kolme tõugu padruneid: lühikesed (short), pikad (long) ja pikad vintpüssile (long riffle).

Kõik need padrunid on ääre süütamisega; plahvatav segu on paigutatud padruni kübara ääre sees olevasse ringkanali. Sellega on püssi lukku tunduvalt lihtsustatud ja odavamaks tehtud.

Kaliiber 22 on võetud Ameerikas tarvitatava viisi järele sajandikkudes tollides ja võrdub meie mõõdude järele 5,6 millimeetritele.

Padrunite sortide omadused on näidatud alljärgnevas tabelis (Saksa Halensee katsejaama andmeil):

Padrunid	Rohulaeng grammides		Kuuli raskus grammides	Kuuli pikkus millimeetrites	Kuuli lennukiirus 12,5 m kaugusel raua suudmest (meetreid sekundis)
	Suitsuta	must püssirohi			
short . .	0,045	0,18	1,78	8,7	275—285
long . .	0,054	0,22	1,78	8,7	285—295
long rifle	0,092	0,24	2,55	11,7	305—315

Padrunid	Gaasi rõhumine atmosfäärides	Läbitungijõud 50 m pealt kuiva männipuusse (millimeetrites)	Lennukaugus meetrites	Lendinoone haripunkt millimeetrites
short . .	200	45	1000	—
long . .	300	50	1000	—
long rifle	850—900	75	1200-1300	50 m p. = 25 mm 100 m „ = 98 mm 150 m „ = 350 mm

Siit selgub, et lühikeste padrunitest püssirohulaeng on väike, seetõttu väike ka läbitungijõud. Nende padrunitega võib anda rahuldavat tabavat tuld kuni 30 m.



Hästi sihtides ei satu kuul hulkuma ning tabab alati märklauda.

Pikkade (long) padrunitest kuulid on samasugused kui lühikeste omad, kuid laengu kaal on 0,009 grammi võrra raskem ja nende tule tabavus ulatub ka 50 m peale.

Mõlemaid eelpool nimetatud padrunitest seltse ületavad nii oma tavavuselt kui ka läbitungijõult long rifle padrunid. Nende püssirohulaengu kaal, kuuli raskus ja pikkus ületavad tunduvalt eelmiste omad. Seepärast võistluslaskmistel võivad tulla kõne alla peamiselt ainult long rifle padrunid.

On veel kauplustest saada padruneid „extra long“, kuid need ei ole laskesportlastele soovitatavad nende suure läbitungijõu ja sellega seotud hädaohtu tõttu.

Igasuguste padrunitega ei või ühest ja samast püssist lasta, sest iga sordi tarvis on konstrueeritud oma eripadrunipesa. Nii on võistluslaskmise püssid valmistatud ainult pikkade (long ja long rifle) padrunitest tarvis. Kui niisugustes püssides tarvitada lühikesi padruneid, siis padrunitest pesa selles osas, kus kest ära lõpeb, tekib õrn kooruke ja põletis, mille sünnitab tinaosakeste ja kuulimäärde segunemine püssirohutahmaga. Kui selle järele jätkatakse laskmist pikkade padrunitega, võivad takistused tulla ette laadimise ja kesta väljaheitmise juures.

Pikad padrunid ei mahu üldse püssidesse, millede pesad valmistatud lühikeste padrunitest tarvis; topitakse aga neid vägivaldselt sinna sisse, siis ei või vabast kesta väljatõmbamisest olla juttugi. Sellega rikutakse püsse ja viidetakse laskmise juures aega.

Padrunid on laetud suitsuta või musta püssirohuga. Must püssirohi on odavam, kuid annab kuulidele suurema hajumise ja teeb raua kiiremini mustaks, selle juures on aga raua puhastamine kerge. Suitsuta püssirohi võimaldab parema tule andmist, kuid selle juures raud nõuab erilist head hoolitsemist.

Kuulid on kergesti sisse õlitatud, et raua õõnt hoida n. n. tinatamise eest (kuuli küljest eralduvad väikesed tinapudemekesed ja jäävad raua seinte külge). Seepärast laskmise juures tuleb padruneid hoida liivaga, tolmu või muu prahiga kokku puutumast, vastasel korral rikutakse padrunitest pesa ja tekivad laadimisel takistused.

Väikekaliibrilise püssi laskemoona valmistatakse paljudes riikides ja vabrikutes. Kätesaadava hinna ja heade omaduste tõttu on kaitseliidus võetud tarvitusele Genšow ja Co vabrikute omad märgiga „D“.

Saksa katsejaamades on proovitud järele ja tunnistatud heaks veel järgmiste vabrikute omad: märgiga „A“ (Reinisch-Westfälischen Sprengstoff A.-G., Nürnberg); märgiga „L“ (Aktiengesellschaft Lignose — Berlin); märgiga „BB“ (Firma Braun und Blöm — Düsseldorf) ja märgiga „Bombe“ (Berlin-Karlsruher Industrie Werke A.-G.).



Kuuce

Maila Talvio romaan

Soome vabadussõjast. Soome keelest tõlk. L. K. (Jalg 12).

„Ingell“ hüüdis Hagar äkki ja sööstis nende juure. „Te paiskate ingli ümber.“

Jeremias jäi kohkudes laua ette ingli kõrvale seisma, ja nähtav hirm peegeldus ta näos. Irja oli paiskunud kummuli maha ja nuttis.

„Mina ei tule, mina ei too kaasa küünlaid, kui teie veel kord, kui sina veel kord, siis mina... minaapan sinu!“

Täskasvanud astusid nende juure. Liisa oli juba tulnud Somerilt. Miks oli Liisa nutnud? Õpetajatädi tõreles Jeremiasega seepärast, et Irja nuttis. Hagar seletas asja. Ähäh, see oli sulle paras! mõtles Irja, kui Liisa talle kalosse jalga ajas.

Ka teised külalised hakkasid lahkuma. Hämarus hakkas juba võtma maad. Kaupmees, kes oli haiglane mees, asus ahju juure, ning peagi olid kõik teised kogunenud ta ümber. Igaüks katkestas kordamisi vaikimist, lausudes midagi, mis rõhus ta meelt.

„Nüüd on vist küll saabunud aeg,“ algas Alma Tuuna, otsides nagu sõnu, „et isa loobuks kirikuisa ametist. Eriti nüüd, kus... nii mõndagi on juhtunud. Riikka seal kodus mõtleb ööd kui päevad sellele. Et kirik meie pärast ei tohi kannatada kahju. Kaupmees oleks ju nii väga sünnis selle ameti jaoks...“

Õpetaja ja kaupmees sundisid teda nagu ühest suust vaikima. Sarnast kirikuisa, kui seda oli Tuuna peremees ühes oma tütardega, polnud kogu maailmas enam leida.



Lapsed lähevad omavahel tülli.

„See on Riikka, kes toimetab kogu töö... isa abilisena, mina lähen pea mehele.“

Alma kogeles neid sõnu suust, olles õnnelik oma õe pärast, kelle armastust kirikuteenistuse vastu ta tundis.

„Mida nad siis õieti tahavad?“ lausus nüüd kaupmees omakorda. „Kas seda, et kellelgi ei tohi olla omandust? Aga varandusega inimene ei ole ometi hooletu. Tihti on palju raskem sellel, kel midagi on, kui sellel, kel ei ole midagi.“

„Äää... ää... äää... nii see on, nagu ütleb mu tütar: kaupmees võtku kirikuteenistuse enda õlgadele,“ tähendas Tuuna peremees. „Nüüd, kus asjad on Someril, nagu nad on... Mitte seda, et Someri peremees oleks mingi hulkur. Ent mida kujutab ta endast nüüd veel seal, kui talu kuulub perenaisele? Nõnda see on, kui peremees on koduväiks.“

Õpetaja seletas vanale kirikuisale uuesti, et kuskil polevat nähtud säärast tublit kiriku hooldajat kui Kankaa koguduses.

Õpetajaproua seisis orelharmooniumi ees, kiindes pilgu ristilöödud õnnistegija pildile, mis rippus üle mänguriista. Ta surus ristipõimitud käed kokku, avas nad siis jälle ja võttis viimaks sõna kõlaval häälel, mis on omane lauluarmastajaile inimesile:

„Tean vaid üht, et tahan armastada meie koguduse liikmeid veel rohkem kui seni. Kui teaksin, kes on kirjutanud selle kirja, siis läheksin tema juure ning... ning... jah, kui ta oleks haige, siis ravitseksin teda, annaksin talle kõik, mida iganes suudaksin. Kogu õnnetus maailmas seisab selles, et tahame olla kohtumõistjateks. Minu on kättemaks, ütleb Issand. Andeksandmine on inimkonna ainuke lunastus.“

Kõnelemise ajal ta tõsis justkui maisest olukorrast kõrgemale, ja kui õpetaja oma käsi varred pani ta õlale, sarnanesid nad kahele ühtesulanud hingele, kes üksteist oma lennus toetades tõusid kõrguste poole.

Hakkas pimenema. Ristilöödu kuju eraldus tumedast tagaseinast. Igaüks koosolijaist teadis, et teda kodus ootas lõuna ja kõik, mis kuulub äripäevasse, aga mingi imeline jõud hoidis nad koos, nagu oleksid nad üksteise juures otsinud kaitset. Kas tundsid nad, kuidas nende

ümber tõmbusid kokku nägematu võrgu silmused?

Viimaks katkestas õpetaja üldist vaikust.

„Ema, kas me ei hakkaks nüüd sööma ja külalised muidugi ühes meiega?“

Aga siis asusid võõrad teele.

Järgmiseks käsitööõhtuks oli praostiproual ette valmistatud terve kava.

Tuldi kokku Paananenite juures, ning ka Emmi oli kodus. Iga silm vaatles teda uurivalt pealast jalatallani, ilma et oleks suutnud leida mingit erilist põhjust selleks, miks ta nii kõigest väest tahtis abielluda oma venelasega. Polnud muidugi sünnis sellest hakata kõnelema. Selle asemel kõneldi Alma Tuuna pulmadest. Agronoom Mäkimatka oli viimaks ostnud Maahineni talu. Peremees oli hinna alandanud 25.000 margani ja andis, nagu kuulda, talule lisaks veel hulga mööbleid. Heinoneni Jenny asus Tuunal ja õmbles. Agronoom pidi juba varsti asuma Maahineni talu. Selle endisel omanikul oli praegusest elust siin seevõrra villand, et ta kogu oma kimpsude ja kompsudega tahtis asuda Rootsi. See oli ka kõige parem nii, kuna ju ka sealt see suguvõsa kord maale oli asunud. Alma Tuuna saab suure talu perenaiseks. Kuidas ta küll peaks kohanema sellega? Ent, kuhu jäid Tuuna tütre? Someri perenaine ei olnud ka tulnud; tal polnud kindlasti ka enam nii mõnus viibida oma kirjutaja seltskonnas, nad kisklesid üksteisega, teati kõnelda. Lastetüdruk oli juba vallandatud, aga ta ema onn asus ju seaksamas, künka nõlvakul, see polnud ju kuigi kaugel lühikeseks külaskäiguks. Tööliste lehtedes oli Paranta peremehe haiguse kohta ilmunud väga rahutustäratav märkus, milles süüdistati kirikut ta nõdrameelseks jäämises.

„Langes ise oma löksu“, kõlas lööksõnana pealkiri, ning siis kirjeldati, milline mõju olivat olnud õpetaja jutlusel. Vaga rusthollar*) ja maksumaksja olivat suust vahtu välja ajades tormanud kirikumäele ja nagu hullumeelseks läinud koer inimestele tunginud kallale. Küll nad aga oskasid oma asja. Väideti, et nüüdsest peale igast talust hakatakse võtma üht meest ja üht hobust kindlustustöödeks. See puuduks veel. Aga see ei olevat vaid kuulujutt. Ja mõtiskelema see ikkagi pani.

Käsitööringi tööd lamasid söögilaua laiali: põlled, kuued, püksid, sukad, kõik samas, ühtaoliselt hallis ja kirjus värvis, mis harilikult ikka on omane halastuse käsitöödel. Köstriemand istus õmblusmasina taga ja õmbles. Ta ees seisid kaks küünalt, mis iga kord tulid asetada kaugemale, kui töö teiselpool masinat hak-

kas alla langema. Proua Korpela seisis ta kõrval ja ootas töö valmisaamist. Kui ta oli vahetanud koha ja köstriemand peatus töös, et kokku sõlmida lõngaotsi, ütles üks neist teisele:

„Noh, nüüd on nad vangistatud, Someri peremees, kui ka Arvo Mäkimatka — ei tea, kas nad seda kodus ka juba peaksid kuulnud olema?“

„Kust sina seda tead?“

„Ei mäleta, kes seda mulle jutustas, aga see teade olevat seisnud ajalehes. Piiril olevat nad võetud kinni.“

„Aga sest on juba möödunud hulk aega, kui nad siit ära sõitsid. Ehk käib see kuuldus vaid poeselli Ahoneni kohta, keda juba siinsamas koha peal puuri pisteti.“

„Jah, see on jälle iseasi. Küllap see ikka õige on.“

„Või nii, või nii, seal see nüüd on. Meie isa on alati öelnud, et see lõpeb neil halvasti, kui nad lähevad sellaste retketele. Nad viivad kogu maa hädaohtu...“

Äkki kõlas praostiproua hele hääl kõigi nende sosistavate, saladuslike puheluste sekka:

„Mulle emaks mu armsam Soomemaa,

Sina ilude imemaa.

Igal neemel, nõol, saarel ma

Kodu tahaksin ehitada...“

Ta laulus tundus täna midagi kuumat palve taolist, kui oleks ta tahtnud peletada eemale nägematuid haiguse idusid. Kui oleks see olnud mõni psalm, ta ei oleks seda suutnud laulda suurema hardumusega. Kooliõpetaja abikaasa, postipreili ja müüjanna apteegist hakkasid kohe ühes laulma, teised ümisesid vahel salmikese kaasa.

Õmblusmasin jäi seisma, köstriemanda jalad puhkasid pedaalil. Ent talle ei näinud see laul olevat ei püha ega tähelepanuväärne, vaid harilik, ilmalik laul ning seepärast hakkas ta jälle proua Korpelaga sosistama.

„Nüüd tahetakse Tuunal ja Someril läbiotsimist korraldada. Minu mees jutustas mulle sellest. Kes teab, ehk tulevad nad ka veel teiste juure.“

„Issand Jeesus!“ hüüdis proua Korpela. „Meile võivad nad rahulikult tulla, meil ei leidu midagi keelatut majas.“

„Meil ka mitte.“

„Aga õieti peaks Sylvit ja Tuuna tütreid ning Mäkimatkasid hoiatama, kui neil leiduvad ehk mõned kirjad ehk midagi muud. Meie isa on, Jumalale tänu, alati hoidnud eemale poliitikast.“

Paananeni perenaine andis vadistajaile märku, et nad laulmise ajal oleksid vait. Ikka rohkem koosolijaist oli ühinenud lauluga, ja praostiproua tundis oma jõudu vahetpidamata kasvavat, kui ta nõnda seisis nende keskel ja

*) Rusthollar — taluperemees, kes sõja ajal oli kohustatud läkitama sõjaväkke täielikult varustatud ratsamehi.

laulis. Pärast viimase salmi lõpetamist jõudsid pärrale ka Tuuna õed. Nad astusid tuppa ja pühkisid endil üle näo. Polnud võimalik teha kindlaks, kas nad püüdsid kustutada oma sise-mise ärevuse jälgi või olid need lumehelbed, mis olid niisutanud nende palgeid. Kas teadsid nad, et nende vend oli pandud vangi? Kas teadsid nad, et igal silmapilgul võisid nende juure ilmuda sandarmid läbiotsimist korraldama? Miks tulid nad nii hilja?

Laulu lõppedes hakkas praostiproua kõnelema oma kavast. Ta olevat järele mõteldes jõudnud arvamisele, et saatuse poolt rohkem soodustatuil igal juhul olevat palju süüd vaeste kibeda meeoleu tekitamisel. Polnud ime, et kasvas viha ilmalikult mõtlejate südameis, kui külmus pesitses ka nende rinnus, kes end nimetasid Jumala lasteks. Mida tegid jõukamad vaeste heaks? — Sellest on vist küll vähe, et õmbleme neile mõned riidehilbud — Anna-Liisa Nahinen tarvitas kogu aja „meie“ — vormi, sest ta tundis end suurima patusena, tema, praosti abikaasa, — meie peame välja astuma oma mugavusest, ringi liikuma ja teadet viima neist, kes on vaesemad kui meie. Tal olevat tulnud mõte, et käsitööring kihelkonna tööliste perekonnad oma vahel isekeskis ära peaks jaotama, iga ringi liige peaks kohustuma korrapäraselt külastama teatud perekondi ja perenaisetele andma nõu ja neid toetama, kus vajatakse abi. Mis te arvate, austatud siinolijad, selle kohta? Kas meie ise ei ole töesti palju süüdi?“

„Olen selle üle mõtelnud päeva ja öö... On, kui õonestaksid maa-alused veed selle pinna, millel seisame. Või õigemini, kui põleks maa-alune tuli meie jalge all. Olen mõtelnud sinna ja tänna. Olen tulnud otsusele, et peame rohkem armastama. Kas me ei võiks selle küsimuse üle vahetada mõtteid?“

Ta kujutles oma innus, et ta koosolijaid on kiskunud kaasa. Tõepoolest vaikisid kõik, ei olnud kuulda muud kui kudumisnõelte lagisemist ja läbi kõva, pleekimata riide tõmmatud niitude kahisemist. Ainuke, kes vaatas kõnelejale silmi, oli Alma Tuuna.

„Olen palju mõtelnud järele,“ jatkas praostiproua õhetavil palgeil, „ning mulle näib, et esimeseks käsuks on alati: armastage oma vaenlast, õnnistage, kes teid neavad, tehke head neile, kes teid vihkavad, ja paluge nende eest, kes teid haavavad ja taga kiusavad. Kui meie, inimesed, hakkame kurtsma kätte ja mõistma hukka, siis kutsuvad kuritööd ikka uuesti esile kuritööd... Kas ei ole see nii? Kas ei võiks meie avaldada oma arvamisi nende küsimuste kohta?“

Ta mehele tulnud ähvarduskiri oli ta südames loonud pinna nendele mõtetele. Need olid teda täitnud seevõrra, et ta ei suutnud ette aimata, milline külmus võttis maad ta kuulajas-

konnas, kellele ta ulatas oma südame. Riidehilbud lehvisid naiste käes. Palistusi murti põlve peal ja õmblusmasin algas uuesti oma tööd.

„Muidugi, me võime ju selle üle vaielda,“ ütles köstriemand. „Armastus on küll esimene käsk. Seepärast ütlesingi parajasti praegu proua Korpelale, et peaks hoiatama naabrit, kui teda varitseb oht.“

Kogenematu, nagu seda praosti abikaasa oli säärase jutujamises, istus ta Alma Tuuna kõrval ja ei pannud sel hetkel tähele, mida kõneldi.

„Mina oma poolt olen meeleldi valmis külastama künka veerul asuvaid onne,“ lausus kooliõpetaja abikaasa abivalmis nagu alati. „Neid on seal terve hulk koolimaja taga. Mina ei ole neid külastanud, see oli halb minust. Kui ainult lapsed oleksid pisut suuremad.“

Kooliõpetaja abikaasa oli ebapraktilisemaid inimesi terves koguduses. Vaene kooliõpetaja sai vaevalt üks kord päevas maitsta kuuma toitu, ning Jumal teab milline oli see toit, mis tuli ta lauale. Ent muu hulgas oli ka ta naisele tõesti raske millegagi saada hakkama, sest ta oli üheksa lapse ema, ja rahvakooliõpetaja palk ei olnud sarnase hulga jaoks mitte just väga suur. Kõik koosolijad imestasid endamisi, milles küll säärane inimene, kui tema, võiks nõu anda töölistemajades, kui ta neid läheks külastama. Valitses pikk, rusuv vaikus.

„Jah,“ jatkas köstriemand, „vahest on Riikka ja tulevane Maahineni perenaine juba neid uudiseid kuulnud, mis minus tekitasid mõtte teid hoiatada.“

Tuunal oli juba neid kuuldusi kuulnud, niihästi teadet meeste vangistamisest kui ka peatsest läbiotsimisest.

„Nad ei leia meilt midagi, sest meil ei ole midagi leida,“ seletas Alma naeratades.

Ent ta naeratus ei olnud päris avameelne. Vanem õde ei naernud.

„Seda küll, kui nüüd aga ülekuulamisest midagi juhuslikult tuleb päevavalgele,“ ütles köstriemand. „Küllap nad vist korraldavad õige põhjaliku ülekuulamise.“

Politseiniku abikaasa viibis koosolijate hulgas, aga teda ei küsitud; ta vaikis alati arglikult ja ei teadnud oma mehe asjadest kunagi midagi. Nende vahelkord oli halb.

„Peab oma sõnu kaaluma,“ tähendas Paa-naneni perenaine. „Teie pole muidugi saanud teada, kuhu mehed kavatsesid sõita.“

„Ei, seda küll mitte,“ vastas Alma kurvalt. „Meie ei tea midagi.“

Õde istus ta kõrval kangena, nagu oleks ta alla meelanud vaia, huuled kõvasti kokku litsutud. Igaüks võis näha, et ta midagi teadis. Praosti abikaasa tõusis kiiresti püsti, ruttas tema juure ja haaras ta käe pihku. See pahan-

das mitmeid koosolijaist, sest nad märkasid liigagi hästi, et praostiproua tahtis teda takistada kõnelemast. Nagu oleksid nad mingid ülesandjad, kellele eest peab hoidma saladuses asju ja sündmusi. Kartes, et Riikka hakkab kõnelema, jatkas Alma:

„Nad läksid küll öösel teele, kuid mõistagi vaid seepärast, et nad tahtsid jõuda päevasele rongile. Mis oleks neil küll Rootsis võinud asja olla? Selle üle ei tea meie midagi ütelda. Someri peremees ei tahtnud jääda koju, ta reisis muidugi Peterburisse, kus tal ju on palju tuttavaid. Ning peale selle veel Sylvi sugulased.“

Praostiproua viis vanema Tuuna tütre kõrvale ja hakkas temaga kõnelema armastustööst, mida tema tahtis püüda koguduses organiseerida. Teda oli vallanud piinav hirm, pidi püüdma takistada, et vihkamine levib veel kaugele, kindlasti oli selleks peagi juba hilja. Aga väike Emmi Paananen, kes käsitöökoolis oli õppinud endale õmblema nägusaid riideid ja kes viimasel ajal tundis kibedust südames ta armastuse üle irvitamise pärast, tuli Riikka juure ja ütles talle otse näkku:

„Saksamaale sõitsid teie mehed. Sinna on matkanud mitmed sajad mehed. Kas teie seda ei tea?“

Ta vaatas Riikkale puurivaht otsa ja ootas, vabarnakarva huuli poolavatud hoides, vastust. Kuid Riikka oli täiesti avameelne, kui ta ütles:

„Seda ma ei usu. Mis oleks neil küll olnud otsida Saksamaalt? Öeldakse, et nad olla vangistatud piiril. Kuid ka seda ma ei usu. Someri peremees on mitmel korral käinud üle Vene piiri, ja see teine sõitis vist küll Helsingisse.“

„Mis meil Saksamaalt oleks olnud otsida? Hahhahhah, nad tahavad astuda võitlusse Vene vastu. Aga seal nad saavad tublisti vastu löugu.“

„Kuidas võib oletada sarnast asja?“ hüüdis Riikka ilma mingi tagamõtteta. „Sarnasele mõttele ei või tulla ükski mõistlik inimene.“

Vastamata sellele mõtles ta, et Arvo pähe küll igasugused asjad võisid tulla, isegi sellane, et kärbes võib tappa härja.

„Soomlased tahavad tungida kallale Peterburile ja selle linna teha Soome pealinnaks!“ karjus Emmi.

Jutuajamine toas vaikis. Igaüks mõtles sellele, mida mehed, kes olid külastanud tsaarlinna, sellest olid kõnelenud. Kuidas seal päevade kaupa võis kõndida, ilma et linn ära lõpeks, kuidas...

„Ole vait,“ ütles Paananeni perenaine oma tütrele ja andis talle tühja teetassi kätte. „Rumalused.“

Õhtu möödus ilma selle rahuliku vestlemiseta, mis oli olnud iseloomustavaks praosti-

proua poolt korraldatavail käsitööringi õhtutel. Kankaa kirikuküla naised ütlesid üksteisele varjatud teravisi ja esinesid mürgiste märkustega. Praostiproua tundis, kuidas salajane ebasobivus levis õhus, ja ei puudutanud enam armastustegevuse organiseerimise küsimust. Kooliõpitaaja abikaasa küsis veel kord, kas siis tööliste onnides mingit õpetuseandmist ei hakata korraldama, tema oma poolt olla selleks meeleldi valmis... Aga tema poolt avaldatav huvi oli sünnis asjale pigemini tooma kahju kui kasu ja see kavatsus hävines juba mähkmetes. Vaimulik laul, mille Anna-Liisa Nahinen viimaks alustas, ei suutnud südameid ühendada ega lepitada.

Kui praostiproua ja Tuuna tütreid Mäkimatka teekäänakul olid jäänud vaid kolmekesi, võttis Anna-Liisa Nahinen Riikka Tuuna käelt kinni ja hakkas teda hoiatama. Ta ei tohtivat meeste elu panna kaalule seega, et ta kõneleb, mis ta neist teab. Eriti mitte sarnaste mitteusaldatavate inimeste hulgas, nagu näiteks täna. Köstriemand ja proua Korpela võiksid oma mõtlematuses selle üle lobiseda politseinikuga ning siis... Ning väike Emmi võiks kõigest sellest vestelda oma peigmehega, mida ta kindlasti ka tegevat.

Riikka Tuuna käsi lammas kangeana maaturina omas. Või siis ka tema avatles teda valetamisele — või siis ka tema oli niisugune.

„Saladus on saladus,“ sosistas praostiproua sammudes õdede keskel. „Ükski jumala ega inimeste seadus ei käse meid seda avaldada... Saladus on püha.“

„Teie kõne olgu jah-jah ning ei-ei!“ vastas Riikka rahulikult. „See on minu esimene käsk, teist juhtnööri mul ei ole. Ma võin ütelda, et ma midagi tean, aga sellest ei kõnele. Aga vaeleks ajada, et ma midagi tean, kui ma seda tõesti tean — seda ma ei suuda. Kui inimene ise ei juhi oma elu, hakkab elu teda juhtima.“

„Seesugune ta on,“ algas nüüd Alma. „Ta tõukab meid veel sarnase kõnelemisega hulkatusse.“ Riikka naeris karmilt.

„Tõde ei hävine, kas leekigu või tuli ta ümber,“ ütles ta häälega, nagu loeks ta seda juhtlauset mingil lehvilipul.

Ning üheks hetkeks tundis ta selle paise valu nõrgenemist, mis päevad kui ööd tuksus ta rinnus. Kui aga ainult kindlasti hoiti kinni tõe juhtnööri, siis võis kartmatult astuda vastu vimedusele.

„Millal siis see läbiotsimine tuleb?“ jatkas ta. „Peaksin õieti lähemal ajal meie koolilapsi vaatama sõitma. Aga seda ma ei tee enne, kui politseinikud ja sandarmid on olnud meil. Ma ei taha, et meie maias valetataks.“

„Riikka!“ hüüdis Alma.

Ning samal hetkel tähendas Anna-Liisa Nahinen:

„Mind ei ole tõepoolest varem kunagi süüdistatud, et peaksin lugu valest.“

Astudes üheskoos edasi tähtis taeva all ja-gunesid need naised kahte leeri. Riikka Tuuna jäi üksinda ja üksildaselt astus ta läbi koduvä-rava, sest ta öde läks muidugi lohutama praosti-prouat, kes tõepoolest pisut nuttis.

Kõva ja külm oli Riikka Tuuna süda, kui ta mõtles Arvo Mäkimatkale. Seda ta tõi siis nüüd neile kaela, läbiotsimisi ning veel muud. Ning hoopis ilma põhjusega: tal oli vaid midagi tulnud pähe, nagu see ikka talle oli olnud lõ-buks. Arvo oli muidugi Toivo kaasa avatlenud. See oli hea, et tema ja Arvo vahel oli jäänud lausumata lepituse sõna.

Järgmisel ööl ei maganud Tuuna tütre-d mitte palju, sest läbiotsimine võis sündida ka öösel. Jäise südamega heitis vanem oma kit-sasse sängi, mis tuletas meele puusärki. Hea ja õige oli see nii, et jäi lausumata lepituse sõna! kordasid huuled. Jääkülm süda ütles: Olgu ta vangistatud piiril, olgu ta heidetud vangitorni või vahest juba tapetud! Ning kui ta mõtles sellele, et Arvo on ehk juba surnud, siis tundus talle, kui torgataks ta südamesse midagi teravat. Valu ei tundunud nii teravana kui tunne, et ta elu hakkab valguma laiali. Aegamööda hävines ta jõud, lepitussõnata pidi ta astuma sinna, kus kõik hirm on ilmaaegne. Kas oli Arvo kohe surnud või pidi ta enne veel kannatama piinu?

Viimaks voolas tume verelaine üle ta otsa-esise. Ta oli taibanud, miks Someri peremees ei tulnud koju.

Tema poeg ei olnud mingi juhusteotsija. Ta oli kaotanud kodu ja au.

Kes võis seda lepitada oma südametunnis-tusega, et ta oma käe oli tõstnud nii kauni ole-vuse vastu, nagu oli seda Arvo Mäkimatka? Kui neil puudus ka südametunnistus, siis oleks neil pidanud olema vähemalt silmad. Või ehk olid nad ta paigutanud vang... nõnda, et ta nüüd peab tammuma ringi nagu üks suur lind, kes ei saa sirutada oma tiibu. Kuidas olid nad seda julgenud? Lapsepõlve mänguseltsiline, kus ta oli, kas ei tule ta enam kunagi tagasi?

Riikka Tuuna ei saanud nutta — küll oleks siis olnud kerge! — Aga ta tundmus põletas kuuma joana rinda. Nooruspõlve sõber oli talle nii lähedal, et ta võis tunda ta juuste lõhna ja ta huulte niiskust. Kauneim jumalast loodud olendeist oli Arvo, jumala enda järelkuju, jumalast äravalitu. Jumal oli ta saatnud maailma... Riikka ei julgenud end liigutada. Ta värises nagu Jumala palge ees. See valus õnnejoovas-tus möödus samal hetkel. Kas oli ta olnud pikk või lühike? Jällegi järgnesid lõpmatud hallid tunnid, millede kestes ta Arvot süüdistas, nägi temas vaid tublidusetust ja endale tegi sel-geks, et ta on temast hoopis rippumatu. Ta

läks isegi nii kaugemale, et ta endale ütles: Istu aga peale vangitornis, miks sõitsid sa ära... Aga samal hetkel vihkas ta iseennast ja kisen-das Jumala poole: Heida mind enesest ära, tõu-ka mind igavesse needmesse! Nõnda ta võit-les. Ning mitte ainult ühe öö, vaid paljude ööde kestes.

Umbes samal ajal sündis see, et suur must rist ajalehis maailmale tegi teatavaks, et „talu-peremees Topias Paranta pika haiguse järele Helsingis on lahkunud oma Taevase Isa juure. Praeguse aja viletsus ja vaev ei ole miskit selle ilu ja au vastu, mis teile ilmutatakse.“ Vaevalt pööris maailm suuremat tähelepanu sellele sõ-numile kui ka piiblisõnale, millega leseks jää-nud Josefiine Paranta end oli lahutanud. See-vastu peatus kogu väike Kankaa kogudus het-keks selle surmakuulutuse ees. Igauhel oli tund-mus, nagu oleks see teadaanne käinud ühe tema omakse kohta. Paranta peremees oli olnud üks neist vähestest inimestest, kellest keegi ei tead-nud ütelda ühtki halba sõna. Pigemini oleksid võinud küll lahkuda tühisemad mehed. Igauks oli mõtelnud sellele, kuidas too mees oma ahas-tuses oli tormanud okastraattõkkesse ja endale kujutlenud, et ta on sattunud ämblikuvõrku. Samasuguses võrgus siples õieti peaaegu iga-üks. Polnud võimalik olla kindel, kui kaua suu-deti hoida alal omagi mõistust. Topias Paran-ta rist seisis tähisena kõigi silmade ees ja aval-das sarnast mõju, et nii mõnegi meel äkki muu-tus, vähemalt hetkekski. Arvatavasti jõuavad metsalaastamised ja jooksukraavid ka kirikukü-lani. Miks peaks tema jääma puutumata? Kõ-neldi, et Maahineni talus juba põldudele paigu-tatakse raudteeroopaid.

Kui vana Tuuna peremees hulk aega oli ist-unud vaikides paigal, võttis ta peadraputades midagi ette, millega ta varem kunagi polnud saanud hakkama. Vallatuna tugevast seesmi-sest liigutusest helistas ta kirikumõisa ning pi-das kogeldes järgmise kõne:

„Ää — ää... kas... ehk õpetajahärra on kodus? Ö—ö—õpetaja...härra... Äää — ää —ää... Siin on Tuuna. Äää—ää—ää... Ta on — on... lahkunud..., la—la lahkunud, see Pa—pa—paranta. Äää—ää—ää... seda mi-na... See —see sei—seisab le—le—lehes. Minu tütar... tü—tü—tütar Illuges seda pa—pa—parajasti ette. Äää—ää—ää, ppeaks ol—olema pppärg ja llaiad pa—pa—paelad ja ku—ku—kuld ppeal — kiri. E—e—ehk muretseb se—selle õp—õpetajahärra. Ja—ja... maksab se—selle ära. Mina võtan osa maksmisest. Kü—kü—kümme marka annan mina. Ning pae-lad peavad olema laiad. Sa—sa—saanad oma tü—tü—tütre ra—ra—rahaga. Ma—ma—mat-mine on juba pühapäeval. Ei mu—mu—muud ei olnud midagi. Hä—hääd päeva siis.“

Ta vajus tagasi toolile nagu raske jõupin-gutuse järele.

Ta nutab, mõtles ta vanem tütar, kui ta toast läbi läks... Seda mina ei suuda. Pikk Milja ilmus lävele ja teatas, et saun on valmis koetud.

„Milja, kas sina ehk viiksid isa sauna,“ ütles Riikka. „Mina tulen kohe järele.“

„Lai... laiad paelad,“ kogeles vanamees vahetpidamatult endamisi, kui kõõrdi vahitv teenija ta käe alt kinni võttis. „Ta on nad ära teeninud, enam kui mõni teine... laiad siidpaelad... ko—koguduse nimel.“

Alma Tuuna ei olnud veel külastanud Maahineni talu. Ta peigmees tuli seepärast laupäeval talle järele. Nõnda oli varem juba kokku kõneldud. Alma oli riietunud sinisesse kodukoetud kleiti, mis kohises oma uuduses. Ta näo puhtal nahal vaheldus värv vahetpidamata, kui ta askeldas samas toas, kus istus temast armastatud mees. Isa ja Lennart kõnelesid jälle Paranta peremehe surmast, isa ei suutnud ju enam kõnelda millestki muust. Praost oli talle tähendanud, et tema haua ääres peaks ütlema pärjapaeltele trükitud sõnu. Neid sõnu kordas ta nüüd alalõpmata oma mõtetes. „Topias Parantale, tublile kaaskodanikule ja ustavale isamaapojale ta tänulik Kankaa kogudus... Öndsad on need, kes on puhtad südames...“

Piiblisalmiga võis saada hakkama, aga see, mis seisis teisel paelal, oli palju raskem. Tal oli otse hirm selle eest, kuidas ta peaks saama asjaga toime. Aga tal oli ju selleni veel aega. Nõnda istus siis isa seal ja kõneles oma tulevase väimehega, noogutas või raputas pead, päris üht ja teist. Lennart Mäkimatka vastas kannatlikult, kuigi ta salaja ootas silmapilku, mil Alma ja tema võiksid olla kahekesi, seda tundis Alma selgesti. Nad ihkasid üksteist sama kirglikult kui iganes kaks armastajat, keda sunniviisil üksteisest eemal hoitakse. Alma pilgud olid häbelikult maha pöördud ja ka Lennart ei vaadanud tema poole. Vaatamata sellele nägid nad vaid üksteist. Säärast igatsust ei olnud nad tunnud tol ajal, kui nad igapäev üksteist kohtasid — alles nüüd, kus Lennart oli kolinud üle oma tallu, olid nad õppinud tundma lahusolekut. Alma arvutas mõttes, mitu päeva veel peab mööduma, kuni nad saavad meheks-naiseks ning üksteisest enam kunagi ei lahku. Lennart ei tohiks kas või ajutiseltki ära sõita. See oli halb Toivost, et ta oli alatas sõidul ja jättis Sylvi üksinda. Inimesed ütlevad, et Lennartil olevat inetu koon, aga just see oligi ilus, just seda ta tahab kord alles õieti kallistada. Lennart jälle mõtles kõigele sellele, mis tal Alma ta tulevases kodus oli näidata uudist. Kas talu ehk on Alma silmis liig uhke? Mis ütleb ta küll sängide kohta, mis maksid peaaegu 500 marka tükk? Väga hea oli neis magada, üks neist oli alles tühi ja ootas Almat. Mis ütleb Alma selle kohta, et ta peigmees oli ostnud här-ras-vankri? Noh, nii hirmus kallis ei olnud ta

ju ikkagi mitte, kuigi teda talus hoiti kui mõnd väärtuslikku muuseumieset, oma tuhat marka ühes riistadega maksis ta kindlasti. Aga kes teab, ehk harjus Alma temaga ära. Sinine värv läheb talle hästi. Katuskambri jaoks tulevad osta sinised mööblid, see jääb siis naise buduaariks. (Järgneb.)



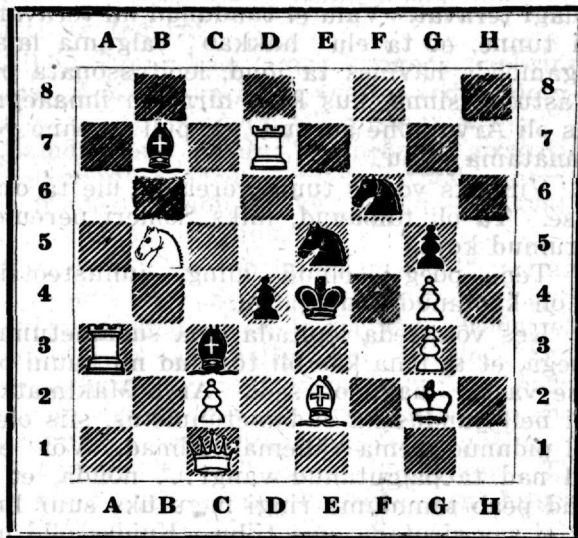
Toimetaja A. Burmeister.

Ülesanne nr. 74.

Kokku seadnud n. ltn. E. Kostabi (Tallinnas).

„Kaitse Kodu!“ originaal.

Mustad.



Valged.

Valged: Kg2, Lc1, Va3 ja d7, Oe2, Bb5, Ec2, g3 ja g4.

Mustad: Ke4, Ob7 ja c3, Re5 ja f6, Ed4 ja g5.

Valged algavad ja annavad matt kahe sammuga.

Lahendusi palutakse saata: Tallinn, Narva mnt. 26, krt. 6, A. Burmeister.

Stamma lõpumängu lahendus.

1. Vf5—a5 (1), Va4:a5,

2. Vh7—h6 + ja

3. Vh6—h5 + jõe.

Õiged lahendused saatsid: n. ltn. E. Kostabi, n. allohv. E. Riisk, G. Baum ja E. Karp (Tallinnast), n. allohv. V. Moones (Tapal), stud. jur. Jaan Voitka (Tartust), H. Ilus (Võrust).

Kirjavastus.

J. U. (Elvas). Teie lahendus ülesande nr 72 kohta 1. Ve3—e3 ei vii sihile, sest vastus on Oa6—c4!

H. TILLEMANN,

enne Ed. Kivastik

Kellakauplus ja - tööstus

Kristall- ja hõbeasjad

Asut. 1880. a.

**Tartus, Promenaadi
tän. 11. Telefon 9-90.**

**Kooli-, kantselei-,
joonistus- ja maa-
limistarbeid**

suures väljavalikus soovitab

Hans Raag

Tartus, RÜÜTLI t. 15.

Juba vanal hallil ajal

tungis

„POSTIMEHE“

elustav sõna Eesti talutarre.

„POSTIMEES“ julgustas **vastupanule**, õhutas koduarmastusele, kasvas eestlase iseteadvust ja andis juhatusi rahvamajanduse paremale järjele tõstmiseks.

„POSTIMEES“ oli rahvale tööliks juhiks ja teenäitajaks —

kuni murdus võõra ülempihi võim ja rahvas võis astuda vastu paremale tulevikule.

Uutes oludes on „POSTIMEHEL“ oma kogemuste tõttu endiselt kaaluv sõna.

„POSTIMEES“ on võitnud endale nende usalduse, kes ajalehest tahavad kuulda tõtt.

Värskuse poolest sammub „POSTIMEES“ teistest päevalehtedest päevavõrra ees. „POSTIMEHE“ kindlate tellijate arv on suurem kui ühelgi teisel Eesti ajalehel.

1929. aastal algas „POSTIMEES“ 73. aastakäiku. Seega on „POSTIMEES“ ligi kolmveerand aastasada seisnud Eesti rahva teenistuses.

„POSTIMEHE“ tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid.

„POSTIMEHE“ talitus
Tartu, Jaani tän. 11-13 — Tallinn, Vene tän. 1.

KOGUDUSTE PANK

Tartus, Suurturg nr. 3. Telefon 11-67.

Võtab raha hoiule

makstes kõrget ajakohast protsenti.

Annab laene

võlakohustuste, vekslite, obligatsioonide ja muude kindlustuste vastu.

Saadab raha

teistesse linnadesse ja alevitesse.

Ühenduses pankadega

kõigis kodumaa linnades ja alevites.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

Kiire pangatalitus.

J. VENGERFELDTI

õhtu-, tänav- ja spordi-
jalanõusid kannavad kõik
elegantsed daamid ja
härрад.

Tartus, Rüütli t. 5, tel. 5-04

Elukindlustus võistluseta tingimustel.

Kas teate, et:

- 1) Kindlustusselts „EESTI“ maksab kõik saadavad ülejäägid elukindlustuse poliiside omanikkudele tagasi, mitte aga ainult osa;
- 2) Kindlustusselts „EESTI“ elukindlustuse tariifid on kõige odavamad;
- 3) K/S „EESTI“ on kõige suuremate vastutussummadega kindlustusettevõtte kodumaal (üle 110.000.000 sendi).
- 4) K/S „EESTI“ on rahvuslik ettevõtte.

Uued tariifid kahekordse väljamaksuga, odava preemiamaksuga algaastatel jne.

Seltsi valitsus:

Tartus, Suurturg 10, oma majas.

Osakonnad:

Tallinnas, Pärnus, Viljandis, Valgas, Võrus, Rakveres, Petseris ja Kuresaares.

Tartumaa Pank

Lihaturg nr. 7

(end. Mõisu Krediidkassa S. ruumes).

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast protsenti.

Annab laene

ja toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Panga juures E. O.

Kindlustuse A.-s. „Oma“ agentuur.

Tartu Majaomanikkude Pank

Suurturg 7.

Oma majas.

Võtab raha hoiule,
annab laene ja toi-
metab kõiki panga-
:: :: talitusi. :: ::

Ariseis 1. jaanuaril 1928 a. 2.203.000 krooni.

31. detsembril 1928 a. 3.036.000 „

Juhatus.

Kõrge külviväärtusega

teravilja-, heina-, aiavilja- ja lille-

seemneid

Aiatööriistu, mesindustarbeid, põlluma-
janduslikku kirjandust jne. jne.
soovitab

Eesti Seemnevilja Ühisus

Tartu osakond, Promenaadi t. nr. 1
Kõnetraat 158, 385

Laod ja sortimisjaam Riia t.
nr. 115—119

Organisatsioonidele

lipud

*Tartu Naisseltsi käsitöö-
kojas, Jaani tän. 14, fiki-
takse vilunud ja asjatundja
juhatusel all heade siidi-
dega lippe.*

*Samas on müüa suure-
mal arvul kaitseliidu käe-
sidemeid meetriviisi ja ka
üksikult, täiesti kandmis-
valmeid, erimärkidega.*

O. Zimmermann'i

kohvi- ja peenenahatööde tehas Tartus, Suurturg 4, tel. 6-90

Osakonnad: Tallinnas, Harju t. 34; Pärnus, Rüütli t. 41;
Viljandis, Tartu t. 15.

Soovitab suures valikus kõrge headusega sõjaväetarbeid: kannusoid. vöö-,
mööga-, mütsi- ja kannuserihmu. Seljakotte, ratsasõidutarbeid, inglise ja
Vene hobuseriisu. jne. jne.

Uudis!! Minu tehases valmistatud kivipapist
ja ehtvulkanfiibrist reisukohvräid, kõige moodsamaid naister.
käekotte, portfelle, rahataskuid jne. jne.

O. Zimmermann
Sadulsepatehas ja kauplus Tartus, Suurturg, 4.

Café «Alhambra»

Igapäev
five o' clock tea dance
kuni kella 1/28-ni

Igal õhtul, välja arvatud esmaspäev, kella 9-st

Spirée Dansante

Mängib tuntud
Charlie's Hot Orchestra

Ajakiri

„EESTI NAIN“

Kaasas lasteleht „Väikeste
Sõber“ ja mustri- ning lõike-
leht. „EESTI NAIN“ on
loetavaim ajakiri Eestis.

Nõudke proovinumbreid
Tartu, Jakobi 12

TARTU EESTI MAJANDUSÜHISUS

Peakauplus: Tartus, Holmi tän. 12-18, telef. 10, 2-61 ja 10-70.

Abikauplus: Tartus, Võru tän. 4, tel. 10-30.

Oma majad ja laduruumid.

SUUREM PÕLLUMAJANDUSLIK ÜHISTEGELINE OSTU-MÜÜGI ÜHISUS EESTIS.

Asut. 1908. aastal

Asut. 1908. aastal

Müüb:

möödukate hindadega igasugu põllutööriistu ja masinaid, piimatalituste siseseadelid ja tarbeid, kunstiväetisi, loomajätaid, ehitusmaterjale, naha- ja raua- ja koloniaalkaupud.

Ostab:

linu, lina-, vilja- ja heinaseemneid.

«Taluperenaine»

Suurim naiste ajakiri Eestis.

Ilmub Tartus Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi väljaandel iga kuu 1-sel päeval.

«**Taluperenaine**» käsitab kõiki perenaise kutsesse puutuvaid küsimusi.

«**Taluperenaisel**» on peale selle moe- ja käsitöö-osa ühes mustri- ja lõikelehega.

«**Taluperenaine**» maksab: aastas 325 senti,
poolaastas 175 "
veerandaast. 100 "
üksiknumber 35 "

«**Taluperenaise**» tellimisi võtavad vastu kõik posti-asutised üle maa.

Proovinumbriid hinnata!

«Taluperenaise» talitus Tartus Suurturg 8.

TALLINNA KREDIIT PANK

ASUTATUD 1907. AASTAL.

Põhikapital	Kr. 1.290.000.—
Tagavarakapitalid	” 612.000.—
Hoiusummad (nov. 1928.)	” 11.190.978.—
Äriseis 30. nov. 1928. a.	” 26.524.054.—

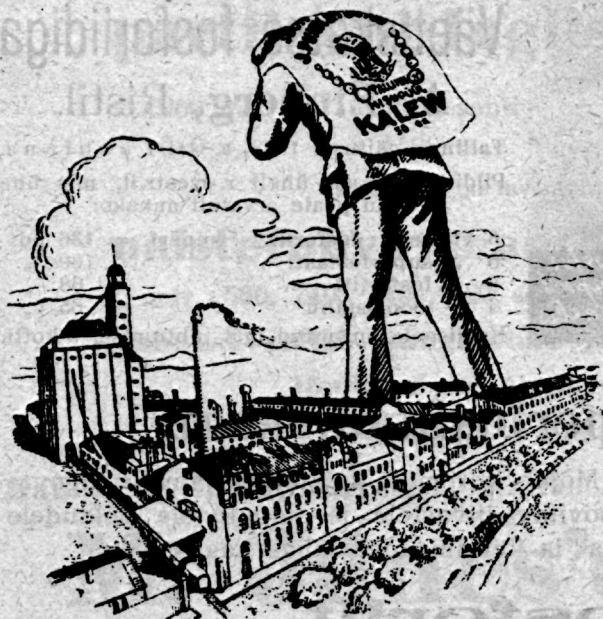
Juhatus: Tallinnas, S. Karja tän. oma majas.

Osakonnad:

Abjas, Antslas, Haapsalus, Hiiu-Keinas, Jõhvis, Narvas, Nõmmel, Tapal, Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

Annab laenusid. Võtab raha hoiule.

Toimetab kõiksugu pangaoperatsioone.



**Meie suurveski
jahud**

pühadeks

kõige paremad

J. PUHK & POJAD TALLINNAS



...SIISKI, PARIMAD
TAIMEVÖID
ON
BONA & PRIIMA

JA Parimad taimevõid

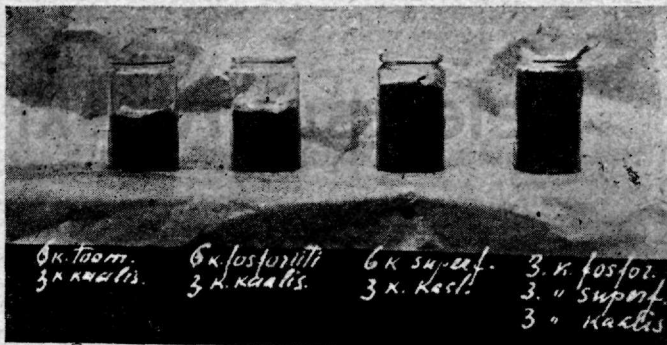
ALFA BONA
PRIIMA

Múük igalpool!

A.-S., „Extraktor“,

Tallinn, Telliskivi tän. 21.

Telefon 20-03.



6k. toom. 3k. kaalis. 6k. fosforiit 3k. kaalis. 6k. su-ef. 3k. kaalis. 3k. fosfor. 3k. "superf. 3k. kaalis.

Väetiskatse fosforiidiga

A. Einberg, Ristil.

Tallinna näitusel 1928, a. sai I auhinna.

Pildil rukkisaak ühelt r.-meetrit, mis ühe tiinu peale arvatult annaks:

6 kt. segu: fosforiit	—	superf.	=	136 pd.
6 „	superfosfaati		=	109 „
6 „	fosforiiti		=	68 „
6 „	toomasjahu		=	65 „

Kaalisoola on antud igal juhtumisel 3 kotti.

Fosforiidi ja superfosfaadi segu

on kõige tulusam fosforväetis kevadel. Mõjub kiiremini kui toomasjahu ja tugevamini kui superfosfaat üksi. Iseäranis soovitav liivastele ja hapukatele põldudele ristiku pealtväetiseks, samuti ka heina- ja karjamaadele ühes kaalisoolaga.

Kanafosforiit.

Kui soovite, et kanad korralikult muneksid, siis söötke neile kruusa ja puusüte kõrval ka veel järjekindlalt kanafosforiiti.

Kauba Pank Tartus

Suurturg nr. 12, oma majas.

Telefon 9 ja 209.

Dõtab raha hoiule. Annab laene,

kusjuures laenuvõljal tarvis ei ole liikmemaksu sisse
maksa, mis laenu teeks kallimaks.

Ostab ja müüb välisraha.

Tschekid: Berliini, Genfi, Helsingi, Londoni, New-
Yorgi, Pariisi, Praha peale.

Müüb Eesti 7% välislaenu.

Toimetab kõiki muid pangaperaatsioone.

Kindlustuse A-S. „Eesti Loid“ peaagentuur

Tule-, elu-, veo- ja õnnetusjuhtude - kindlustus.

Lasksin müügile värskelt kohale jõudnud partii eht Inglise ülikonnariiet

1000 mtr.	à 1000 senti	meeter	(535 s. küünar)
500 „	à 1100 „	„	(585 „ „)

Peale selle on inventuurimüügist jäänud järele

naisterahva mantli- ja kostüümiriiet

mtr. 560, 740, 940, 1125 senti (küün. 300, 400, 500, 600 senti)

Esimest seltsi kangalõime ja kõik teised uuesti kohale
jõudnud kaubad lasen müügile
äärmiste võistlushindadega

Kaubatarvitajad, võrrelge ostmise korral minu kauba head. ja hindu.

M. Jänes'e suuräri

Tartus, Kaubahoov 11-12.

Kõnetraat 5-91.

KUIDAS SAADA MILJONÄRIKS?

Elame loteriide ajajärgul. Aastas peetakse kümneid loteriisid, kus jagatakse miljonilisi võite, rääkimata vähematest. Vaevalt leidub Eestis inimest, kes poleks ostnud oma elu ajal mõnd loositähete lootes, et tema just ongi see õnneseen, kes pärib suure võidu. Kahjuks on aga võitude arv piletite arvuga võrreldes minimaalne ja seepärast peavad paljude lootused paratamatult luhta minema. Oleks tarvis teada juba enne loosimist, milline pilet toob miljoni. Kuidas aga seda teada saada?

Ses suhtes tahab kõigile õnneotsijaile olla abiks A. Kurlentsi soravalt ja huumorlikult kirjutatud veste

LOTERII MEETOD.

Kõrge kivimaja katusekambris elab üliõpilane Kohr otsesu juudi loomaaias. Ta vaikne tuba on tsentrumiks ideedele: need tulevad kõikjalt siia ja ulatuvad siit kõikjale; Kohri ideed valitsevad ümbrust, toovad loteriilt talle miljon senti. Rahasaamise tee on näidatud, kelle vaim suudab ainult seda teostada?

„Loterii Meetod“ maksab brošeeritult 5 kr., iluköites 4 kr. Igale, kes saadab kirjastusele raamatu hinna rahas või postmarkides, saadetakse raamat postikuludeta koju kätte.

K.-o.-ü. „LOODUS“

Tartus, Vana tän. 1.

Moe-, pudu- ja pesuäri VENNAD LEPP

Tartus, Kaubahoov 2, tel. 4-81.

Soovitab suures valikus:

valgeid ja värvilisi triiksärke, kraesid, mansette, kaelasidemeid, siidkaelasalle, kindaid, sukki, sokke, trakse, taskurätte, meester. ja naister. pesu, puuvillast ja villast trikoopesu, pitse, pesatse ja kõiksugu hooaja moe-, pudu- ja pesukaupu.

Käsitööniite D. M. C. ja C. B. Villast lõnga rohkeis värves.

Vihmavarje, jalutuskeppe. Koetud villaseid jakke ja veste.

Võimlemis- ja hommikukingi. Igasugune auruga riiete voltimine.

Hinnad võistlemata odavad.

Müük suurel ja väikesel arvul.